

קונטרס ברכת ה' היא תעשיר

המאמרים שמצורף כאן:

- א - דרך מצותיך מצות תגלחת מצורע פ"ב ופ"ג
- ב - דרך מצותיך מצות מילה פ"א - פ"ג
- ג - ד"ה והנה פרח מטה אהרן תשל"ג
- ד - קונטרס ומעין מאמרים י"ז - כ"ה
- ה - דרך חיים הקדמה
- ו - ד"ה ולא זכר שר המשקים תרפ"ח
- ז - ד"ה ויקהל משה תשי"ב
- ח - ליקו"ש חלק ט"ז בשלח שיחה ג
- ט - ליקו"ש חלק ח"י בלק שיחה ד
- י - ליקו"ש חלק כ"ו בשלח שיחה ב
- יא - ליקו"ש חלק ל"ט תבא

שיעור סיכום במוצש"ק פרשת "חיי שרה", "תולדות", "ויצא"
ע"י הרה"ח ר' יוסף קליין שיחי'
בהיכל מנחם בשעה 8:45 .

חלק מההוצאות נתנדב
לעילוי נשמת לוי דוד בן לייב

על נפשו כי בזה שנותנים להם המגיע להם מסתפקים שלא לחטוף ביותר, וע"ד מ"ש בזהר בענין שעיר המשתלח וכ"ה בענין עגלה ערופה, ולזה הזהיר השמר מאד וגו', אלא הדרך להעביר יניקתם הוא ע"י תשובה ואז ימשיך מוחי דאבא והוא דוחה החיצונים ע"פ התורה ע"י כהן כנ"ל מצוה קס"ט וכאשר שב לה' ונרפא ואין יניקה לחיצונים ממנו אז נצטוה לגלח שערותיו כי אעפ"י שטהר מתוך טומאה זו מ"מ שערות שלו שהם הנובלות ומותרי מוחי שלו יוכלו החיצונים להתאחז בהן כי הם דינים קשים לסיבת קטנות האור עדיין בו שאין בו עדיין מבחי קדושה עליונה שמהם נמשכים לבושים קדושים הנ"ל דשערות, משא"כ כשאח"כ מאיר בו קדושה עליונה דאבא אזי כתיב לא תקיפו פאת ראשכם וגו' (ויקרא י"ט כ"ז) כי מהם המשכות לבושים קדושים כנ"ל:

ב) ומענין לענין יש לבאר ג"כ הנהגה לכל אדם בעסקיו מיוסד ע"פ וגלחה את ראשה (דברים כ"א י"ב) והיינו ברוחני ג"כ גילוח השערות הצריכים גילוח כי הם מותרות אשר מהם יונקים החיצונים, והיינו מה שמרבה האדם ומטריד דעתו ולבו בעסקיו במו"מ ומרבה בעסקים שזהו ללא צורך, וביאור הדבר הנה כתיב וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה (דברים ט"ו י"ח), ויש להבין למה אמר אשר תעשה למה לו לאדם לעסוק במו"מ ושבוה יברכו ה' ויתן לו טרף נפשו ונפשות כ"ב, מאחר שכבר נכתב ונחתם לו פרנסתו בר"ה ויוהכ"פ כמשרז"ל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יו"כ (ביצה ט"ז א') ומאחר שהם קצובים א"כ לכאורה גם אם לא יעסוק במו"מ יהי' לו פרנסתו שהרי מה שקצב הש"י ודאי יקיים כי ההוא אמר ולא יעשה ח"ו ובודאי שגם אם יעסוק לא ירבה על הקצבה וא"כ למה לו טרדת העסק. ויובן בהקדים להבין משרז"ל אדם נידון בכל יום (ר"ה ט"ז א') מאחר שמזונותיו קצובין לו מר"ה ויוכ"פ א"כ מהו ענין הדין בכל יום, ועוד צ"ל מה שמבקשים בכל יום בשמ"ע רפאינו ה' כו' ברך עלינו את השנה הזאת, מהו ענין בקשה זו מאחר שכבר נקצב הכל בר"ה ויוכ"פ גם בזהר מצינו שרוב המנונא סבא הי' מתפלל בכל יום על מזונא ולא הי' אוכל טרם שיתפלל ואמר עד דאתייהיב מבי מלכא (ע"י זח"ב ס"ב) וזה פלאי שהרי כבר קצב לו הש"י בר"ה ויוכ"פ: אמנם הענין יובן בביאור ענין החותם בנעילה דיוכ"פ שאומרים וחתמנו ופי' האריז"ל שהוא המשכת ה"ג דעתיק במל', והפי' כך הוא כי מודעת זאת שבר"ה נמשך חיות כללי מא"ס ב"ה להחיות העולמות על שנה זו שכל האור משנה העברה מסתלק לשרשו בער"ה שהחדש מתכסה בו ואח"כ ע"י תקיעת שופר והתפלות נמשך אור חדש להאיר לארץ העליונה היא בחי' מל' מקור דבי"ע ולדרים עליה הם כל העולמות עליונים ותחתונים המקבלים חיותם ממנו דהיינו מן האור א"ס ב"ה וחכמתו המלובשת במדת מל' כמ"ש בחכמה יסד ארץ (משלי ג' י"ט) וכנודע לי"ח שבר"ה הוא הנסירה ומקבלת מוחי חדשים כו' ע"י אגה"ק (סי' י"ד) המתחיל לעורר את האהבה כו'. והנה המשכה זו הוא בחי' חיות כללי שנמשך אא"ס ב"ה בבחי' מל' וכדי שיתחלק לפרטי פרטיות להיות מאיר הארה ממנו לכל נברא לפי ערכו הן בעליונים והן בתחתונים זהו ענין החותם שמקבלת ה"ג שמטבע הגבורות לפרר כמ"ש אתה פוררת בעזך ים (תלים ע"ד י"ג) והם המחלקים להיות הארת אא"ס ב"ה שהוא החיות כללי הנמשך במל' מתחלק לפרטי פרטיות מיני המשכת חיות מחולקים לכל או"א כפי ערכו וכפי עבודתו ומעשיו בשנה העברה וכידוע ג"כ בענין הה"ג שהם המפרידים הבל הלב שיתחלק לכ"ב אותיות שהם מיני המשכת חיות שונות וכמ"ש בלק"א ח"ב (פי"א) ומשינויי צירופי האותיות והתמורות ותמורות דתמורות נמשך שינוי והתחלקות החיות להנבראים

כמשנ"ת שם, וזהו הנק' חותם כי מה שמקבלים ה"ח דעתיק זהו עצם החיות כללי והאור חדש הנמשך מא"ס ב"ה שהוא בחי' השפעת החסד להחיות העולמות כמ"ש הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד אך להיות חיות כללי לכל העולמות לא ניתן בו התחלקות לפרטי' והתחלקות לפרטים הוא ע"י ה"ג ואז ניתן קצבה לשיעור החסד הנמשך לכל נברא בפרטות כמה לזה וכמה לזה וכמארו"ל קצובין לו מר"ה ויוכ"פ שלכל א' יש לו קצבה ומדה כמה שנמשך לו, וע"כ נק' חותם שכאשר נחתם בטבעת המלך אין להשיב, משא"כ בהיות עדיין החיות בכללות ה' יכול להשתנות ולהיות נמשך לזה יותר ולזה מעט ולכן תלוי בתשובה עד יוכ"פ שאז מתחלק החיות ע"י ה"ג ואם יתקן מעשיו עד יוכ"פ בעת נעילת שערים יומשך לו חלק גדול מחסד וכן להיפך ת"ו אבל כאשר כבר נתחלק וזהו פי' החתימה שוב אין לשנות. והנה לפ"ו א"כ לכאורה תתוסף הפליאה במה שמבקשים כל הבקשות מדי יום רפאינו כו' מה יועיל זה אחרי אשר נחתם בטבעת המלך והרי אין להשיב. והענין כי הנה בחי' חסד זה שנתחלק ע"י ה"ג ונקצב ממנו חלק לכאור"א, הנה החסד הזה שהוא בבחי' מל' דאצי' הרי הוא מרומם ונשגב מעלה מעלה מהשפעת טובות גשמיים שבעוה"ז כמו בני חיי ומזוני ובכללם כל הטובות גשמיות שהם טובות בעוה"ז כי הרי מהות מדת החסד הוא להטיב ולהשפיע חסדו וטובו אשר בלבו לזולתו. והטוב אשר הוא למעלה באצי' הוא להשפיע גילוי אלהות שהוא מקור החיים ומקור הטוב, ושגבה מדריגת טוב זה מהיות נמשך ממנו ענינים גשמיים שהם נחשבים לטוב בעוה"ז דכלא ממש חשיבי' למעלה, ואין דרך להמשכת טוב וחסד גשמי מן חסד עליון הנ"ל אלא ע"י ריבוי המשכות והתלבשות שיתלבש החסד שבמל' דאצי' בלבושים דכלים דחסד די"ס דבי"ע עד שיהי' מהשפעת חסדו ענינים גשמיים, ויש כמה וכמה היכלות שדרך בהם עובר שפע החסד דאצי' עד שמגיע בעשי' להיות ממנו השפעות גשמיים שבעברו מהיכל להיכל מתעבה השפעתו להיות נמשך ממנו כפי מעלת הטוב שבאותו היכל עד שכשמגיע לעוה"ז יומשך ממנו טוב שלפנינו בבני וחי' ומזוני שבהם נכלל כל טובות עוה"ז, וע"ז אמרו רז"ל אדם נידון בכל יום, שבכל יום יש דין האם כדאי וראוי הוא האדם שיומשך אליו מן החסד הנקצב לו ביוהכ"פ טובות גשמיים דהיינו שירד אותו החסד ממדריגה למדריגה עד שיתלבש בעוה"ז ומעינין במעשיו אם הוא ראוי לזה, ואם לא אז ישאר החסד למעלה ויתוספו לו עבורו טוב רוחני בעולם העליון, וזהו שמבקשים רפאינו ברך עלינו ר"ל שיומשך מן חסד הנ"ל טוב גשמי בעוה"ז מה שהאדם צריך ולא ישאר למעלה לגמרי, כי אם ישאר למעלה לא יהי' לו טוב בעוה"ז כלום, ובזה עלו כהוגן ב' המאמרים משרז"ל קצובים לו מר"ה ויוהכ"פ היינו שנמשך לו חסד קצוב על נפשו אבל החסד הזה יכול להיות ממנו כמה מיני טובות וכדי שיתגשם צריך להיות דין בכל יום אם ראוי האדם שיתגשם היום שפע החסד אליו לטובות העוה"ז וזהו אדם נידון בכל יום ולכן מועיל התפלה והבקשה לעולם:

(ג) ועפ"ז יבין ג"כ טוב טעם למה שנצרך העסק במו"מ לצורך פרנסה והיינו כי אף גם שהוא נידון בכל יום לטוב שיהי' לו פרנסה מ"מ אם לא יעסוק במו"מ לא יהי' לו כלום וכמו שאמר ר' ישמעאל הנהג בהן מנהג דרך ארץ (ברכות ל"ה ב') (וגם רשב"י לא נחלק עליו אלא כדי להגיע למצות ידיעת התורה לבד כמ"ש תורה מה תהא עליה אבל לא במי שכבר יודע התורה גם שחובה עליו והגית יומם ולילה כמ"ש הקב"ה ליהושע מ"מ צריך לעסוק בד"א לפרנסתו ואם אי אפשר לו להשיג פרנסתו בריוח אא"כ יעסוק הרבה די בפ"א שחרית ופ"א ערבית כמ"ש רשב"י עצמו במנחות

תגלחת מצורע

קז

פ"א (דף צ"ט ב') ופסקו כמותו הרמב"ם וש"ע א"ח סי' קנ"ו וכן אר"י בנדה ע' ע"ב לענינו דהא בלא הא לא סגי כו' והטעם הוא עפ"י מה שנתבאר למעלה שהשפע הנמשכת בעוה"ז צריכה לירד ממדריגה למדריגה עד שתתלבש בלבוש עב להיות ממנו חסד גשמי שבטובות עוה"ז ולזה האדם נידון בכל יום כנ"ל. והנה סיבה זו היא הנותנת ג"כ למה שנצרך לעסוק במו"מ, כי השפע בעוה"ז נמשכת דרך לבוש הטבע פי' שהיא מתלבשת ומתעלמת ומסתתרת עד שנראה כאילו עולם במנהגו נוהג דרך הטבע ובאמת הכל בא מהש"י בכבודו ובעצמו אלא שהוא מסתיר שפע אלהותו כ"כ עד שלא יראה בגילוי דבר ניסי ויוצא מנהוג העולם כ"א שיראה הכל כאילו הוא דבר טבעי למשל כשנותן פרנסה לאיש הישראלי די סיפוקו אינו נותן לו ע"י נס כמו שיריד לו מן השמים לחם ובשר כמו לאוכלי המן שזהו דבר בלתי טבעי אלא הוא שולח ברכתו שירויה זה במו"מ בעסק והנה הריוח שע"י מו"מ הוא דבר טבעי אלא הוא שולח האומר לומר כחי ועוצם ידי עשה לי את כל החיל הזה וחכמתי עמדה לי שידעתי בטוב המסחור מה לקנות ואימתי למכור וכה"ג ובאמת לא לחכמים לחם כתיב (קהלת ט' י"א) אלא לאשר יצוה ה' ברכתו ויגזור בהשגחתו מוריש ומעשיר משפיל ומרומם אלא שאינו נותן שפעו כ"א ע"י לבוש הטבע הנ"ל ר"ל שיתעלם ויסתתר ולא יתראה בגילוי אלא שאדרבה יוכל האומר לומר כחי ועוצם ידי פעל לי בטבעי' העולם כנ"ל. והמכוון בזה עמוק עמוק מאד כי זהו מדת גבורתו להעלים ולהסתיר חיות אלקות וכמ"ש בלק"א ח"ב (פ"ה) שזהו סוד משרו"ל מתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין והוא בחי' הלבושי' והסתרות הנ"ל אלא שראה שאין העולם מתקיים שתף עמו מדה"ר והוא התגלות אלקות ע"י אותות ומופתי התורה וכן ע"י יחידים ושרידים אשר ה' קורא עליהם כדאשכחן בגמ' ואחריהם צדיקי עליון. וז"ש האריז"ל ע"פ צו את בני ישראל שהיא בחי' ש' אל אדני' שעולה בגימ' צ"ו וידוע מארז"ל אין צו אלא ע"ז (ע"י סנהדרין נ"ב ב') והיינו שבחי' ע"ז יונקת מש' אל אדני וזהו הכוונה באמירת פ' התמיד להתיש כחה ע"ש, ולכאורה יפלא מה ענין ע"ז לשם אל אדני, אלא הענין כי שם זה הוא השולט בעשי' שבו ועל ידו נמשך חיות מא"ס ב"ה בעולם העשיה וההשפעה הנמשכת בעשיה צריכה להסתתר בלבוש גס ועב עד שיתראה כאילו עולם כמנהגו נוהג וזהו ענין ע"ז שהוא בחי' היש וכפירה באלקות לומר אני ואפסי עוד וכחי ועוצם ידי כו' כנ"ל רק דקרו לי' אלקא דאלקיא כמ"ש בלק"א ולכן אמרו"ל אין צו אלא ע"ז ששפע אל אד' נמשכת דרך לבוש הטבע שהוא בחי' ע"ז ובחי' יש כנ"ל, ולכן גם שהאדם בקש רחמים שישלח לו ה' פרנסתו ושיתגשם שפע חסד עליו שנמשך על נפשו ביוכ"פ לבא לעוה"ז מ"מ לא סגי אא"כ יעסוק ג"כ במו"מ והוא שיכין לבוש שבו ועל ידו יומשך השפע מלמעלה בעשיה והיינו כשיהי' לו עסק נכון שלפי טבע העולם יכולים להרויח סך הנצרך לו בעסק זה הרי זה לבוש טוב שבו יעלים ה' ברכתו ויתננה דרך לבוש זה ר"ל שישלח לו ריוח זה מחסדו העליון ית' שירד להיות ממנה שפע זה ע"י אמצעות לבוש זה המסתיר על חסד זה שהרי יכולי' לומר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה מאחר שטבעי' העולם להרויח כך ומכיון שיכולים לומר כך הרי זה לבוש נכון לחסד זה ובו ועל ידו ישלח חסדו וברכתו כי כך היא המדה. וזהו ב' הכוונות טובות שיכוין האדם במו"מ א' לבקש רחמים מה' שישלח חסדו העליון ב"ה להתגשם בזה העולם להיות ממנו פרנסה, ב' בעסקו במו"מ יכוין שמאמין שהשפע ברכת ה' היא כשאר הניסים הגלויים כמו שהוריד המן וכיוצא אלא שהוא עושה לבוש לו ית' להעלים ברכתו ע"י עסק זה כי כך הוא רצון העליון ב"ה להנהיג עולמו כך עד עת קץ הימין שתוציא ארץ גלוסקאות וכו' (שבת ל' ב') וז"ש רבי

יהושע בנדה שם (דף ע' ב' ע"ש) ירבה בעסק ויבקש רחמים דהא בלא הא לא סגי (אמנם מ"ש ירבה בעסק היינו למי שרוצה להעשיר ור"ל שרוצה שרוב החסד שנמשך על נפשו למעלה יתלבש בעשירות ע"כ ירבה בעסק להכין לבושים גדולים וגם יבקש רחמים שיתלבש חסדו בעשירות ולכל אדם שאינו אץ להעשיר אלא להשלים טרף נפשו ונפשות בני ביתו אינו צריך להרבות בעסק כ"כ וכמשי"ת בע"ה אלא לפי ערך ואף גם מי שהוא אץ להעשיר מ"מ אין ריבוי העסק מועיל לו כלום אא"כ מבקש רחמים מה' שישלח וישפיע רובו של החסד העליון שנקצב לנפשו בעשירות וכשודע לבקש רחמים משא"כ כשנוהגים רוב העולם שאינו מפקיר נפשו לבקש שיומשך רוב החסד השייך לו בעושר ואף אם מפקיר אינו מבקש רחמים ע"ז וכשאינו מבקש הרי אין הש"י שולח לו אלא מה שצריך לפרנסתו לשעה וא"כ די לזה עסק מועט וריבוי העסק אינו מועיל כלום מאחר שלא נקצב לו יותר וכמשי"ת בע"ה. ובה יובן המעשה מהבעש"ט שבא אליו אדם חשוך בנים לבקש שיתפלל לה' שיהי' לו בנים והיה האדם עשיר ואמר לו שאם ירצה שיהי' עני יהי' לו בנים וקבל על עצמו והי' לו בנים ונעשה עני, והענין שהבעש"ט ראה חלק החסד שנקצב על נפשו שכשימשיכו לעוה"ז לא יספיק על בנים ועושר יחד אלא על אחד מהם וזאת פעל שהחליף שיהי' מחסד זה בנים ולא עושר): והנה אחר כל הדברים האלה כל אדם החרד על נפשו ואינו רוצה לתת מגרעות בבחי' החסד עליון שנקצב על נפשו בר"ה ויוכ"פ להמשיכו כולו בממון וכה"ג ואינו אץ להעשיר אלא למלאות נפשו כי ירעב ונפשות בני ביתו ומלבושים ודירה המצטרך לפרנסתו כדי לעבוד את ה', זאת ישים אל לבו ויחשוב ערך סך מעות הנצרך לו להוצאות אלו ויבקש רחמים מה' שישלח חסדו הטוב שיהי' ממנו שפע זו ואח"כ יכין לו לבוש לפי ערך לבד כגון אם הצטרכותו חמשה מאות רובל למשל ימצא לו עסק שעל ידו יכולים להרויח סך כזה במדה ממוצעת כגון שיהי' העסק מסך אלף או ט"ו מאות וכה"ג לפי ערך הנהוג להרויח כמה למאה ממו"מ זה ובהכינו לבוש זה ישלח לו ה' ברכתו וז"ש וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה (דברים ט"ו י"ח) דוקא כי אם לא יעשה הלבוש לא יומשך החסד למטה ויהי' לו ממנו טובות רוחניו בעוה"ב לבד ויהי' מחוסר מזון וענוש יענש עבור זה בהיותו גוזל נפשו, אבל לא ירבה בעסק לעסוק במו"מ רב ללא צורך כי למה לו לעשות לבוש גדול יותר מערך האור המצטרך להתלבש בו כי גם אם ירבה במו"מ מה יהי' וייגע לריק מאחר שקצבה הנצרכת לו יכולה להתלבש בלבוש קטן מזה א"כ זה הלבוש הוא ללא צורך מאחר שבאמת לא המו"מ גורם הרויח כ"א ברכת ה' היא והנה הברכה היתה יכולה להתמשך בלבוש פחות מזה א"כ המרבה בלבושים לא העדיף מאומה ואדרבה מקלקל יותר הא למה זה דומה לאדם שתופר לו בגד שצריך לתופרו כמדת גופו ואם הוא ב' אמות ועושה לו לבוש מג' או ד' אמות הי"ז מקלקל וגורם שיכשל בו ויפול לגמרי וד"ל: וזהו וגלחה את ראשה (דברים כ"א י"ב) פי' כי שערות הראש הם נמשכים מהחכמה ונק' מותרי מוחי' ובאדם גדול כמו תלמיד חכם הם מעולים כנ"ל פ"א בענין שיחת חולין של ת"ח כו' אבל בשאר בנ"א הנה מותרי מוחי' שלו הוא ההתחכמות היתירה במילי דעלמא במו"מ שעושה לו לבושי' גדולים יותר מכפי המצטרך וזהו השערות שהם לבושים והם מותרות והם גרועים במאד מאד ופוגמים בחכמת הנפש אלהית כנ"ל וע"כ צוה וגלחה את ראשה כי לא לחכמים לחם (קהלת ט' י"א) ומ"ש והחכמה תחי' בעליה (קהלת ז' י"ב) זהו כשעושה הלבוש כראוי כפי המצטרך שלא יעדיף ולא יגרע כנ"ל אבל המותר יגלה ויעבירם לגמרי כמאמר אל תתחכם הרבה כו' ומזה ילמד האדם בשאר עסקי העולם ובעניניו לנהוג עדי"ז שלא

להתחכם ביותר ולעשות תחבולות כ"א שצריך להתגלגל בסיבות להשיג הטוב הנראה לו עפ"י התורה ויעשה הענין המצטרך לפי דעתו שיהי' לבוש שבאמצעיתו ישלח ה' הדבר ההוא וה' יעשה הטוב בעיניו שהוא הטוב האמיתי הנאות לו:

מצות מינוי מלך

פ' שופטים: למנות מלך מישראל שנאמר שום תשים עליך מלך (דברים י"ז ט"ו) (תצ"ז): הנה צריך להבין מה שקצף שמואל על בנ"י כששאלו ממנו תנה לנו מלך (ש"א ח' ו') וגם הש"י אמר לו כי לא אותך מאסו כו' מה החרי אף הזה הלא זוהי מצותו ית' כמארז"ל ג' מצות נצטוו בנ"י בכניסתם לארץ ואחת מהם למנות להם מלך (סנהדרין כ' ב'). הנה שרש ענין המכוון במינוי המלך הוא שבו ועל ידו יהיו הישראל בטילים לה' כי כל ישראל צריכים להיות בטילים למלך וסרים למשמעתו בכל אשר יגזור כמ"ש שמואל וזה יהי' משפט המלך וגו' (ש"א ח' י"א) והנה המלך בעצמו בטל לאלהות וכמ"ש דהע"ה אם לא שויתי ודוממתי (תלים קל"א ב') דהיינו שנגע הביטול לה' כ"כ בלבבו עד שגם בגשמיות לא הי' יכול להרים עיניו ולהגביה לבו בבחי' יש ודבר מה אלא היה כמו בחי' דומם שאין לו תנועה וזהו העיקר במלך שמחמת זה נק' מלך שהוא מרכבה למדת מלכותו ית' שבאצילות וידוע דפי' מרכבה הוא בחי' הביטול כמו ביטול המרכבה לגבי הרוכב ומאחר שהמלך הוא בטל למלכות שמים וישראל בטילים למלך הרי נמצא בו ועל ידו הישראל בטילים לאלקותו ית' וזאת היא עבודת המלך תמיד להיות בו ועל ידו הנבראי' בטילים לה' ע"י שהוא בטל והם בטילים אצלו כו', ועוד יש טעם פשוט במינוי המלך שינהיג את העם כראוי כי אלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, והמלך במשפט יעמיד ארץ להצדיק את הצדיק ולהרשיע את הרשע. והנה שני כוונות אלו שבמינוי המלך אינן שייכים לצורך תלמידי חכמים שבישראל, כי הנה בנשמות ישראל יש ב' מינים א' אותן שאינן ת"ח והם ריקנים מתורה וחכמה ואעפ"כ הם מלאים מצות וזהירים בתכלית בסומע"ט ואפי' בדקדוק קל של ד"ס, וזהו מצד מזג ותכונת שרשן שלמעלה שאינו ראוי לקבל בתוכו בחי' תורה וחכמה רק בבחי' מעשה בלבד וכמו שאנו רואים בעליל שיש כמה אנשים שלומדים אצל רב ומיד ביציאתם ממנו מניחים התורה ומשכחים עליה כאילו לא היה ועוסקים בחיי עוה"ז. והב' הן הנשמות הגבוהות אותן שהם ת"ח בעלי תורה המשכילים בחכמת ה' ובתורתו יהגו יומם ולילה, והנה לפי ב' הטעמים הנ"ל אנו מוצאים שהנשמות הפשוטות הן לבד הצריכים למלך שינהיג אותן כראוי עפ"י טעם הב' אבל מי שתורתו אומנתו ויודע בעצמו האסור והמותר והכל ברור לו כשמש ואצ"ל שבודאי הוא צדיק ולא יעשה בזדון כי סתם ת"ח הוא י"ש כו' הרי אינו צריך למלך כלל רק לנביא ושופט כשמואל וכיוצא, וגם עפ"י טעם הראשון בענין הביטול לה' ע"י המלך זה אינו שייך ג"כ אלא לאותן שאינן ת"ח שהם בחי' יש מצד עצם מציאותן למעלה שלכן אינן ת"ח כי החכמה היא בחי' ביטול כח מה וע"כ כל גיא שוטה כי מבחי' החכמה א"א להיות הסתעפות הישות אלא אדרבה בחי' ביטול דוקא, ולכן הם צריכים למלך כדי שיתבטלו ביטול היש כביטול העבד לפני המלך כמ"ש שום תשים עליך מלך (דברים י"ז ט"ו) שהרי המלך בטל לה', אבל הנשמות הגבוהות הנק' ת"ח הם בבחי' ביטול מצד עצם שרשן שלמעלה כי איזהו חכם הרואה את הנולד שהחכמ' היא בחי' ראייה שרואה איך שנולד מאין ליש ומחדש

העליון דת"ת דז"א ויורדים ביסוד ז"א כו' ע"ש וכי זהו ג"כ ענין האונאה כו' שנצטוינו ע"ז פ' בהר ע"ש:

והנה הדברים האלה אשר דבר האור האלקי האריז"ל אשר רוח ה' דבר בו הם כספר החתום מאנשים פשוטים כמונו, ולקרב הדבר אל השכל להבין כי כל ענין זה הוא בעבודת ה' בחי' גילוי אלקותו ית' בעליונים וכתחתונים ע"י ישראל עם סגולתו וע"ד שכתב הרב בעל החינוך שרצה הש"י לקבוע בעם אשר הכדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם להבדילם משאר העמים בצורת גופם כמו שהיו מובדלים מהם בצורת נפשותם אשר מוצאם ומובאם איננו שוה ונקבע ההבדל בגולת הזהב כו' ע"ש, ועם כי כתב דברים אלה עפ"י פשוט אבל באמת אורייתא סתים וגליא וגם הגליא הוא כפי הסתים כגוף לנפש ויש כמה פנים לפנים עד אין קץ ותכלית וכמ"ש הכל יודוך סלה כו' בלי קץ ותכלית. והנה המצוה הזאת יתחלק בביאור לב' חלקים הא' ביאור ענין העברת הערלה, הב' ביאור ענין התגלות הה"ח שנמשכים אח"כ:

א) ולהבין מתחלה ענין שרש בחי' הערלה הנק' קליפת נוגה מהו יש להקדים תחלה ענין בחי' ההשתלשלות מרוחניות לגשמיות כי מודעת זאת מארז"ל אין לך עשב שאין לו מזל המכה בו ואומר לו גדל (רבות בראשית פ"י) והן המזלות הקבועים ברקיע וביחוד גלגל השמש וגלגל הירח וכ"כ החינוך מצוה ת"ג שזה ידוע לכל חכם לב בבני אדם כי גלגל השמש וגלגל הירח פועלים בכחם הנאצל עליהם מאדון כל הכחות בעולם השפל פעולות גדולות בגופות בני אדם ובכל מיני שאר בע"ח גם בכל הצומח בארץ מן הארזים הגדולים עד העשבים הדקי' ודרך כלל בכל שהוא מן ד' יסודות שהם למטה מהם ותחת ממשלתם וכן כתוב בסדר וזאת הברכה וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים (דברים ל"ג י"ד) ומפורסם בכל המון העם נערים עם זקנים כי כח הלבנה ניכר בכל אשר נעשה בארץ כידוע לכורתי האילנות כו' ע"ש שהאריך בראיות מוחשיות וכ"כ בע"ח בסופו ובכלל דברים שגידולם מהחום כמו התבואות וכה"ג גדילים מן השמש ודברים שגידולם מן הקור כמו הירקות וכה"ג גידולם מן הלבנה ועד"ז כחות כל המזלות שונים זמ"ז ולעומתם שינויי העשבים ושאר הנמצאים המחברים מד' יסודות אשר מדורהון בעולם השפל כנ"ל. והנה ידוע ונראה לעין דהשמש בהילוכה הוא סובב והולך (וכן הלבנה וז' כוכבי לכת) וכידוע בס' התכונה בגודל גוף השמש שרחבו י"א אלפים פרסאות ובסבוב א' הולך כמה רבבות פרסאות ולא ידעו טעם סיבובו במהירות עצומה כ"כ, אך הענין שזהו בחי' השתחווה שלו בביטול גדול ונורא וכדאי' בגמ' בתרא (ב"ב כ"ה א') ע"פ וצבא השמים לך משתחויים (נחמי ט' ו') כי הנה ידוע שיש לשמש חומר וצורה והוא גוף כדור השמש ונפשו ולזאת גופו סובב ומשתחוה בגשמיות לשכינת עוזו ית' מחמת ההשתחווה הרוחני' שבנפשו ע"ד השתחווה האדם שמרכין ראשו בגשמיות מחמת השתחווה הרוחני' שבשכלו ונפשו שמבטל עצמו אליו ית', והנה באמת השתחווה זו היא הגורמת ג"כ בחי' המשכת והשפעת הכחות מן השמש לעולם השפל לכל הנמצאים ואלולי לא היתה מסבבת ומשתחוה לא הי' נשפע ממנה הכחות למטה וזאת היתה כוונת יהושע באמרו שמש בגבעון דום כו' עד יקום גוי אויביו (יהושע י' י"ב י"ג) שרצה למנוע השפע לאומות המונין לחמה וכמשי"ת ונת' ג"כ במ"א ע"פ בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים ע"ש (יהושע ה' ב'): ואע"פ שהשתחווה זו הוא בחי' ביטול העבד לגבי אדוניו מ"מ היא הגורמת ג"כ ההשפעה למטה, ויובן ע"ד ההשתחווה שבח"י ברכות דש"ע שכורע בברוך שאע"פ שכריעה זו היא בחי' ביטול עצמותו לגמרי מ"מ ממנו ועל ידו דוקא נמשך שפע למטה שהרי הכריעה היא בברוך דוקא

וידוע שברוך הוא בחי' המשכה למטה, ולכן גזרו אומר שהכריעה תהי' בברוך לפי שע"י הכריעה והביטול דוקא נמשך השפע למטה וגם צורת הכריעה מורה ע"ז שכופף ומרכיב ראשו למטה וא"כ גם שזהו בחי' ביטול לגבי העליון הימנו אבל ה"ז בחי' המשכה ושפע ממוחי' שבראשו לגבי התחתון הימנו וכך הוא בענין השתחואה דשמש וכמשנת, והטעם הוא פשוט לפי שהכח בשמש וירח הוא ממה שנאצל עליהם מאדון כל הכחות ומאיר בנפשו ומנפשו לגופו וידוע דהבריאה מתחדשת תמיד מאין ליש א"כ צריך הוא לקבל כח וחיות לעצמו וקבלת חיות זו הוא ע"י השתחואה הנ"ל שאז אומר שירה בקול רנה גדולה וכמ"ש ברוך יחד כל כוכבי בקר כו' (איוב ל"ח ז') וע"י אותו שירה מקבל חיותו ומזונו משרשו וכמ"ש הרח"ו בטעמי מצות פ' ואתחנן ע"ש ואז הוא משפיע ג"כ לשלמטה הימנו לכל ד' יסודות והנמצאים מהם שבעולם השפל כנ"ל:

(ב) והטעם לכל זה מה שא"א לו לקבל חיות כ"א ע"י השירה, הנה יובן עפ"י מ"ש (תלים קל"ו ב') הודו לאלקי האלקים כל"ח, כי הנה אלקים הוא ל' רבים כמ"ש אלקים קדושים (יהושע כ"ד י"ט) אשר נגלו אליו האלקים (בראשית ל"ה ז') וגם אלקים ל' כח ומקור המחי' ומשפיע כמו יש לאל ידי (בראשית ל"א כ"ט) וכן אילי הארץ (יחזקאל י"ז ג') וא"כ אלקים ל' רבים היינו ריבוי כחות האלהות המשפיעים ומהוים נמצאים רבים ועצומים דדצח"מ וגבוהים עליהם וכולם נמשכים מאחדותו הפשוטה ית' וידוע קושיות הפלסופים איך יסתעף הריבוי מן האחדות הפשוט ונלאו בזה למצוא טעם ודעת אך הענין באמת שזהו ע"י צמצום שצמצם אורו ית' הפשוט הכבוע"ת ובלתי בע"ג להאיר הארה מצומצמת וגם היא תצמצם ותתחלק לריבוי השפעות שונות ובחי' צמצום ודין זה הוא ענין שם אלקים כדכתיב שמש ומגן הוי' אלקים (תלים פ"ד י"ב) כמ"ש בלק"א ח"ב (פ"ד) שהוא כמו בחי' מגן ונרתק ולבוש המעלים ומסתיר בתוכו החיות הנמשך מאתו ית' שכללות השפעה זו נק' בש' הוי' מל' התהוות וע"יז יכול להיות התהוות נבראים בע"ג מחומר וצורה גוף ונפש הנפש נמשכת מצד החיות דשם הוי' המאיר בשם אלקים והגוף מש' אלקים המעלים ומלביש לש' הוי' ולכן גם הגוף מלביש את הנפש ומעלים ומסתיר עליו כנודע, ולזאת הזהירנו התורה בכמה מקומות וידעת כו' כי הוי' הוא האלקים (דברים ד' ל"ט) דהיינו שבחי' הריבוי הנעשה ע"י ש' אלקים שאינו נפרד כלל וכלל מבחי' האח"פ דשם הוי' כי באמת כולא חד* וגם לאחר שנעשה בבחי' הריבוי ע"י שם אלקים ה"ז עומד בבחי' היחוד האמיתי דשם הוי' ממש כמו שהי' קודם שנברא העולם ואין כאן בחי' ריבוי ופירוד כלל באמת**, ויובן עד"מ כשרוצים למלאות מחבית גדולה מליאה מים כלים רבים מאד קטנים ביותר שעושים צינורות הרבה מאד וכל צנור מצומצם כפי מדת הכלי לבד ע"כ ממילא יחולק השפע לרבוי כלים קטנים ביותר מה שלא הי' באפשרי לעשות כן מהחבית עצמה אלא הי' שוטף בבת אחת, והנה באמת הגם שהצנור גרם צמצום המים מ"מ אינו אלא כלי לעבור בו המים עצמן אותן שבחבית ועדיין לא נפרדו ממקורם כי הקילוח מחברן ולא שהצנור מהוה מים מצומצמים אחרים וזה פשוט, וכמ"כ הנמשל שבחי' שם אלקים שהוא מדת הדין והגבורה הגורם צמצום שפע מימי החסדים שיתחלקו לחלקים רבים כמ"ש פלג אלקים מלא מים (תלים ס"ה י') ר"ל ששם אלקים גורם ההתחלקות והיינו ע"י ה"ג כמ"ש מי ברא אלה (ישעי' מ' כ"ו) מ"י דאלקים גורם להיות בחי' אלה דאלקים המורה על הריבוי והפירוד וזהו פלג אלקים ששם אלקים נפלג ומתחלק והוא ע"י צינורות שהן בחי' צירופי אותיות המלבישים ומעלימים להשפעת אור א"ס שבשם הוי' היה הוה ויהי' הבלתי מוגבל בעצם כי אין לו תחלה ותכלה, שיבא

(*) וכמו שמדת חסדו דשם הוי' להחיות, היא למעלה מהשכל ומהגבול כך ג"כ כח הדין דשם אלקים לצמצם אור

זה הוא למעלה מהשכל, ואדרבה אחדותו הפשוטה ית' הוא העושה ג"כ לבחי' הריבוי דשם אלקים.

(**) אלא שלענינו נראה כן מחמת ההסתר שאינו אלא בערכינו אבל לא אצלו ית' וכמ"ש בלק"א.

להיות נשפע בגבול ומדה להחיות נבראים בעלי גבול מלאך מיכאל מהלך ת"ק שנה וכיוצא, הנה מ"מ הרי צירופי אותיות אלו אינן רק בחי' כלים שתעבור על ידם עצם השפע דש' הוי' וגם אחר שנתלכשה בהם לא נפרדה ממקורו וכולא חד, וגם באמת הרי גם גוף הכלים והאותיות עצמן המעלימים אינו נק' העלם כלל באמת אצלו ית' שהרי הם נמשכים ונתהוים ממנו ית' וזוהי מדת גבורתו שאין לה סוף כמו שא"ס למדת חסדו ולזאת נאמר ולגדודיו אין מספר (גמרא חגיגה י"ג ב') שגורם התחלקו' לא"ס מחמת שהיא בחי' כח בבע"ג ובבע"ת בעצמותו, וההעלם הוא רק לעינינו המקבלים, וא"כ הרי מוכן היטב שגם לאחר התהוות הפירוד והריבוי דהתהוות שם אלקים הכל עומד ביחוד האמיתי באחדותו ית' ואדרבה אחדותו ית' הפשוט הוא העושה הריבוי לא"ס ע"י צמצום הנ"ל והצמצום וההסתר אינו רק אלא לפנינו אבל קמי' ית' הכל בטל כמו שהי' קודם בריאת העולם כי הוא כזיו השמש בשמש כמ"ש בלק"א ח"א פכ"ב וז"ס הוי' הוא האלקים: וז"ש הודו לאלקי האלקים פי' שם הוי' עצמו הוא מקור הצמצומים דש' אלקים ונק' לכך אלקי האלקים ולכן כל"ח שכאמת הצמצומים הנ"ל הם חסד גמור כדי שיוכלו המקבלים בע"ג לקבל השפע ולכן נאמר כ"ו פעמים כל"ח שהן ניצוצי החסדים דש' הוי' גימ' כ"ו שבוקעים ומאירים ע"י שם אלקים להיות לעולם חסדו וכמשנת"ל שהאותיות דשם אלקים הן רק כלים וכמ"כ הוא ענין ל"ב ויאמר דאלקים שהן בחי' התחלקות השפע לל"ב נתיבות ממקור הראשון מאמר דבראשית הכולל כולם והוא בחי' חכמה שע"ז נאמר במאמר א' יכול להבראות (אבות פ"ה מ"א) כנודע: ונמצא מוכן מכ"ז שהכלים הן רק הגורמים הגעת השפע למקבלים ומ"מ העיקר הוא האור המאיר בתוכן שהוא עיקר המחי' כנ"ל ולזאת יובן ג"כ בענין השמש הנ"ל שבשעת סיבובו דוקא פועל פעולתו בנמצאים המקבלים ממנו לפי שאז דוקא מקבל חיות ושפע ע"י הביטול כי הרי עיקר הפעולה הוא ע"י הנפש שהיא האור וחיות שבתוכה ששרשה משם הוי' כנ"ל רק שהמקבלים אינן יכולים לקבל אלא ע"י הכלי דייקא המסתרת ומעלמת בתוכה הנפש ומאירה למקבלים כיכולתן ולזאת בשעת השירה בבחי' ביטול בגופו ונפשו מחמת כי הוי' הוא האלקים שבאמת גם הכלי בטל כנ"ל אז מאיר ההארה בכלי להיות פועלת פעולתה בתחתונים, ולזה נאמר אשר בדברו מעריב ערבים ומסדר את הכוכבים גולל אור כי כולם הם בידו והוא הפועל על ידם באמת כגרזן ביד החוצב בו:

ג) ועפ"י יובן ענין הטעות הגדול של דורות הראשונים בעבדם לשמש וירח וכל צבא השמים כמו דורו של אחאב וכה"ג ונמשכו אחר דור אנוש שבימיו

הוחל לקרוא בשם ע"ז וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מה' ע"ז, בימי אנוש טעו העם טעות גדול ונבערה עצת חכמי הדור ההוא אמרו ראוי לחלוק להם כבוד כו' ור"ל לפי שראו שכל בחי' שפע למטה נמשך ע"י צבא השמים, וזהו הי' ג"כ ענין דור הפלגה שהגם שידעו היטב שמשתחיים תמיד ועי"ז דוקא נמשך להם כח זה להשפיע מ"מ מרוב חשקם בגשמיות דוקא עבדו להם כדי שלא יצטרכו לבטל עצמם שממדת הקדושה א"א לקבל כ"א ע"י ביטול כמו שבא בתורה מטעם הנ"ל בביטול היש לאין כלים לאורות כי הוי' הוא האלקים כו' והם רצו לילך בשרירות לבם הרע ושאעפ"כ יהי' להם השפעת טובה וכנו' בלק"ת פ' נח ולזאת עבדו למזלות ולכל צבא השמים המשפיעים בעוה"ז כנ"ל, ואמנם מ"מ הי' בזה גם טעות והוא שלא הבינו האמת היות כל צבא השמים בידו ית' כגרזן ביד החוצב בו בלבד וא"כ לא הי' מועיל כלל העבודה והכבוד אליהם כמו שלא יתכן ליתן כבוד לגרזן הדומם שבידי אדם וזהו שרש טעם היסוד החמישי שבי"ג עיקרים שהביא הרמב"ם בפ"י המשניות פ"י דסנהדרין שאין ראוי לשומם אמצעים

בין בני אדם להקב"ה אלא שיכוננו כל המחשבות לנגדו ויתרחקו מזולתו, כי אין לכל הנמצאים העליונים בחירה כלל להשפיע כך או כך כי הוא ית' הוא המשפיע על ידם כגרון ביד החוצב בו כנ"ל וגם באמת הרי אין עוד מלבדו והכל בטל במציאות ממש כזו השמש בשמש, וז"ש ר' חנינא בחולין (דף ז' ב') למכשפת ע"ש, והם טעו בזה ודימו אותם ליש קצת לומר שהם המשפיעים בבחירה עם היותם יודעים שמשתחיים ומקבלים ג"כ (ומ"ש בספ"ח דב"ק (דף צ"ב ב') חמרא למרא וטיבותא לשקיי' שנאמר כי סמך משה (דברים ל"ד ט') היינו כי אדם בלבד הוא בעל בחירה) ולרוב חושקם בתאוות עוה"ז עבדו להם, ומהם שנתפקרו עוד יותר ואמרו עזב ה' את הארץ (יחזקאל ח' י"ב) והסירו ההשגחה לגמרי וכמו שהאריך הרמב"ם בפ"א מה' ע"ז, והצד השוה שבהם שהם עושים את הטפל עיקר והיינו בחי' הסתר הגוף של צבא השמים על האור ונפש שבתוכן שלהיות כי בעיני בשר לא נגלה ביטול נפשם וצורותם כלל ולזאת עושים אותם לבחי' יש כאשר בחיצוני' נראו גלגל השמש וירח וכה"ג ליש ודבר ולהיותם הולכים אחר חיצוני' מעיני בשר לבד שהוא בחי' התגברות החומר על הצורה ע"כ ישימו כלי הגלגלים ליש ודבר כנ"ל וז"ס אלקים אחרים כי שם אלקים מורה על הכלים המלבישים את האור רק שהכלים הם בביטול להאורו' כנ"ל ואמנם ע"י ריכוי הצמצומים נעשה בחי' אלקים אחרים המסתירים לגמרי וז"ס מלך אלקים על גוים (תלים מ"ז ט') ומהם מקבלים ע' שרים שהם בבחי' יש ופירוד באמרו לי יאורי ואני עשיתיני (יחזקאל כ"ט ג') ובחי' זו הוא הנק' ערלה כמו שהערלה מכסה על ברית קדש כך הם מעלימים לאור קדושת ה' המחי' את העולמות הנשפעת ממדת היסוד טוב העליון ועושים עצמן לבחי' יש ונפרד, ואנחנו עם ה' חלק הוי' עמו המחזיקים בתורת ה' ובהודעת האמת כי הוי' הוא האלקים ואין עוד מלבדו נצטוינו להסיר ערלה והסתר זה מעלינו והיינו ע"י כריתת בשר הערלה הגשמיות שהוא ענין הסתר הנ"ל והעברתו מברית קדש שממנו תוצאת חיים:

ד) וביאור הדבר להבין ענין שם אלקים שהוא הכלי המלבשת להאור רק שבקדושה כולא חד והוי' הוא האלקים ובקליפה נעשה העלם והסתר גמור: הנה כתיב והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים (שמות כ"ז ל"ג), ובגמ' דכתובות (דף ק"ה ב') ש"ג פרוכות היו במקדש ופרש"י לצניעותא בעלמא (כי בלילה היו דלתות סגורות כדאי' בפ"ג דתמיד ובמדות וביום שהיו פתוחים היו פרוכות לצניעותא וכדאי' בפ"ז דתמיד הגביה לו את הפרכת כו') ונודע בזהר פ' שלח שכל פרטי הלשכות והעזרות ושאר דברים שבבהמ"ק שלמטה הם מכוונים לכומו שהוא בבהמ"ק שלמעלה בבחי' מל' דאצי' שיש שם ג"כ הר הבית ת"ק אמה עד"מ ועזרת ישראל כו' ויש שם ג"כ שערים ודלתות ובלילה בעת נעילת שערים הוא ענין תרע"י דג"ע אסתימו והוא ענין מניעת הגילוי אלקות ממלכות דאצי' לבי"ע ואע"פ שנאמר ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה (משלי ל"א ט"ז) היינו השפעות חיצוניות כי מניעת גילוי הפנימי' הוא הגורם התחלקות החיצוני' כמשל באדם בשעת השינה שמסתלקים השכל והמדות אזי כח המעכל מתפשט ביותר ולכן העיכול בשינה בטוב יותר משא"כ בעת שהכחות פנימי' מאירים אזי החיצוני' נכללים בהם כנר בפני אבוקה וכנראה בעליל בטרדת המחשבה ימנע כח הדוחה והמרעיב, וכך למעלה ענין נתינת טרף מבירורי רפ"ח הוא בחי' חיצוני' המל' וע"ז נאמר וכל קרבי (תלים ק"ג א') שהם המלאכים הנק' קרביים המכררים את השפע והמובחר נמשך בעליונים והפסולת לתחתונים וזהו דוקא בלילה מחמת שמסתלק פנימי' הארת מדת מלכותו ית' להאיר בעולמות ותרע"י

בס"ד. ש"פ קרח, א' דר"ח תמוז ה'תשל"ג*

והנה פרח מטה אהרן גו' ויגמול שקדים¹, ומבואר בלקו"ת ד"ה זה², דהטעם שגמל שקדים דוקא הוא כי שקדים הם ממהרים להגמר יותר מכל הפירות³ [ומוסיף בלקו"ת שם⁴, שלכן נקראים בשם שקדים מלשון שקידה ומהירות, כמ"ש⁵ מקל שקד גו' כי שוקד אני על דברי לעשותו. ויש לומר, שהכוונה בהוספה זו היא לרמוז דהמהירות שבשקדים הוא ענינם, וכידוע⁶ ששמו של דבר מורה על ענינו], ולכן רומזים על הכהונה, כי ההשפעות הנמשכות ע"י אהרן הכהן [אהרן אותיות נראה] הן במהירות. ועד"ז הוא בנוגע לכל הכהנים בני אהרן, דכשהכהנים מברכים את העם, נמשכת השפעה למטה במהירות גדולה בלי עיכובים (כדלקמן סעיף ז).

(ב) **והענין** הוא⁸, דשורש כל ההשפעות הוא ממדת חסדו ית', חסד דאצילות. ובכדי שיומשכו מהחסד שבאצילות השפעות גשמיות, בני חיי ומזוני, הוא ע"י שהחסד יורד ומשתלשל בכל המדרגות שמאצילות ועד עש"י. ובכל המשכה ממדרגה למדרגה יש דין ומשפט, אם תומשך השפעה בהמדרגה שלמטה או שתשאר בהמדרגה שלמעלה. וזהו שמתפללים ומבקשים בכל יום רפאנו, ברך עלינו, אף שמזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יוהכ"פ⁹ (והכוונה במזונותיו כאן היא לכל ג' הענינים דבני חיי ומזוני¹⁰), כי הכתיבה וחתימה טובה שבר"ה ויוהכ"פ הוא המשכת החסד במלכות דאצילות, ובכדי שתה"י השפעת החסד בענינים גשמיים הוא ע"י ירידת והתלבשות החסד דמלכות דאצילות בהחסד דבריאה, ולאח"ז בהחסד דיצירה ודעש"י. וזהו אדם נידון בכל יום¹¹, אף שכבר נגמר דינו בר"ה וביוהכ"פ, כי

* יצא לאור בקונטרס כ"ח סיון — תש"ג, "לקראת יום הבהיר כ"ח סיון הבעל"ט, התחלת שנת החמישים ליום בו ניצלו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית נ"ע — יבחל"ח — מעמק הבכא האירופאי והגיעו צלחה לארצות הברית (ביום ב', כ"ח סיון ה'תש"א), שאז התחילה תנופה חדשה בהחזקת והפצת התורה והיהדות והפצת המענינות, ע"י כ"ק אדמו"ר (מהרי"צ) נ"ע, ביסודו את המוסדות המרכזיים "מחנה ישראל", "קה"ת" ו"מרכז לעניני חינוך", ומסרם להנהלת כ"ק אדמו"ר שליט"א" .. "ה, כ"ח סיון, שנת ה'תשנ"ו".

- (1) פרשתנו (קרח) יז, כג.
- (2) סוף פרשתנו (נה, ג ואילך). וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות ברכת כהנים (דרמ"צ קיב, א"ב). אוה"ת נשא כרך ו ס"ע א'תשמא ואילך.
- (3) קה"ר עה"פ (יב, ז) וישב העפר — הובא בלקו"ת שם. וראה גם פרש"י עה"פ פרשתנו שם. ובכ"מ.
- (4) ועד"ז בסהמ"צ להצ"צ שם.
- (5) ירמ"י א, יא"ב. וראה מפרשים שם. קה"ר שם. ובכ"מ. — נסמנו בלקו"ש חכ"ג ע' 117 הערה 34.
- (6) ח"י ע' 388 הערה 70.
- (7) ראה שעשהיה"א פ"א. תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) סימן א (נדפס באגרות-קודש ח"א ס"ע רפח ואילך).
- (8) זח"ג קג, א. לקו"ת וסהמ"צ שם. ובכ"מ.
- (9) בהבא לקמן ראה לקו"ת וסהמ"צ שם. וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע כשיטהר (דרמ"צ קא, א ואילך). סידור ופיה"מ שבהערה 18. קונטרס ומעין סוף מאמר יז ואילך.
- (10) ביצה טז, א.
- (11) כ"ה בקונטרס ומעין שם מאמר כא בתחלתו.
- (12) ר"ה טז, א. וראה לקו"ת שם, דגם לדעת ר' יוסי (ר"ה שם) דאדם נידון בכל יום [וכן לדעת ר' נתן

הדין שבר"ה וביהכ"פ הוא שיומשך החסד להאדם במלכות דאצילות, והדין שאדם נידון בכל יום הוא, אם הוא ראוי שהחסד שנמשך כבר על נפשו למעלה בר"ה ויוהכ"פ ירד ויומשך (בבריאה יצירה ועשי' עד שיומשך) למטה בעוה"ז הגשמי, או שישאר החסד למעלה ויוסיפו לו תענוג למעלה. ולכן מתפללים בכל יום רפאנו וברך עלינו וכו', שהחסד שנקצב לו בר"ה וביהכ"פ יומשך למטה בעוה"ז הגשמי, ובעוה"ז עצמו — בעינים גשמיים. ועוד ענין בהדין שבכל יום¹², דכיון שהחסד שלמעלה הוא חסד רוחני, הרי גם לאחרי הפס"ד שיומשך למטה בעוה"ז, יש דין ומשפט באיזה ענין יומשך החסד. ולכן תיקנו להתפלל בכל יום י"ב ברכות אמצעיות שיש בהן שאלת כל צרכי האדם וצרכי הציבור כולן¹³.

ג) **והנה** עיקר הדין ומשפט באיזה ענין יומשך החסד הוא כשהחסד שנקצב לו בר"ה וביהכ"פ הוא חסד מצומצם ביותר, שאינו מספיק שיומשכו ממנו כל ג' העינים דבני חיי ומזוני אלא רק שנים מהם או אחד מהם, שאז יש דין ומשפט אם השפעת החסד תהי' בבני או בחיי או במזוני. ותפלת הצדיק מועלת להחליף מענין לענין¹⁴. [וכהסיפור ע"ד הבעש"ט, שבאו אליו חשוכי בנים לבקשו שיתפלל לה' שיהי' להם בנים, והאיש ההוא הי' עשיר גדול, ואמר הבעש"ט שבאם הם מסכימים שיהיו עניים יהי' להם בנים. וכשקיבלו עליהם, נולדו להם בנים ונעשו עניים. והיינו שהבעש"ט ראה שהחסד שנקצב להם לא יספיק על בנים ועושר יחד, וע"י תפלתו פעל להחליף השפעת החסד מעשירות לבנים¹⁴]. ויש לומר, שאז [כשהחסד הוא מצומצם שאינו מספיק על כל העינים דבני חיי ומזוני], הדין ומשפט הוא ביותר. ובכדי שיוחלף החסד מענין לענין הוא דוקא ע"י תפלת צדיק. אבל בכללות גם כשהחסד מספיק לכל ג' העינים דבני חיי ומזוני, יש דין ומשפט בכל יום בנוגע לכל השפעה פרטית, ולכן מתפללים בכל יום י"ב ברכות אמצעיות שיש בהן שאלת כל הדברים.

ד) **וצריך** להבין, הרי הדין שבר"ה וביהכ"פ הוא על האדם כמו שהוא למטה (נשמה בגוף) [ובפרט לפי המובא בלקו"ת¹⁵ מהגהות מיימוני¹⁶ שאדם נידון בר"ה בעיני עוה"ז], והדין ומשפט הוא (לא רק בנוגע להשפעת החסד בכלל, אלא גם) בנוגע להפרטים¹⁷ [וכדמוכח גם מזה שבהתפלות דר"ה ויוהכ"פ מבקשים

(ר"ה שם) דאדם נידון בכל שעה] — עיקר הדין הוא בר"ה, וכן לאידך, שגם לרבנן דפליגי אר' יוסי (ר"ה שם), יש דין בכל יום — שלכן מבקשים בכל יום הבקשות שבשמו"ע. וראה בארוכה קונטרס ומעין מאמר כ ואילך. וראה שם מאמר כב בסופו, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. וראה לקו"ש ח"ט ע' 375 ואילך.

12) ראה קונטרס ומעין שם מאמר יט בסופו.

13) רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ד.

14) קונטרס ומעין שם. וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע כשיטהר שם (קז, ב).

15) דרושים לר"ה נט, ב.

16) לרמב"ם הל' תשובה פ"ג אות א (בשם הרמב"ן בשער הגמול שלו).

17) ובקונטרס ומעין שם מאמר כא בתחלתו "דבר"ה ויוהכ"פ נגמר פרטי עיני האדם על כל השנה לחיים

כו' וכן לכלל המאורעות שלו".

גם על ענינים פרטיים], ואעפ"כ אדם נידון בכל יום באיזה ענין יומשך לו החסד שנקצב עליו בר"ה ויוהכ"פ, ויתירה מזו, שהוא נידון אם ההשפעה שנקצבה לו תומשך בעוה"ז או שיוסיפו לו תענוג וכו' למעלה.

(ה) **ויובן** זה ע"פ מ"ש בסידור¹⁸ עה"פ¹⁹ יום ליום יביע אומר, שבימי החול ישנם כמה עיכובים בהמשכת ההשפעה למטה, וביום השבת, המשכת ההשפעה היא במהירות, יביע אומר, יביע לשון מהירות²⁰. ומבואר שם²¹, דזה שבימי החול אפשר שההשפעה תתעכב ולא תומשך למטה, הוא כמשל אדם שדן בשכלו על איזה דבר אם ראוי לעשותו אם לאו ובא למסקנא והחלטה שראוי לעשותו, ואעפ"כ אפשר להיות שזה ישאר בשכלו ולא יבוא במעשה בפועל. ויתירה מזו, שכאשר הדבר נוגע למעשה בפועל הוא שוקל בדעתו עוד פעם אם לעשות בפועל כפי שהחליט בשכלו. דהגם שהחלטה בשכל היתה שראוי לעשות הדבר, מ"מ, כיון שהעשי' שנגרשה אצלו בהחלטת שכלו היא עשי' כמו שכלולה בשכל, לכן, כשבא הדבר לידי מעשה בפועל, מעשה כמו שהוא בפ"ע (נפרד מהשכל), צריך להתייעץ ולדון בשכלו עוד פעם אם לעשות כן בפועל. ובפרטיות, שני ענינים בזה²². שהחלטת השכל (שראוי לעשות הדבר) אינה מחייבת את המעשה, דכיון שהמעשה הכלול בשכל והמעשה בפועל (כמו שהוא בפ"ע נפרד מהשכל) הם שני ענינים, לכן אפשר שהחלטה השכלית לא תביא אותו למעשה, היינו שלא יחשוב אפילו בנוגע למעשה בפועל. ויתירה מזו, שגם כשיחשוב עד"ז, אפשר להיות אצלו סברא שלא לעשות, וצריך לדון עוד פעם.

והנה הסדר דשלשה לבושי הנפש הוא מחשבה דיבור ומעשה²³. ובכדי שתהי' ההמשכה מהשכל (או מהמדות) למעשה הוא ע"י המחשבה והדיבור²⁴. והמחשבה שעל ידה נמשך ל(הדיבור ו)המעשה היא שחושב איך לעשות. וכיון שמחשבה זו היא נפרדת מהשכל [שהמחשבה שהיתה אצלו תחלה, כשדן בשכלו והחליט שראוי לעשות, היתה בטילה להשכל (לדיון השכל ולהחלטתו), וענינה של המחשבה הוא רק שעל ידה נרגש השכל. משא"כ המחשבה איך לעשות הוא מהות בפ"ע שנפרד מהשכל], לכן, ההמשכה²⁵ מהחלטת השכל להמחשבה לעשות היא ע"י עיכוב, בשני ענינים הנ"ל. שהחלטת השכל אינה מחייבת את המחשבה, ויתירה מזו, שבכדי להמשיך הענין במחשבה, צריך לדון עוד פעם. ועד"ז הוא בהמשכה ממחשבה לדיבור, דכיון שהדיבור הוא למטה ממחשבה, דמחשבה היא לעצמו והדיבור הוא

18) סידור עם דא"ח קפ, ב ואילך. וראה בארוכה פירוש המילות לאדהאמ"צ פכ"ו ואילך (יד, סע"ג ואילך). וראה לקו"ת פרשתנו ד"ה זה (נו, א) "ועמ"ש במ"א ע"פ יום ליום יביע אומר".

19) תהלים יט, ג.

20) ראה זה"ב קלו, ב (ובנצו"א שם) — הובא בלקו"ת, סידור ופיה"מ שם.

21) סידור שם (קפ, ד). פיה"מ שם פכ"ז.

22) כ"ה להדיא בפיה"מ שם (טו, ג).

23) תניא פ"ד. שעהי"ה"א פ"ח (פה, ב). ובכ"מ.

24) שעהי"ה"א שם.

25) בהבא לקמן ראה סידור ופיה"מ שבהערה 21.

לזולתו, לכן, ההמשכה שממחשבה לדיבור היא ע"י עיכוב. וגם בזה שני ענינים הנ"ל. הדמחשבה (מצד עצמה) אינה מחייבת את הדיבור, שאפשר שישאר הענין במחשבתו ולא יחשוב אפילו אם לדבר בזה, ויתירה מזו, שבנוגע לדיבור (גם כשחושב אם לדבר) יש אצלו ספק והוא צריך להתייעץ ולדון על זה. דכיון שמחשבה היא לעצמו ודיבור הוא לזולתו, לכן, גם לאחרי שהחליט בנוגע למחשבה, הוא מסופק עדיין אם להביא זה גם בדיבור, לגלות לזולתו. ועד"ז הוא בהמשכה מדיבור למעשה, דכיון שהמעשה נפרד יותר מהדיבור, לכן ההמשכה מדיבור למעשה היא ע"י עיכוב, בשני ענינים הנ"ל. שהדיבור אינו מחייב את המעשה, ושכדי להמשיך מדיבור למעשה, צריך להתייעץ ולדון עוד פעם. וע"פ הידוע²⁶ שמחשבה ודיבור שייכים זל"ז, דאותם האותיות שהיו תחלה במחשבה נמשכים אח"כ בדיבור, משא"כ המעשה הוא ענין בפ"ע, יש לומר, שהעיכוב בהמשכה מדיבור למעשה (בנוגע לשני ענינים הנ"ל) הוא עיכוב גדול יותר מהעיכוב בהמשכה ממחשבה לדיבור.

ו) ועד"ז הוא בהנמשל למעלה, דהדין ומשפט שבר"ה ויוהכ"פ הוא המשכת החסד במלכות דאצילות (כנ"ל סעיף ב), וידוע²⁷ שאצילות ובי"ע הם דוגמת כחות הפנימיים (שכל ומדות) וג' הלבושים מחשבה דיבור ומעשה, ולכן, אף שהדין ומשפט שבר"ה ויוהכ"פ הוא בנוגע להשפעה בעוה"ז הגשמי, מ"מ, כיון שכללות האצילות (גם המלכות דאצילות) הוא דוגמת כחות הפנימיים שלמעלה ממחדומ"ע, הכתיבה וחתימה טובה שבר"ה ויוהכ"פ שיומשך שפע גשמי היא דוגמת החלטת השכל שראוי הדבר לעשותו, שהמעשה (כמו שהוא בהחלטת השכל) כלול בהשכל, ובכדי שתומשך ההשפעה בעולם העשי' [ובפרט בעוה"ז הגשמי] צריכה להיות תחלה ההמשכה בעולם המחשבה (בריאה) ועולם הדיבור (יצירה). וההמשכה ממלכות דאצילות לבריאה, ועד"ז מבריאה ליצירה, ומכש"כ מיצירה לעשי', הוא ע"י עיכוב, בשני ענינים הנ"ל, כנ"ל.

ועפ"ז יש לבאר, שיכול להיות שהשפע שנקצב בר"ה ויוהכ"פ יומשך ברוחניות ועד שאפשר שההמשכה ברוחניות תהי' בג"ע, אף שהדין דר"ה ויוהכ"פ הוא בנוגע להשפעה גשמית, כי באצילות, ועד"ז בבריאה ויצירה, גם ענינים הגשמיים שדנים עליהם הם כלולים ברוחניות, בדוגמת המעשה שבהחלטת השכל, ועד"ז במחשבה ודיבור, שהמעשה כלול בהשכל. וזהו גם שבכל יום יש דין ומשפט באיזה ענין יומשך החסד, אף שהדין ומשפט שבר"ה ויוהכ"פ הוא בנוגע לכל הפרטים, כי הענינים דעשי' כמו שהם בשרשם באצילות, ועד"ז בבריאה ויצירה, הם מופשטים מציור גשמי, ולכן, יש דין ומשפט באיזה אופן תצטייר ההשפעה בגשמיות.

ז) והנה²⁸ העיכוב שיכול להיות בהמשכה ממדריגה למדריגה הוא כשהרצון שלו, בהדבר הוא מצד השכל. משא"כ כשהרצון הוא לפי שיש לו תענוג בזה,

(26) לקו"ת ר"פ בלק. ובכ"מ.

(27) תו"א ר"פ וירא. ובכ"מ.

(28) בהבא לקמן ראה פיה"מ שם פכ"ח (טז, ב"ג).

ובפרט כשיש תענוג עצמי שלמעלה מהשכל, אזי, ההמשכה מהרצון עד להמעשה היא במהירות, בלי עיכוב. דכשעולה ברצונו לרצות בהדבר, פועל הרצון מיד על השכל, שיבין בשכלו שראוי לרצות בהדבר, ומהשכל נמשך מיד להמחשבה ומהמחשבה לדיבור ומדיבור למעשה. וכל המשכות אלה הם במהירות בלי עיכוב. ושני ענינים בזה. שלאחרי שהחליט בשכלו כללות הענין אינו צריך להתייעץ ולדון אם ראוי לחשוב לדבר ולעשות. ויתירה מזו, שכל המשכות אלה [מהשכל למחשבה, מהמחשבה לדיבור ומדיבור למעשה] הם באופן דברוך ממילא, כי מצד גודל הרצון והתענוג בהדבר לא ישקוט ולא ינוח עד שיהי' הדבר במעשה בפועל.

ועד"ז הוא בהנמשל למעלה, דכששורש ההמשכה הוא מבחינת רב חסד שלמעלה מהשתלשלות, אזי, נמשכת ההשפעה למטה, על ידי הדרגות דכל סדר ההשתלשלות, במהירות גדולה בלי עיכובים²⁹. דנוסף לזה שבהמשכה זו אין דינים שיעכבו ההמשכות שממדריגה למדריגה²⁹, הנה גם ההמשכות עצמם הם באופן דברוך ממילא. וזהו שההמשכה דברכת כהנים היא במהירות, כי ההמשכה דברכת כהנים היא מלמעלה מהשתלשלות [כמבואר במק"א³⁰ שבברכת כהנים יש גם המעלה דתפלה, שע"י התפלה נמשך רצון חדש שלמעלה מהשתלשלות], ולכן ההמשכה היא במהירות.

(ח) **ויש** להוסיף עוד ענין בהמעלה דברכת כהנים, שההמשכה דברכת כהנים היא מלמעלה מעלה ביותר [וכנ"ל ששורש ההמשכה היא למעלה מהשתלשלות] עד למטה מטה ביותר [וכנ"ל שההמשכה דברכת כהנים היא גם לאלה שמצד מדת הדין אינם ראויים]. וכיון שההמשכה דברכת כהנים היא גם לאלה שמצד מדת לכן, כשהשפעה נמשכת למטה היא בריבוי גדול. ועפ"ז יש לבאר המשך הענינים בהדרוש שבלקו"ת³¹, שלאחרי שמבאר שההמשכה דברכת כהנים היא במהירות, מביא דרשת רז"ל³² עה"פ³³ יברכך ה' וישמרך, יברכך בממון כו' יברכך בבנים כו' וישמרך מן המזיקים, דלכאורה אינו מובן, הרי בדרשת רז"ל הנ"ל מבואר רק מהי ההמשכה (ברכה בממון ובבנים ושמירה מן המזיקים), ובלקו"ת מביא דרשה זו לענין שההמשכה היא במהירות, ויש לומר הביאור בזה, דיברכך בממון ובבנים מורה על ריבוי ההשפעה שההשפעה היא בכל הענינים דבני חיי ומזוני [דיברכך בממון נכלל גם הברכה על חיי, דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב³⁴], וענין וישמרך מן המזיקין מורה שהמשכת ההשפעה היא למטה מטה ביותר, אפילו למקום שצריך לשמירה מן המזיקין, והחיבור דשני ענינים אלה, שגם כשהשפעה נמשכת למטה מטה (וישמרך מן המזיקין) היא בריבוי גדול (יברכך בממון ובבנים), הוא לפי שההמשכה היא במהירות ואינה מתעכבת.

(29) לקו"ת פרשתנו שם (נה, ד ואילך). סהמ"צ להצ"צ שבהערה 2 (ק"ב, ב).
 (30) ד"ה אריב"ל כל כהן שמברך כו' תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט בתחלתו). ד"ה כה תברכו תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ס"ע שטו ואילך). לקו"ש ח"י ס"ע 38 ואילך, ובהנסמן שם.

(31) נה, ד.

(32) במדב"ר פי"א, ה.

(33) נשא ו, כד.

(34) תענית ח, ב.

ט) **ויש** לומר, דהגם שברכת כהנים היתה לפני שפרח מטה אהרן ויגמול שקדים, כמ"ש³⁵ וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ופרש"י ויברכם ברכת כהנים [וגם אז היתה ההמשכה דברכת כהנים במהירות], מ"מ, לאחרי שפרח מטה אהרן ניתוסף עילוי בזה. כי כיון שהענין דפרח מטה אהרן גוי ויגמול שקדים בא ע"י הערעור על הכהונה, הרי זה³⁶ דוגמת שטר שיצא עליו ערעור והוחזק בכ"ד, שיש לו תוקף יותר משטר שלא הי' עליו ערעור³⁷. וכיתרון האור מן החושך³⁸. ועפ"ז יש לבאר מ"ש בלקו"ת בסיום המאמר³⁹ שיש שקידה למוטב ולטוב, ושקדים דמטה אהרן הם שקדים טובים, דיש לומר, דזה שמביא בהמאמר שיש שקידה למוטב הוא לרמז שבהשקדים טובים דמטה אהרן יש גם מעלת האתהפכא דמוטב לטוב.

ויש להוסיף, דזה שהקיום דכהונת אהרן לאחרי הערעור הי' ע"י ויגמול שקדים, שענינם של שקדים הוא מהירות (כנ"ל סעיף א), הוא לפי שמעלת האתהפכא דמוטב לטוב שייכת גם לענין המהירות. וי"ל הביאור בזה, כי ענין המהירות הוא שגם כשהשפעה נמשכת למטה מטה היא בריבוי גדול (כנ"ל סעיף ח). ובכדי שגם למטה תהי' ריבוי השפעה, צריך להיות המטה כלי לזה. ויש לומר, שמהטעמים על זה שהסיום והחותם דברכת כהנים הוא וישם לך שלום⁴⁰, הוא, כי הכלי לריבוי ברכה, ועד לריבוי בלתי מוגבל [דריבוי ההשפעה דברכת כהנים הוא (בשרשו) ריבוי בלתי מוגבל, וכנ"ל ששורש ההשפעה דברכת כהנים הוא למעלה מהשתלשלות], הוא השלום, דלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום⁴¹. ועפ"ז יש לבאר השייכות דמעלת האתהפכא לענין המהירות דשקדים, כי אמיתית ענין המהירות הוא, דזה שגם למטה ההשפעה היא בריבוי הוא לא רק מפני שההמשכה שמלמעלה אינה מתעכבת אלא גם שהמטה הוא כלי לזה ע"י השלום שבו, ואמיתית ענין השלום הוא כשגם המוטב נהפך לטוב.

ותכלית השלימות דשלום זה (שגם האויב נהפך לאוהב) יהי' בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, שאז יהי' שלום בריבוי וברכה בריבוי⁴², ריבוי בלתי מוגבל, כמ"ש⁴³ פרזות תשב ירושלים, בלי מדידות והגבלות.

(35) שמיני ט, כב.

(36) ראה פרש"י עה"פ פרשתנו יח, ח. וראה ספר השיחות ה'תש"א ע' 159 (בענין הגאולה ד"ט כסלו).

(37) ראה טושו"ע חו"מ רסמ"ו.

(38) ע"פ לשון הכתוב — קהלת ב, יג.

(39) נו, ב.

(40) נשא ו, כו.

(41) סוף מס' עוקצין.

(42) אסת"ר בסופו.

(43) זכרי' ב, ח. וראה פרש"י עה"פ.

מאמר יז.

פרק א. והנה הבעלי עסקים שעוסקים כל ימיהם בעסק משא ומתן ואינם שייכים לענינים אחרים, כמו להתאוות תאוה ולהתענג בתענוגים גשמי, אשר העסק במו"מ מצד עצמו הוא היתר, ויש בו צורך, וכמארז"ל במשנה (אבות פ"ב) יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ כו', אמנם יש בזה כמה שטותים מצד היצר המעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו, והיינו ענין ריבוי הטרדא בעסק, שמוטרד בזה יומם ולילה עד שמונע אותו מלימוד התורה ומלהתפלל בצבור ולכוין פי' המלות ע"פ פשוט עכ"פ, מפני שמדמה בנפשו שעייז שיתעכב בתפלה לשמוע באזניו מה שהוא מוציא בפיו בכוונה פשוטה כנ"ל ולהתפלל בצבור ולהתעכב זמן בלימוד התורה עייז יפסיד שלא יקנה וימכור בעת ההיא, ובאמת זוהי שטות נפלא, דכאשר האדם ישים לבו ודעתו לראות את הנעשה אתו ובכללות העולם, הלא יראה לעינים אשר כמה פעמים ילך בדרכי המסחר וישמור הדברים בעתם ובזמנם ויתעסק הרבה ולא ירויח מאומה או גם יפסיד, ובמעט זמן ובמיעוט עסק ירויח, וא"כ מי יאמר אשר בהעכבה יפסיד אולי יותר טוב לפניו שלא ירבה בהתעסקו' ובעוזה"י ירויח במעט זמן, וכאשר עוד יתבאר לקמן. ובפרט אם לא הי' שוכח על ה' אשר הוא הנותן לו כח לעשות חיל וברכת ה' דוקא היא תעשיר, ועצם העסק הוא רק בדרך עשיית כלי במה שתשרה הברכה, אבל העיקר הוא ברכת ה', א"כ הלא צריך להיות מסור לה' (דארף ער דאך זיין אי- בערגעגעבען דער עיקר צו אלקות) שהוא חזן ומפרנס אותו, ורק צריכים כלי לזה והוא העסק, אבל די במיעוט התעסקות ג"כ. והענין הוא דהנה כתיב (דברים טו. ח) וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, וצ"ל למה צריכים העשי' והעסק כלל מאחר שהברכה מאת ה' תבא א"כ גם בלי עסק והשתדלות כלל תבא ברכת ה', וממה שאומר בכל אשר תעשה משמע שצריך להיות עשי' ועסק, וביותר אינו מוכן לפי משארז"ל (ביצה טו. א) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה עד יוהכ"פ, וא"כ מהו הצורך לעסוק באיזה מו"מ או אומנות שעייז יתפרנס, הלא ודאי מה שנקצבה לו פרנסה בחדש עליון יומשך לו ולמה צריך עסק והשתדלות בזה, גם צ"ל משארז"ל (ר"ה טו. א) אדם נידון בכ"י ואיך יתוודך זה עם מאמר הנ"ל דמזונותיו קצובים לו מר"ה כו', דודאי גם ר' יוסי שאומר דאדם נידון בכ"י מודה דהדין ומשפט הוא בר"ה ואז נקצב לו כל הצטרכותו בכני חיי ומזוני, וא"כ מהו"ע הדין ומשפט שבכל יום. וגם צ"ל מה שאנו מבקשים בכל יום בשמו"ע על פרנסה ורפואה וכו' הלא כ"ז נקצב מר"ה כו'. ובוהר (ח"ב סב. ב) איתא דרב ייבא סבא הי' מתפלל בכל יום קודם האכילה על מזונו שינתן לו, גם אף שהי' מזונו כבר מוכן לפניו. דאע"ג דהוה לי' למיכלא לא הוי מתקן לי' עד דשאייל לי' מבי מלכא בצלותא, וצ"ל מהו"ע תפלה זו.

קיצור. שמותי בעלי העסקים שאינם קובעים עתים לתו' ומהם שבלתי מתפללים בצבור, שוכחים על העיקר דברכת ה' היא תעשיר, מתירת המאמרים דמוזנות קצובים מר"ה ואדם נידון בכל יום.

מאמר יח.

פרק א. והנה להבין מתירת המאמרים בענין מוזנותיו וצרכיו של האדם, דפעם ארז"ל כל מוזנותיו של אדם קצובים לו מר"ה עד יוה"כ, ופעם ארז"ל אדם נידון בכל יום, ורב ייבא ה' מתפלל בכל יום שינתן לו מזונו וכדאיתא בזהר דאע"ג דהוי ל' למיכלא לא הוה מתקן ל' עד דשאל ל' מבי מלכא בצלותא, היינו שיש ג' עניני' הא' מה שמוזנותיו וצרכיו של אדם קצובים לו מר"ה הב' דאדם נידון בכל יום, והג' דאף גם שכבר הכל מוכן לפניו הנה אינו משתמש בו עד דשאל ל' מבי מלכא בצלותא, דהנה מבואר בפע"ח אשר מר"ה עד יוה"כ הוא תקון ובנין המלכות דאצילות עד שבתפלת נעילה הוא תכלית העלי' של המל' שמתעלית עד דיקנא דא"א, שגם בשבת אין לה עלי' כזו, דבשבת מתעלית במקום אבא, ורק ז"א עולה עד הדיקנא, ובנעילה דיוה"כ המל' עולה עד הדיקנא ומקבלת שם ה"ג דעתיק יומין, וזהו"ע החותם הנעילה דיוה"כ פ' שהו"ע הה"ג דעתיק יומין. וצ"ל מהו"ע הה"ג דעת"י שמקבלת המל' בתפלת נעילה, והלא בנעילה אז עיקר המשכת בחי' רחמים פשוטים ממש, וכמאמר רז"ל (פסיקתא דר"כ פ' ולקחתם לכם) הסליחה מופקדת אצלך מר"ה עד יוה"כ, דיוה"כ בכלל הוא בבחי' רחמים פשוטים, ובפרט בעת הנעילה שאז הוא בחי' תכלית הרחמים ועת רצון כידוע, וא"כ מהו"ע הה"ג שמקבלת אז, וגם מהו ענין החותם. אך הענין הוא דהנה ידוע דבחי' מל' דאצי' היא מקור העולמות דבי"ע, וכמ"ש (תהלים קמה. יג) מלכותך מלכות כל עולמים, דכל עולמים שרש התהוותם הוא מבחי' המל', ונקראת אם כל חי לפי שהיא מקור כל החיים ומקור כל ההשפעות בכל העולמות, וכדאי' בפרדס בשער עה"כ ערך הוה שהיא ספי' המל' שנק' אם כל חי. והנה בכל יום הרי מדה זו מחדשת שפע האור והחסד עליון בכל העולמות, וזהו שאנו אומרים בברחמ"ז הוה את העולם כולו בטובו בחן בחד כו' וכמארו"ל (ע"ז ג. ב) שלישיית הקב"ה יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים, דהיינו מעולם הבריאה בג"ע העליון עד תחתית עולם העשי' בעולם השפל, שכל הנבראי' נכללים בכלל זה, דספי' המל' חלוקה מכל הספי' בזה דספי' המל' נאצלה בנקודה והמ"ס שבה באות בסוד תוספות, דמספי' המל' שבחכ' נמשך להיות ספי' החכ' שבמל' ומספי' המל' שבבינה נמשך להיות ספי' הבינה שבמל' וכן כולם, והיינו דהאור והחיות מקבלת ספי' המל' מחספי' שלמע' ממנה, ושרש החמשכה הוא מכתר עליון, וזהו"ע בנין המל' בר"ה, להיות שבר"ה נמשך בחי' כתר מל' דהיינו הרצון למלכה, כידוע ומבואר במ"א באריכות, ולכן אז הוא עיקר

המשכת האור בבחי' מל' (שזוה"ע הרצון למלוכה) ובכל ר"ה נמשך אור חדש מא"ס ב"ה למדת מלכותו ית' על כל השנה כולה להחיות עולמות בי"ע לזונם ולפרנסם, שאור וחיות זה הוא כולל חיות עולם שנה נפש של כל השנה כולה, אלא דבר"ה הוא בכסה עדיין שמכוסה ונעלם, וביוהכ"פ נמשך בבחי' המשכה וגילוי למעלה, ובסכות הוא ליום חגיגו שנמשך בגילוי יותר אך בבחי' מקיף, ובשמע"צ נמשך בבחי' פנימי שזו"ע הקליטה דשמע"צ, ואח"כ נמשך ע"י בחי' מל' בכל יום ויום בגילוי למטה בעולמות בי"ע. וזהו בחי' המשכת החסד עליון שנמשך מבחי' הכתר בחי' חסדים דעתיק בבחי' מל' בר"ה ויוהכ"פ ומבחי' מל' נמשך בכל העולמות.

קיצור. אצי' ספי' המל' בסוד שרש ונקודה א' ובר"ה בנין המל' שמקבלת מהמ"ס שלמעלה ושרש ההמשכה מכתר מל', שבר"ה עדיין מכוסה וביוהכ"פ מתגלה ובסכות במקיף ובשמע"צ בקליטה ונמשך ע"י ספי' המל'.

פרק ב. והנה שרש ההמשכה שנמשך בספי' המל' מכתר מל' בר"ה שהוא האור והחיות מבחי' חסד דעתיק שנמשך בבחי' מל', ה"ה בחי' אור כללי ולא נתחלק לפרטים כלל וא"א שיתקבל אל המקבלים, ובכדי שיתקבל האור במקבלים זהו ע"י בחי' ה"ג דעתיק, שהם המחלקים את החסד לחלקים, שע"ז יתקיים עיקר אמיתת החסד שע"ז יוכלו הנבראים לקבל את החסד, וכענין גבורות גשמים שיורדין בגבו' שמתחלקים טיפין טיפין וזהו תכלית ואמיתית החסד שע"ז דוקא והרוה את הארץ והולידה והצמיחה, וכן בכחות הנפש באדם, דהקול היוצא מהבל הלב הוא קול פשוט ומתחלק לאותי' בה' מוצאות הפה אחח"ע מהגרון גיכ"ק מהחיד כו' והיינו ע"י ה"ג מנצפ"ך מקור הדבור, וכדאיתא בהקדמת הזחר בענין כוס ישועות אשא, כוס של ברכה אצטריך למהוי על חמש אצבעין, ומבו' שם שהן בחי' ה"ג, והם דוקא נק' ישועות וכאמרו ואיננו חמש איקרין ישועות, וע"ש בפ' הרמ"ז שהן ה"ג הנמשכו' מיסוד דעתיק. וזהו שנק' הח"ג ה' אצבעות, דכמו עד"מ היד הנה קודם התחלקותה לה' אצבעות הרי הכח כלול בה ביחד בלי התחלקות, וכשמתחלקת לה' אצבעות מתחלק כח ההוא שיהי' לכל אצבע כח פרטי מצומצם בפ"ע זו זרת וזו קמיצה כו' וכדאי' בגמ' (כתובות ה. א ושם) דכל הדא וחדא למילתי' עבידא והתחלקות זו היא בחי' גבורות. אך ה"ג אלו הן אמיתי' החסד, שהרי היד אם לא הי' בה חלוק האצבעות לא הי' יכול לעשות בה מלאכה ופעולה ולא לכתוב שכל פעולות אלו נעשות דוקא ע"י האצבעות, נמצא שהגם שהיד עצמה היא כללות הכח מ"מ אם לא ע"י ה"ג דחילוק האצבעות לא הי' יכול להיות פעולה והשפעה מהכח שביד, וא"כ הרי ה"ג אלו הן שלמות פעולת החסד וכענין גבורות גשמים הנ"ל. וזהו ע"י מה שנק' גבורות הנ"ל בשם ישועות, דזהו ג"כ שכוס של ברכה צ"ל על ה' אצבעין דוקא. ומכש"כ בבחי' עתיק

שהה"ג דשם הן ודאי כלולות ומיוחדות בהה"ח, דהא לית שמאלא בהאי עתיקא, ולכן מהן מיתוק כל הגבורות שלמטה, וכידוע מענין אין הדינין נמתקין אלא בשרשן, וכמ"ש בפע"ח בכוונת השופר, ואעפ"כ נקרא ה"ג שבהן וע"י נמשך שלימות פעולת הה"ח שתתחלק השפע בכדי שתוכל להתקבל אל הנבראים, וגם ע"ז נמשך החסד לכאו"א מהנבראים בפרט. דהנה בחי' החסד שנמשך בראש השנה ויום הכפורים מבחי' ה"ח דעתיק הוא בחינת המשכת חסד כללי לכללות העולם, והה"ג דעתיק שנמשכי' בנעילה הוא שמתחלק בחי' החסד לכל נברא בפרט כמה מן החסד יומשך לכאו"א, וגם ע"ז נמשך החותם שלא תומשך השפע ותתפשט יותר מדאי למקום שאין צריך, והיינו שלא תהי' יניקת החיצונים, דע"י שנמשך החסד לכאו"א ע"י בחינת הה"ג, שבאה השפעת החסד בבחינת הגבלה, ממילא לא תהי' מזה יניקת החיצוני', דדוקא כשהאור הוא בבחי' כל"ג אז יתפשט ביותר ויכול להיות שיומשך גם למקום שאינו ראוי, אבל כשהוא בבחי' הגבלה אינו נמשך למקום שאינו ראוי. וזהו ג"כ ענין הה"ג, דבכל א' וא' לא תהי' יניקת החיצונים מהשפעת החסד שנמשך אליו. וזהו ענין החותם דנעילה שהיינו מה שנחתם ונחלק השפעת החסד בפרט לכל אחד ואחד.

קיצור. ה"ג דעתיק מחלקות השפע שנמשך במל', גבורות גשמים, ה' מוצאות מחלקים הקול, ה' אצבעות מחלקי' כח הכללי ועל ידן הן הפעולות, כוס ישועות דיתבא על ה' אצבעין, החותם בכדי שהשפע יגיע למקום הראוי ולכל א' בפרט.

מאמר יט.

פרק א. והנה החותם דנעילה דיוהכ"פ הנה מלבד זאת שענינו הוא שהשפע הכללי שנמשך בספירת המל' יגיע למקום הראוי ולכל א' בפרט, הנה עוד זאת ענין החותם דנעילה הוא השמירה כללית שלא תהי' יניקת החיצונים מהחסד הנמשך, וכמו חותם שמניחים על אגרת הוא בכדי שלא יקראנה זר, וכמו"כ הו"ע החותם למע' שלא ינקו החיצוני' מהשפעה, והיינו ע"י ה"ג דעתיק שמקבלת אז בחי' המל', שבחם ועל ידם נמשך התחלקות החסד עליון דעתיק לכל הנבראים דעולמו' בי"ע המקבלי' מבחי' מל' דאצי'. וזהו משארז"ל דמונותיו של אדם קצובים לו מר"ה עד יוהכ"פ, היינו שע"י ה"ג נמשך הקצבה שהוא כמה יומשך החסד עליון לכל אדם בפרט, משא"כ מתחלה הי' החסד אור וחיות כללי לכללות העולמו', וע"י ה"ג החותם דנעילה נעשו שני עניני' כאחד, והוא שלא יקרב זר לקבל גם שמין משפע זו ואשר יומשך למקום הראוי ונותן קצבה שיתחלק ויומשך לכל נברא ולכל אדם בדרך פרט. דהנה כשמל' דאצי' מקבלת בנעילה דיוהכ"פ מה"ג דעתיק אור החסד עליון שנקצב ע"י הה"ג לכל העולמות בי"ע ולכל ברי' בפרט, הנה גם אז עדיין החסד

הוא כמו שהוא למע' באצ' שהוא בבחי' תכלית הרוחני' ולא נמצא ולא נצטייר בו עדיין מהשפעות וחיות גשמי דעניני עוה"ז כלל, כמו שאין ערוך חיות עוה"ז לעולם האצ'י, וכידוע דאצ' מובדל בערך מעולמות בי"ע ולכן בהד' יסודות ארמ"ע, שכללות הד' עולמות אבי"ע נכללי' בד' יסודות אלו כמ"ש בע"ח, הנה אצ' הוא בחי' יסוד האש וכמ"ש (דברים ד. כד) כי ה' אלקיך אש אכלה הוא שנמשל לאש, והיינו כמו האש שאין לו התחברות עם שאר היסודות ולכן הוא תמיד בבחי' עלי' והסתלקות למעלה, וכמו"כ עולם האצ'י אין לו התחברו' עם עולמות בי"ע, דאצ' הוא אלקות ממש ואין שם בחי' יש כלל, ועולמות בי"ע הרי מעולם הבריאה מתחיל בחי' מציא' היש, שע"ז מורה ל' ברא כמ"ש הרמב"ן בפ' על התו' בפסוק בראשית ברא, ולכן אצ' מובדל מבי"ע וכש"כ מעולם עשי' הגשמי ממש, ולזאת בבחי' השפעת החד שבועולם האצ'י אין שם שום ציור עדיין מבחי' החד הגשמי דעוה"ז רק שנמשך סתם השפעת החד לכנס", ונחלק ע"י הה"ג לכל או"א בפ"ע, אבל הכל הוא בבחי' חסד רוחני עדיין. ובכדי שיומשך אח"כ מחסד זה חיות והשפעות גשמי' בבני חיי ומזוני, הוא ע"י התלבשות המל' דאצ' בבריאה יצירה ועשי', וכמ"ש באגה"ק בסופו בד"ה להבין מ"ש בפע"ח שאפי' ביו"ט בחי' חסד דאצ' מתלבש לגמרי בחסד דברי' ומחי' עוה"ז הגשמי ע"י מעבר חסד דיצי' ועשי' הנק' ג"כ התלבשות שאם לא כן לא הי' פועל בגשמי' עוה"ז עכ"ד. וביומין דחול הוא ע"י התלבשות גמורה בחסד דיצי' ועשי', והיינו ג"כ ע"י יחוד זו"ג דיצי' ואין מספיק בחי' ההתלבשות בחסד דיצי' לבד, כי ז"א דיצי' ג"כ עדיין אינו בגדר שתחי' מזה השפעת חסד דעשי', ולא הי' יכול להתהוות מזה חיות העשי', כ"א כשהולך השפע ע"י מל' דיצי' ונתצמצם עצם האור דז"א דיצירה, ובעשי' צ"ל ג"כ יחוד זו"ג דעשי', כי עיקר התהוות היש ודבר נפרד לגמרי הוא מבחי' מל' דוקא לפי שאין מלך בלא עם כו', ואז נמשך מזה החשפעות בעשי' הגשמי' למטה דבר יום ביומו ע"י המדה שביום ההוא מו"ק דבי"ע, דכל ההתחלקות בא מה"ג דעתיק.

קיצור. החותם הוא שיגיע השפע למקום הראוי ולכל א' בפרט. השפע הכללי המתקבל במלכות דאצילות בנעילה הוא חסד רוחני דאצ'י. אצ' מובדל מבי"ע כאש הנבדל משאר היסודות, ורק בהשתל' דבי"ע הנה ע"י ה"ג דעתיק נעשה חסד שבערך הנבראים.

פרק ב. ועפי"ז יובן ענין הדין ומשפט שיש בכל יום וכמארז"ל (ר"ה מז. א) דאדם נידון בכל יום, דהנה כתיב (שמות כ. ט) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שם יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בס וינח ביום השביעי ואי' בזהר בכל יומא עביד עבידת' וכן הוא בעבודת האדם דששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, דכל אחד ואחד מישראל יש לו מלאכתו אשר בשבילה נברא ובשבילה ירדה נשמתו למטה, וכתיב (תהלים קלמ, מז)

ימים יוצרו ולו א' בהם דתכלית כל הימים אשר נוצרו וניתנו להאדם הוא בכדי ולו אחד בהם שהאדם בעבודתו ימשיך בחי' אחד, דאחד הוא ר"ת דא' הוא א"ס ב"ה אלופו של עולם, ח' הם ז' רקיעים וארץ וד' הם ד' רוחות העולם ובכללות הו"ע המקום וימים הו"ע הזמן, והיינו דהאדם עבודתו לחבר זמן ומקום וליחדם באלקו'. וזהו מלאכתך שהיא מלאכת האדם בתכלית ירידת נשמתו למטה. אמנם מלאכה זו צריכה להעשות בכל יום ויום ובעבודה ביגיעה שהיא יגיעת בשר ויגיעת נפש. וזהו ששת ימים תעבוד דבכל יום ויום צ"ל העבודה בעבודת ה' לפי מעלת היום ההוא וענינו בספ' העליונות, דיום ראשון הוא חסד וענינו בעבודה אהבה, ויום שני הוא גבורה וענינו בעבודה הוא יראה, יום השלישי תפארת וענינו בעבודה הוא לאסתכלא ביקרא דמלכא בהתכללות חו"ג ואהוי"ר, ויום הרביעי נצח וענינו בעבודה לעורר מדת הנצחון לבער ולשרש גם את הדקות דדקות של הלא טוב, וזהו דברביעי נתלו המאורות שהוא אור המאיר דשמש הוי' הדוחה ומכלה גם הדקות שבדקות הלא טוב, ויום החמישי הוד וענינו בעבודה להתבונן ולהשיג הוד כבוד מלכותו ית' כמו שהוא מובן ומושג מהבריאה כולה כשמתבונן בעניני מה רבו מעשיך הוי' ומה גדלו מעשיך ה', וביום הששי יסוד וענינו בעבודה הוא דאחיד בשמיא ובארעא היחוד דממכ"ע וסוכ"ע, וידוע דכל המדות מתכללות זמ"ז וזוהי שלמותם, וכן הוא בעניני העבודה שהם מתכללים ומשלימי' זה את זה, דאהבה כלולה מיראה ובריאה כלולה אהבה וכן כלם, אבל עם זה הנה כל יום ויום יש לו עבודתו הפרטית לפי ענינו בהספ' של מעלה. וזהו דאדם נדון בכל יום, דהנה לפי המבואר לעיל מובן דמבחי' החסד שנקצב בר"ה ויוהכ"פ ונמשך בבחי' מל' דאצי' יכול להיות מזה כמה מיני אופני חסד בעשי', כי מאחר דבהחמד כמו שהוא באצי' אין בו ציור כלל מאופן השפעת החסד דעשי', והרי הוא בבחי' חסד פשוט עדיין שיכול להצטייר ע"י ההתלבשות דעולמות בי"ע כנ"ל, שע"ז נעשה בבחי' חסד גשמי בעוה"ז הגשמי בכמה אופנים שונים, וע"ז הוא הדין ומשפט בכל יום בהחמד שנמשך להאדם לצורך מה יתפשט ויומשך ממנו בעשי', אם לכל מילי דמיטב לבני חיי ומזוני בריוח או רק שנים מהם בריוח או רק א' מהם, והדין ומשפט הזה הוא ע"י הבי"ד של מעלה שבהיכל הזכות והיינו בהיכלות דבריאה, ואם הפסק דין שאותו החמד שנקצב לאדם בר"ה ויוהכ"פ אין באפשרי שיומשך ממנו למטה כל החוט המשולש דבני חיי ומזוני כ"א לשנים מהם עד"מ, אזי יש משפט למה יומשך שפע החסד אם לבני וחיי שיהיו לו בנים חיים וקיימים ובריאות בכללות נפשות ביתו או למזוני רויחי וחיי שיהי' לו עושר ובריאות. ובזה מועלת תפלת הצדיק להחליף מענין לענין, ובזה יובן המעשה שאירע אצל הבעש"ט נ"ע באחד שהתאמץ בבקשתו שיתפלל עבורו להוושע בבנים והאיש ההוא הי' עשיר גדול ולא ענהו הבעש"ט נ"ע על בקשתו, עד כי פעם התאמצו האיש ואשתו ביותר וראה הבעש"ט נ"ע כי חפצים המה באמת מקורות הלב, ויאמר להם כי כשיולידו בנים יאבדו העשירות ויהיו עניים ויבחרו בבנים ויולידו בנים ונעשו עניים. והיינו שהבעש"ט נ"ע החליף שרש החסד

למעלה שנמשך לו ע"י הבי"ד של מעלה על עושר החליף אותו על בנים, והיינו מפני שהחסד הנקצב לו לא הי' נמשך ממנו שני דברים והחליף אותו בתפלתו מעשירות לבנים. גם הדין הוא אם ראוי וכדאי האדם שיומשך וישתלשל החסד ההוא בעשי' בעוה"ז הגשמית, או אפשר אינו ראוי אז לזה ביום ההוא לפי מעשיו, והגם שכבר נקצב לו חסד בר"ה ויוהכ"פ יומשך לו החסד ברוחני' או יקבלו לעוה"ב כו', ועל פי זה יתווכו ב' המאמרים הנ"ל דמזונותיו של אדם קצובים לו בר"ה ויוהכ"פ ומ"מ אדם נידון בכל יום, כי קצובים לו היינו שנקצבה לו המשכת חסד עליון מר"ה ויום הכפורים על כל השנה, ואעפ"כ אדם נידון בכל יום היינו באופני ציורי החסד באיזה חסד יצטייר בעוה"ז בפועל כו'. ועפי"ז יובן מה שאנו מתפללים ומבקשים בכל יום רפואה ופרנסה כו', דאע"פ שכבר נקצב בר"ה ויוהכ"פ מ"מ זהו רק בכללות החסד אבל אין בו עדיין תואר מהענינים הגשמי', ובכל יום אנו מבקשים שהחסד הנקצב לו ונמשך מבחי' מל' דאצי' יתלבש בעניני' גשמי' האלו. וזהו ג"כ מה שהתפלל רב ייבא סבא על סעודתו אע"פ שהיא כבר מוכנת לפניו, מפני שיכול להיות שאין זה שלו וע"ז התפלל שתבא התלבשות שרש חסדו במזון הזה.

קיצור. ששת ימים ענינם בספי' ובעבודה. מלאכת אדם לחבר זמן ומקום וליחדם באלקו' בכל יום כפי מעלתו בסוד הספי', וע"ז הוא הדין אם שפע הנקצב יבא בגשמיות או רק ברוחני', ואם בבני חיי ומזוני או באחד מהם ואפשר להחליף מענין לענין. הבעש"ט נ"ע החליף עשירות על בנים.

מאמר ב.

פרק א. והנה זה שהאדם נידון בכל יום, הוא דעת ר' יוסי בברייתא דר"ה (מז. א) ולדעת ר' נתן נידון בכל שעה שנא' לרגעים תבחננו (איוב ז. יח) והקשו ע"ז דא"כ לר"י ולר"נ אין בין ר"ה לכל ימות השנה כלום לענין דין של מעלה ואיך יפרשו הפסוק דכי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא. ה) דקאי על ר"ה. וגם מ"ש עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה (דברים יא. יב) שמוזה למדו בגמ' (שם ח סע"א) דר"ה הוא ר"ה לדין, ועוד מהו ענין מלכיות זכרונות ושופרות שאומרים בר"ה, ומה יום מיומים, ואין להעלות על הדעת כלל דלר"י ולר"נ אין חידוש בר"ה לגבי שאר הימים, אלא ודאי אין מחלוקת בזה כלל אשר ר"ה ויום הכפורים הוא יום הדין, וכ"כ בע"מ מאמר חיקור דין ח"ב פ"א ופכ"ז שלא נחלק אדם בדבר, והיינו דהכל מודים שאז נחתך קצבת החסד לכל ברוי' כו', ולכן אומרים מלכיות זכרונות ושופרות בר"ה בכדי שתמליכוני עליכם כו' דבנין המל' דאצי' הוא מר"ה עד יוהכ"פ, שאז בנעילה מקבלת המלכו' מה"ג דעתיק, והוא המשכת מקור החיות לבי"ע לכל השנה, והיינו דבר"ה נמשך החסד כפי שנקצב לכל העולם בכלל,

ובנעילה דיוהכ"פ נחתם ונחתך קצבת החדס לכאו"א בפרט וזה לדברי הכל, אלא דמ"מ ס"ל לר' יוסי ור' נתן, דאדם נידון בכל יום דין ומשפט גמור על כל הענינים לחולי ולבריאות ולחיים כו', והיינו לפי שהחדס הקצוב לו בר"ה ויהכ"פ אף שכבר נמשך לבחי' מל' דאצי' אין בו עדיין שום תואר ותמונה מעניני עוה"ז, כי אין ערוך עשי' לגבי אצי', על כן אף שיוכל להיות ממנו כל השפעות עניני עוה"ז, מ"מ בר"ה ויהכ"פ לא נגמר המשפט בפירוש מה יהי' מהחדס הזה וכמה תחי' ההשפעה אם בבני או בחיי או במוזני או בכלם או בענינים הרוחני' ובחיי עוה"ב והדין ומשפט במה תחי' ההשפעה הוא בבי"ד שלמעלה בהיכלות דבריאה ויצירה כו', וזהו הדין ומשפט שבכל יום ממש וכמשנת'. והדין ומשפט דר"ה ויהכ"פ הוא קצבת החדס שיומשך לכל העולם בכלל ולכל ברי' בפרט כמה מהחדס נקצב אליו, וזה עיקר הדין ובו תלוי הכל כי לפי ריבוי קצבת החדס כך תחי' הברכה והטוב כל השנה משא"כ במיעוטו ח"ו, וכמשנת"ל (מאמר יט פ"ב) דכאשר החדס בריבוי יש באפשרי שתחי' השפעת החדס בכל הדברים דבני חיי ומוזני ולפעמים אין באפשרי שיהיו כל הדברים כ"א שנים מהם או אחד מהם כו', וגם אם אפי' בכל הג' דברים יש נ"מ אם בריבוי או בצמצום ח"ו, וזה תלוי בכללות קצבת החדס בר"ה ויהכ"פ לכל העולם בכלל ואליו בפרט אם בריבוי או כו', מ"מ יש דין ומשפט בפרט בכל יום מה יצטייר ויומשך מהחדס הזה, וכמו אם יש באפשרות החדס שנקצב אליו בר"ה ויהכ"פ שיהיו ב' דברים מהג' הג' איזה ב' דברים יהיו אם בני חיי או מוזני וחיי וכדומה וכמשנת"ל. וגם אם יש באפשרי על כל הג' דברים הג' מ"מ המשפט הוא אולי יהי' החדס הזה השפעות עניני' רוחני' או לחיי עוה"ב וכו', מאחר שבהחדס שנקצב בר"ה אינו ניכר עדיין מה שיהי' ממנו ההשפעה בעשי' שאין שם תואר זה כלל כ"א זה תלוי בבי"ד של מעלה. וזהו לפי מעשיו, כן הוא הדין ומשפט בהיכלות דבריאה. ונמצא שניהם אמת, דעיקר הדין על המשכת החדס הוא בר"ה ויהכ"פ, ומ"מ יש דין ומשפט גמור בכל יום.

קיצור. קצבת החדס דעתיק בר"ה ויהכ"פ אין בו עדיין שום תואר מעניני עוה"ז, גם בלתי מחולק באיכות וכמות בבני חיי ומוזני, וע"ז הוא הדין בכל יום לדעת ר' יוסי ובכל שעה לדעת ר' נתן.

מאמר כא.

פרק א. אמנם דעת רבנן בענין הדין ומשפט דמוזנותיו של אדם קצובין לו מר"ה וכל צרכיו של האדם ובני ביתו בבני חיי ומוזני הם בכלל המוזנות, וס"ל דגו"ד של אדם נחתם ביהכ"פ (שם בגמרא) דבר"ה ויהכ"פ נגמר פרטי עניני האדם על כל השנה לחיים או כו' וכן לכל המאורעות שלו, א"כ לפ"ז א"א לומר שבהחדס עליון הנקצב לו בר"ה ויהכ"פ לא נצטייר מעניני עוה"ז כלל, דא"כ מהו"ע שנכתב ונחתם ומהו"ע שנגמר כל מה שיארע לו, אלא בהכרח לומר דבהחדס שנקצב

לו ניתן תואר ותמונה ממה שיומשך מזה בעוה"ז, ולכא' אין זה מובן והלא אין ערוך עשי' לגבי אצילות וא"כ איך בהחמד שנמשך למל' דאצי' יהי' בו תואר וציור מעניני עוה"ז. אך הענין יובן ע"פ מה דאי' בתו"א (פ' וירא ד"ה פתח אליהו) דיותר ממה שאין ערוך עשי' לגבי אצי' אין ערוך אצי' לגבי או"ס עצומ"ה, דהנה הגם שנתל' (מאמר יט פרק א) דאצי' מובדל מעולמות בי"ע, מ"מ הרי אצי' הוא ג"כ עולם ויש בו ע"ס בבחי' אורות וכלים. והגם שהוא אלקו' ממש מ"מ נק' אלקות ולא אלק' שמורה על העצמו', אבל אלקו' פי' געמליך, דהיינו שהוא התפשטות הארה לבד, ומשו"ז שייך שם ע"ס ובפרט בכלים שהם בבחי' מציאות ספי' חכמה וחסד, ולכן הנה מע"ס דאצי' נמשכים ע"ס דבי"ע בדרך השתלשלות עו"ע שיש להם ערך ושייכות זה לזה, דהשתל' והתהוות חכמה דעשי' מחכ' דאצי' הוא עד"מ משארז"ל (כ"ר פ' יו"ד) אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר גדל כו' וגבוה מעל גבוה וגבוה עליהם דכל הענינים שישנם בעשב ופרי הגשמי' הרי ישנם במזל הרוחני ובכל הדרגות דגבוה מעל גבוה. והנה התפוח הגשמי יש בו מתיקות גשמי האם נאמר שיש בכח הצומח שבארץ ג"כ מתיקות, ופשיטא שא"א לומר כן על המזל הרוחני ועל הדרגות דגבוה מעל גבוה שאינם בערך ומהות זה, ובאמת הנה הטעמים דמתיקות ומרירות גשמי' נמשכים משרשם בחסד וגבו', שהמתיקות נמשך מהחסד ומרירות מגבורה, והרי חו"ג הן ענינים רוחני', רק שבהשתלשלות וסדר ירידת המדרי' מדרי' אחר מדרי' נתגשמו עד שנמשך מבחי' החסד מתיקות, עם היות שאין ערוך אליו מ"מ הוא ממוגו ותכונתו, וכמו שרואים כמה מיני עריבות ומתיקות ברוחני', וכמו תענוג של דבר חכמה הוא ג"כ מתיקות, וכן תענוג של ניגון שהוא למטה במדרי' ממוגו, ולכן בכמה ירידות והשתל' נעשה מתיקות גשמי ממש, וכן הוא הענין בחכמה שיש בה ג"כ גבוה מעל גבוה, והחכ' שבע"ס דעשי' יש לה ג"כ ערך ויחוס לחכ' דאצי', דע"י ריבוי רבבות השתל' מדרי' נמשך מחכ' דאצי' חכ' דעשי', והגם דאצי' מובדל מבי"ע ואיך הוא בדרך השתל' עו"ע, הענין הוא דההשתל' זאת אינה כמו ההשתלשלות בעולם אצי' גופא בהע"ס שבו, או בעולם הבריאה ושאר העולמות בסדר ההשתל' שבאותו העולם, אלא שההשתלשלות מאצי' לבריאה הוא ע"י הפרסא, דענין הפרסא הוא כמו המשל אל השכל, שהמשל הוא דבר זר מהשכל, ולכן הוא מעלים עליו לגמרי עד שיש כאלו שאינם מבינים כלל שיש בזה איזה נמשל, אמנם אח"כ כשמתגלה השכל מן המשל ודאי שאינו במהות אור השכל כמו שהי' קודם שנתלבש במשל, ומ"מ הרי אינו שכל אחר, וה"ה אותו השכל שנתלבש בהמשל אלא שהוא באופן ומהות אחר, וכמו"כ הו"ע הפרסא שמעלים ומסתיר על בחי' חכ' דאצי' וכשנעשה בחי' חכ' דברי' ע"י הפרסא הוא כמו אור השכל שמתגלה ע"י המשל, ה"ה אור של תולדה, והיינו אור שנתחדש בעולם הבריאה, לפי שאינו כלל כמו אופן החכ' שהיא באצי', אבל מ"מ ג"כ אינה מהות ודבר אחר לגמרי שה"ה המשכה והתהוות מבחי' חכ' דאצי' אלא שהוא אופן אחר, ואינו דומה כמו חכ' דאצי' לגבי או"ס, דבאו"ס עצומ"ה הרי לא יש שם

בחי' חכ' כלל ואינו מגדר החכ' כלל, וא"כ בחי' חכ' דאצי' הוא באין ערוך ממש לגבי אווא"ם אבל באצי' הרי כבר יש בחי' חכ', וא"כ בחי' חכ' דבריאה וכמו"כ חכ' דעשי' אינו בבחי' אין ערוך לגמרי, אלא שחכמה דאצי' מובדלת מחכ' דבריאה ולכן הנה התהוותם הוא ע"י הפרסא דחינו שבא באופן אחר מבחי' חכ' דאצי', אבל מ"מ יש להם ערך ויחס אל חכ' דאצילות.

קיצור. בעולם אצי' ע"ם אורות וכלים, חכ' דעשי' לגבי חכ' דאצי' כערך מתיקות גשמי לגבי חסד הרוחני ועם זה משתלשל ממנו, השתל' דבי"ע מאצי' הוא ע"י הפרסא כדוגמת השכל המתגלה מהמשל, אצי' מובדל מבי"ע ויש להן יחס אליו.

פרק ב. וזהו שאמר רבינו נ"ע דיותר ממה שאין ערוך עשי' לגבי אצי' אין ערוך אצי' לגבי אווא"ם, דבאווא"ם עצומ"ה לא יש כלל ענין חספי' והע"ם דאצי' הן כמות חדש ממש, ולכן התהוות ע"ם דאצי' מאווא"ם הוא ע"י צמצום ומקו"פ, שהו"ע התעלמות אור הראשון לגמרי, ואז נעשה דבר שאינו ממות אור הראשון כלל, אבל עשי' לגבי אצי' יש לה ערך ויחס מאחר שגם באצי' יש מציאות בחינת חכ', וא"כ א"א לומר דחכ' דבי"ע הוא ממות חדש ממש שהרי כבר יש בחי' חכ' גם באצי', ובהכרח שגם בחי' חכ' דבי"ע כלולה בחכ' דאצי' מאחר שהיא ג"כ בחי' חכמה, ורק שהיא בחי' ומדרי' עליונה וידוע דכל מדרי' עליונה כוללת בתוכה כל מה שלמטה ממנה, והתהוות החכ' דבי"ע מחכ' דאצי' הוא בדרך השתל' עו"ע, אלא שחכ' דבי"ע נק' אור של תולדה ואור חדש, ומעם הדבר הוא לפי שהוא באופן אחר מבחי' חכ' דאצי' ונתהווה בבי"ע ע"י הפרסא, דענין הפרסא הוא כמו המשל כנ"ל שהמשל הוא באמת דבר אחר לגמרי מהנמשל, וכמו"כ הו"ע הפרסא שהוא דבר אחר לגמרי שאינו בחי' אצי' ועי"ז נמצא בחי' חכמה בבי"ע, הרי זהו שנתחדש בחי' החכ' ע"י דבר זר לגמרי ומשו"ז נק' התחדשות, אבל מ"מ בעצם הרי החכ' אינה דבר חדש היינו שיהי' דבר אחר לגמרי, ולכן ההתהוות הוא ע"י הפרסא שאינו דומה לענין הצמצום, דענין הצמצום הוא סילוק והעלם אור הראשון, אבל הפרסא הרי האור הראשון (שהוא בחי' החכ' דאצי') מתלבש ומתעלם בהפרסא להוות בחי' חכ' דבריאה, וכמו בהמשל הרי הנמשל מלוכש ממש בהמשל וממנו מתחדש השכל אצל המקבל, וכמו"כ בחי' חכ' דאצי' מלוכשת ממש בהפרסא וזוה מתחדש בחי' חכ' דבריאה, וממילא יש לחכמה דבריאה איזה ערך לחכ' דאצי', וכמו"כ יש לחכ' דעשי' ג"כ איזה ערך משום דהכל הוא בחי' השתל' עו"ע. וכמו שהוא בחכמה דעשי' לגבי חכ' עילאה דאצי', כמו"כ הוא בבחי' חסד דעשי' שהוא בבחי' השתל' מבחי' חסד עליון דאצי', וא"כ כיון שבחי' חסד דעשי' מושרש ממש בחסד דאצי' כמו עד"מ - להבדיל אלף הבדלות - מתיקות התפוח שמושרש בהמזל הרוחני, ובשרש שרשן החסד הרוחני, והרי מחסד דעשי' נמשכים ונשפעים עניני עוה"ז ממש וחיות כל עוה"ז הגשמי א"כ גם בחסד עליון

דאצי' הנקצב לכל אדם בר"ה ויוהכ"פ שפיר מושרשים ממש כל ההשפעות גשמי' הנמשכים מחדש דעשי', דמאחר דחדש דעשי' מושרש בחדש דאצי' א"כ הרי גם כל הדברים הנמשכים מבחי' חסד דעשי' מושרשים ג"כ בבחי' חסד דאצי', והיינו דבחי' חסד דאצי' כבר כוללת בעצמה כל שרשי הדברים הנמשכים מבחי' חסד דעשי'. וזהו"ע מה שאדם נידון על כל הדברים והמאורעות של כל השנה בר"ה ויוהכ"פ, לפי שבחי' החסד שנקצב לו בר"ה ויוהכ"פ שנמשך לבחי' מל' דאצי' ה"ה כולל כל הדברים שיסתעפו ממנו.

קיצור. אצי' אין ערוך אל העצמות דאין שם ענין הספירות כמו באצי' והתהוות הע"ס דאצי' הוא ע"י הצמצום וסילוק, והתהוות הע"ס דבי"ע מאצי' הוא ע"י הפרסא, ובחדש דעשי' ישנם המקורים דענינים גשמי' א"כ יש להם יחס לחדש וחכמה דאצילות.

מאמר כב.

פרק א. והנה עם היות דדעת רבנן שמוזנותיו של אדם קצובין לו מר"ה, ונת"ל שכל צרכי האדם ובני ביתו בבני חייה ומוזוני הם בכלל המוזנות, בכל זה גם לדעת רבנן הנה יש דין בכל יום, ולכן אנו מתפללים ומבקשים בכל יום רפאנו וברך עלינו, והגם דבגמרא (שם) אמרו כמאן מצלינן האינדא אקצירי ומריעי כמאן כר' יוסי, מ"מ הלא גם לרבנן מי לא מצלינן וברך עלינו כמ"ש בתוספות שם, והענין הוא דהגם שהחסד נקצב בר"ה ויוהכ"פ מ"מ הוא עדיין בבחי' מל' דאצי' כמו שהיא באצי', דמל' דאצי' כמו שהיא באצי' ה"ה מופלא בערך מבי"ע, ובחי' רגלי' יורדות מות דמל' דאצי' היורדת לבי"ע כמ"ש (משלי לא. טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה דקאי על בחי' חיצוני' המל' דאצי' היורדת להחיות בי"ע, הנה בי"ע לגבי אצי' נק' מות דכתיב (דברים ל. טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, דחיים וטוב מות ורע הם תוארי הרוחני והגשמי. דהרוחני הוא חיים וטוב והגשמי הוא מות ורע. וזהו רגלי' יורדות מות דבריאה לגבי אצי' אינה בערך כלל, לכן הנה הגם שהחסד בבני חיי ומוזני כבר הוקצב בר"ה ויוהכ"פ אבל הוא עדיין במל' דאצי', ולהיותו עדיין במל' דאצי' הנה כדי שיומשך למטה הוא ע"י השתל' והתלבשות בבי"ע דבר יום ביומו, ויש ע"ז דין ועיון אם ראוי וכדאי האדם שיומשך ויתלבש החדש בעשי' בגשמי' לטוב לו, שיוסיף בלימוד התורה במנוחה ובקיום המצות בהידור וכמ"ש זה אלי ואנוהו וארז"ל (שבת קלג. ב) התנאה לפניו במצות וכן במעשה הצדקה ביד רחבה, או ח"ו שההשפעה בגשמי' תחי' לרעתו וכמ"ש ומשלם לשונאו להאבידו משכר הרוחני בעוה"ב, וכמו שהוא בכמה פושעי ישראל ר"ל אשר הגמול בעד הטוב שעושים משלמים להם בטוב עולם זה שמצליחים בבני חיי ומוזני, והוא מה שדרך רשעים צלחה אבל הוא רק בעוה"ז

ונענשים בעונשים מרים וקשים לעוה"ב, ולפעמים הנה הפסק דין אשר הטוב שנקצב לו ישאר למע' בעולמות הרוחני' ויקבלנו לעוה"ב, (והגם דלכאורה מאחר שהחמד הנקצב לו כבר כולל בחי' חסד דעשי' וההשפעות שמזה, וא"כ לכאורה בהכרח שיומשך בעשי' דוקא א"כ איך הוא נשאר למעלה ברוחניות, אך זה יובן ממה שיתבאר לקמן בפרק ב' – דבכל זה הנה רבנן ור"י כלם מסכימים) ורק הנפקא מינה בין רבנן לר' יוסי הוא, דלרבנן כבר נאמר ונגזר בר"ה ויוהכ"פ מה יומשך מהחמד, ואשר לפי"ז הדין שאה"כ בכל יום שהוא אם יקויים כפי שנאמר ונגזר מכבר אינו תחלת דין, והוא ע"ד שמבואר בגמרא (שם) דלר' יוסי דאמר אדם נידון בכל יום הא דכתיב (איוב ז. יח) לרגעים תבחננו, דמשמע כל שעה הוא עיוני בעלמא ואינו דין ממש, כך לרבנן דאמרי אדם נגמר גז"ד בר"ה ויוהכ"פ הא דכתיב (מ"א ח. נט) לעשות משפט כו' דבר יום ביומו הוא ג"כ עיון, אלא שאינו עיוני בעלמא אלא נקרא פקידה שהוא יותר מעיון והוא מ"ש (איוב ז. יח) ותפקדנו לבקרים כו', ולכן צריכים להתפלל ולבקש בכל יום גם לרבנן. ור"י סבר שבכל יום הוא דין גמור, דר' יוסי מפרש פקידה הנאמר בפסוק ותפקדנו לבקרים שהוא משפט גמור, ורבנן מפרשים משפט הנאמר בפסוק לעשות משפט כו' שהו"ע פקידה, ולשניהם שני הכתובים האלו מבארים זא"ז משום דשניהם נאמרו על הדין שבכ"י, משא"כ מה שנא' (תהלים פא. ה) כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב קאי על הדין דר"ה, והטעם הוא לפי שבהחמד דאצי' אין בו שום תואר עדיין מחמד דעשי' ומההשפעות הנמשכות למטה לכן בכדי שיצטייר בהחמד ציור השפעות דעשי' שזה בו התחדשות, יש ע"ז דין גמור אם יצטייר ובאיזה אופן יצטייר או שישאר רק בעולם העליון ברוחני' ויקבל אותו לעוה"ב.

קיצור. החמד שנקצב לאדם בר"ה ויוהכ"פ הוא במל' דאצי', מל' דאצי' מופלא בערך מבי"ע, חיים וטוב מות ורע, ולכן יש דין בכל יום אם ראוי האדם למה שנקצב לו, והדין לדעת רבנן ור"י הוא עיון ורק שר' יוסי סובר דעיון זה הוא דין גמור.

פרק ב. והנה כ"ז הוא לפי השיטה שבהחמד דאצי' אין עדיין שום תואר מחמד דעשי' בכלל, ומכש"כ מההשפעות הנשמי' הנמשכות למטה, דהנה גם בעשי' הרוחני' אינו נופל בו ענין ההגשמה ומכ"ש בעולמות יצי' וברי' ובפרט בעולם האצי', אשר מל' דאצי' כמו שהיא באצי' היא מספי' העצמי' דאצי' דאין סוף להתפשטותן הנה גם החמד דעשי' הכלול בחמד דאצי' אין בו שום ציור עדיין, ובכדי שיהי' איזה ציור הנה על זה הוא הדין ומשפט, אמנם לפי השיטה דשרשי החמד דעשי' הכלול במל' דאצי' הנה בחמד זה כבר יש בו הצטיירות ההשפעות שנמשכו ונתהוו משרשי החמד דעשי' הכלול במל' דאצי', א"כ הרי המשכתם בעולם העשי' הרוחני' וציורם אינו התחדשות, ולמה יהי' ע"ז דין גמור מאחר שכבר נמשך ונחתם בהדין דר"ה ויוהכ"פ. אך הענין הוא דהנה כל נכרא ונכרא

ה"ה כלול מגוף ונפש, דהגוף הוא גשמי והנפש רוחני והם מחולקים בענין ואופן התהוותם, דהתהוות הנפש היא באה בדרך השתל' וכמו נפשות הבחמות שלמטה באות בדרך השתל' מבחי' פני שור שבמרכבה ונפשות החיות מפני אר'י ונפשות העופות מפני נשר ונפש האדם מפני אדם שבמרכבה, וידוע דהד' חיות יש בכל עולם ועולם ובא בבחי' השתל' ממדרי' למדרי' דהיינו מרוחני' לרוחני' דגם הנפשות שלמטה הן רוחני', אבל להיות התהוות מציאות הגשמי כמו גוף הבע"ח וכדומה בכל הדצח"מ, זה א"א להיות בדרך השתל' עו"ע, שאפי' יהי' ריבוי רבבות מדרי' השתל' לא יתהווה מהרוחני מציאות גשמי כי אם יהי' הכל בבחי' רוחני, והתהוות הגשמי מהרוחני הוא בדרך בריאה יש מאין דוקא. וכשם שלמטה יש גוף ונפש והנפש הוא בדרך השתל' והגוף הוא בדרך בריאה יש מאין, כמו"כ הוא בדוגמא כזאת למע' ג"כ, וכמו מלאכים הרי ידוע שכלול' ג"כ מגוף ונפש וכמ"ש הרמב"ן דמ"ש (תהלים קד. ד) עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט, היינו גופות המלאכים שהן מיסוד האש והרוח, נמצא יש בהן גוף ונפש, וכן בהע"ם שבעולמות בי"ע שכלולות מאורות וכלים מבואר באגה"ק (סי כ' ד"ה איהו וחיהו חד) שהכלים דע"ם דבי"ע הם בחי' נברא ונבראו בדרך יש מאין מבחי' אור הנשמה שלהם, וא"כ גם שם בחי' הנפש שהיא הנשמה הוא בדרך השתל' עו"ע ובחי' הכלים וכ"ש הלבושים וההיכלות והמלאכים שבכל עולם התהוותם בדרך בריאה יש מאין, ולפי"ז משנת"ל דהחסד דאצי' כולל שרשי בחי' חסד דעשי' והחשפעות הבאות מזה, והחמשכה היא בדרך השתל' לבד, זהו בבחי' האור והחיות היינו בבחי' הנשמה שבכל העולמות, אבל בחי' הכלים דבי"ע וכש"כ הלבושים דבי"ע הם בדרך בריאה יש מאין.

קיצור. החסד שנקצב בר"ה ויוחכ"פ הוא שרשי החסד דעשי' שכלול במל' דאצי' הרי כבר יש בו ציור משרשי השפעות גשמי' א"כ מהו"ע הדין בכ", בכל נברא יש גוף ונפש, הנפש התהוותו בדרך השתל' והגוף התהוותו בדרך בריאה יש מאין, כן הוא בהע"ם באורות וכלים.

פרק ג. והנה עפי"ז יובן דעת ר' יוסי דסובר שבכ"י יש דין גמור, דהנה זה שיומשך השפעות חסד גשמי ממש בבחו"מ צ"ל ע"י הכלים וע"י הלבושים דבי"ע דוקא, שעפי"ז נצטייר הדבר בבחי' יש עד שבא בבחי' ציור גשמי, והציור הזה ה"ה התחדשות שה"ה בדרך בריאה יש מאין, דמה שהחסד דאצי' כולל שרשי החסד דבי"ע ונמשך בדרך השתל' הוא בחי' החיות הרוחני ובחי' הנשמה שהוא האור דחסד דבי"ע, אבל ציור היש דכלים ולבושים דחסד דבי"ע זה אינו כלול בחסד דאצי' ונתחדש ממש בדרך בריאה יש מאין ולכן ע"ז שייך דין גמור. ולפי"ז יובן ג"כ משנת"ל דגם לרבנן אפ"ל שלא יומשך ויתלבש בחסד דעשי', ולכאוי' מאחר שכבר כלול הוא בחסד דאצי' הרי בהכרח שיומשך, ולפי הנ"ל מובן דזה שיצטייר בציור גשמי אינו בהכרח כי זה אינו כלול בחסד דאצי', ולכן יכול להיות שיומשך רק בבחי' הרוחני' כמו בהגילויים דגעח"ת

וגעה"ע (שזה נמשך מבחי' הנשמה) ולא יומשך בגשמי' ממש. ולפי"ז יובן דרבנן ור' יוסי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כלל (וכ"כ בע"מ דלא פליגי, אלא שכאן מבואר באופן אחר) דרבנן מדברים מבחי' המשכת האור והחיות הרוחני שזה נכלל בהדין ומשפט דר"ה ויוהכ"פ, לפי שהחסד שנמשך בר"ה ויוהכ"פ כולל זה ונמשך בכל יום בדרך השתל' ואינו התחדשות, ולכן אין ע"ז דין ומשפט כ"א פקידה ועיון לבד ובזה גם ר' יוסי מודה, אך ר' יוסי מדבר בהמשכת בחי' הציור הגשמי ממש שזהו עיקר המשכה דבר יום ביומו להיות השפעות גשמי' ממש, והמשכה זו בדרך התחדשות לכן אומר שיש דין גמור בכל יום על ההשפעה וגם רבנן מודים בזה. היוצא מכל הנ"ל הוא דעיקר הדין ומשפט הוא בר"ה ויוהכ"פ ובזה תלוי כללות ההשפעה דכל השנה כמה שנקצב ונמשך החסד בר"ה ויוהכ"פ לכל העולם בכלל ולכל ברי' בפרט אם בריבוי או כו', אמנם בכדי שיומשך בחי' השפעות גשמי' צריך להיות ע"י התלכשות בחסד דבי"ע דוקא, ובזה יש שני דברים המשכת החיות הרוחני דחסד דבי"ע ובחי' הלבושים והציור ממש דחסד דבי"ע, וע"ז הוא העיון והמשפט בכל יום בכדי שיצטייר בבחי' חסד דבי"ע עד שיומשך בחי' השפעת חיים וחסד גשמי ממש למטה.

קיצור. גילוי החסד בבני חיי ומוזני צ"ל ע"י הכלים דע"ס ובדרך בריאה יש מאין, ושייך בזה דין גמור בכ"י לר"י, ולרבנן יכול להיות שישאר ברוחני, רבנן מדברים בענין החיות הרוחני ור"י מדבר בענין הגשמי.

מאמר כג.

פרק א. והנה להיות שהחסד הנמשך למטה בעוה"ז צריך להיות ע"י ע"ס דעשי' ודוקא ע"י הכלים והלבושים כו', בכדי שתצטייר ההשפעה בציור גשמי, יובן ענין וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה (דברים טו. יח) דהנה בפע"ח שער התפלה בכוונת פ' התמיד ע"פ צו את בניי כ' צו בגימט' אל אד' והוא בעשי' ולכן ארז"ל אין צו אלא ע"ז לפי שיונקים משם אל אד', ולכאן לפי דבריו אינו מובן כלל משארז"ל אין צו אלא כו' מאחר דשמות אל אד' הן בגימט' צו והם שמות עליונים, ואף שמהם יונקים הקליפות דעשי' מ"מ הם עצמם הם שמות הקב"ה וא"כ מהו"ע אין צו אלא כו'. אך הענין הוא דהנה ענין ע"ז הוא שמשתחוה לשמש ולירח, והיינו מפני שמהם תצא השפעת המזון וכמ"ש (דברים לג. יד) וממגד תבואת שמש וממגד גרש ירחים, ומפני שמחשב אותם למקורי ההשפעה לכן ה"ה משתחוה ועובד להם, ובאמת זוהי טעות גדולה, דעם היות שנמשך ההשפעה על ידם הרי באמת אינם אלא שלוחי השפעה לבד ואין בידם להרע או להטיב מעצמם, שהם רק כגרזן ביד החוצב בו שהגרזן בעצמו אין ביכלתו לעשות שום דבר כ"א האומן בונה

ע"י הגרון, וכמו"כ כל הכוכבים והמזלות הם רק כגרזן שעל ידם נמשכת ההשפעה, אמנם השופע והנותן את ההשפעה הוא האלקו' אלא שמשפיע ע"י המזלות, אבל הם מעצמם אין להם שום כח לעשות דבר כלל, וממילא אין לחשבם כלל וכלל וכמ"ש (ישעי' י. טו) היתפאר הגרון על החוצב בו, ועד"מ אדם הרואה בנין גדול ומפואר האם יעלה על הדעת שישבח את הגרון שבנה את הבנין שיאמר כמה משובח הגרון שבנה בנין גדול ומפואר כזה או יאמר כמה מפואר הבנין שבנה הגרון, אלא ישבח ויפאר את האומן שבנה את הבנין והבנין נקרא על שם האומן, הגם שהאומן בנה אותו ע"י הגרון מ"מ אין הגרון נחשב למאומה אלא האומן שבונה ע"י הגרון, וכמו"כ הוא בכלל השפעות שפע חיות ומזון בעולם הרי מי הוא השופע הוא האלקות אלא שנמשך ע"י המזלות (מהטעם שיתבאר לקמן), אבל אלקות הוא השופע על ידם והוא העיקרי והמזלות אין נחשבים לכולם אפילו לא כטפלים ג"כ, וכמו שהגרון אינו נחשב אפי' כשותף טפל אל האומן כמו"כ המזלות אינן אפי' כטפלים ג"כ שאינן נחשבים למאומה ממש, מאחר שהן רק כשלוחים לבד ואין בהם כח מעצמן כלל וכלל ואין בהם שום ממש, ולפעמים מראים זה למעלה איך שאין שום כח במזלות לעשות דבר מעצמם, וכמו במצרים שנדונו בהע"מ ולא הועילה להם יראתם שעבדו למזל טלה להצילם ואדרבא ובכל אלקי מצרים אעשה שפטים כתיב (שמות יב. יב) ובזמן החורבן החליף המזלות והשרים העליונים, והיינו לפי שהן רק שלוחי השפע לבד והאלקות הוא השופע על ידם.

קיצור. אל אד' בגימט' צו שם דעשי', ההשתחואה לשמש וירח והמזלות שעל ידם רק באה השפעה גשמי' אבל המזלות עצמם אינם יכולים לא להשפיע ולא למנוע ההשפעה, והם רק כגרזן ביד החוצב בו והשופע הוא אלקות וברצונו משדד המערכות של המזלות.

פרק ב. והנה טעם וסבת הדבר מה שההשפעה הגשמי' באה דוקא ע"י המזלות הוא, דהנה לפי שתי השיטות במחות החסד שנקצב להאדם בר"ה ויוהכ"פ כמו שהוא במל' דאצי' הנה לפי דיעה הא' הוא חסד פשוט עדיין ואין בו עדיין ציור ותואר השפעות הגשמי', והדיעה הב' דהחסד דאצי' כולל בתוכו גם בחינת חסד דעשי' וכן כל הבחי' המסתעפות מזה זהו בחי' האור והחיות רוחני אבל לא עצם הדבר הגשמי, ובכדי שיהי' חסד גשמי בבחו"מ הוא ע"י הכלים והלבושים דבי"ע שעיו"ז נצטייר בהם ציור הגשם, והיינו ע"י שמעלימים ומסתירים על האור עיו"ז נעשה בבחי' מציאות יש וגשמי וכידוע דכל ענין המציאות נעשה ע"י הסתר, וכמ"ש בראשית ברא אלקים דכל ענין הבריאה בפועל הוא ע"י שם אלקים שהוא מדת הדין בצמצום האור והעלמו, וכמ"ש (תהלים פד. יב) כי שמש ומגן ה' אלקים כדוגמת המגן שהוא הנרתק המכסה על עצם השמש דלולא זאת אין ביכולת הנבראים לקבלו, הנה כן בשם אלקים המכסה ומעלים על עצם האור דשם הוי' המהוה. וטעם הדבר

הוא דכאשר האור מאיר בגילוי או אין שום מציאות, אדרבה גילוי האור פועל ביטול המציאות והעדרו, וע"י העלם והסתר האור נעשה בחי' המציאות, וכל שהסתר יותר נעשה יותר בחי' מציאות הישות, וזהו שהחסד כמו שנמשך בעולמות ב"ע הנה בכל עולם שלמטה נעשה בכחי' מציאות יותר, דתחלה מתלבש בלבושים דבריאה ונעשה בכחי' מציאות יש לגבי אצי', אבל לגבי למטה היינו בעולם היצי' הוא רוחני עדיין וצריך האור להתעלם בעולם היצי'. ובזה יובן דיוק לשון רבינו נ"ע באגה"ק ד"ה להבין מ"ש בפע"ח שהובא לעיל שצ"ל ע"י מעבר יצי' ועשי' הנקרא ג"כ התלבשות דאל"כ לא הי' פועל בעוה"ז הגשמי, והיינו דבכדי שתחי' פעולת הגשמי' ממש בעוה"ז אינו מספיק עדיין היש דעולם הבריאה שהוא יש לגבי אצי', אבל לגבי יצי' הוא רוחני עדיין, וגם אם אור החסד של המציאות דבריאה יעבור בדרך מעבר הע"ם דיצי' ועשי' הנה עדיין לא תחי' השפעה גשמי' ממש, כ"א צ"ל ע"י התלבשות כלים ולבושים דיצי' שמעלימים ומסתירים יותר על האור האלקי דבחי' חסד העליון ונעשה עי"ז בכחי' מציאות יותר ומתלבש אח"כ בכלים ולבושים דעשי' שמסתירים עוד יותר מלבושים דיצי' ונעשה יותר בכחי' מציאות יש. וזהו ג"כ הטעם שצ"ל התלבשות ההשפעה בהמזלות בכדי שתתגשם ההשפעה יותר, דבכדי שתחי' ההשפעה גשמי' ממש זהו ע"י התלבשות החסד בהמזלות ג"כ, דכל לבוש הוא מעלים ומסתיר וכל שהלבוש תחתון יותר ה"ה מעלים ומסתיר יותר, ולכן ע"י ההתלבשות בהמזלות בא החסד שלמע' בבחי' השפעה גשמי' ממש, כי הלבושים העליונים גם דעולם העשי' הרוחני הם לבושים רוחני' וממילא אינם מעלימים ומסתירים כ"כ באופן שתתגשם על ידם ההשפעה לחיות שפע גשמי' ממש, כ"א ע"י התלבשות המזלות שהם לבושים המעלימים ומסתירים לגמרי על האור עד שיתהווה עי"ז השפעה גשמי' ממש וכ"ז הוא רק בשביל שתתגשם ההשפעה, אבל ההשפעה עצמה היא מבחי' חסד עליון כנ"ל וכמו שאנו אומרים הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד כו' ושרשו הוא מבחי' ה"ה וה"ג דעתיק כמשנ"ל (מאמר יח פרק ב), שמשם נמשך ונתחלק שפע החסד לכאו"א בר"ה ויוהכ"פ לפי אופן קבלת מלכותו ית' עליו בר"ה ולפי אופן התשובה שלו בחרטה אמיתית על העבר וקבלה אמיתית על להבא בקיום התומ"צ בסו"מ ועש"ט בפו"מ, וההמשכה ביוהכ"פ היא בכחי' מל' דאצי' ובכל יום נמשכת השפעת החסד מבחי' מל' דאצי' ומתלבש בלבושים דבי"ע לפי אופן עבודתו ותפלתו בכל יום, ויורד החסד העליון ממדר' למדר' להתלבש בלבושים תחתונים יותר שע"ז מתגשמת ההשפעה יותר, עד שמתלבש בלבושי המזלות שע"ז נעשה בכחי' חסד גשמי ממש.

קיצור. החסד הנקצב לאדם בר"ה ויוהכ"פ כמו שהוא עדיין במל' דאצי' לדיעה הא' הוא פשוט עדיין ולדיעה הב' הוא רוחני, ובכדי שיהי' גשמי אינו מספיק ההתלבשות בכלים ולבושים דיצי' ועשי' רק ההתלבשות בהמזלות, ועצם השפע דחסד עליון הוא מעתיקא קדישא.

מאמר כד.

פרק א. והנה אור החסד והחיות בההשפעה שנקצבה לו לאדם בר"ה בכל מיני טוב בבני חיי ומזוני הוא מאתו ית', והיינו דגוף ועצם השפע הוא מעתיקא קדישא שהוא פנימי ועצמי א"ס, ובא ע"י התעוררות הע"ם דאצ"י דלשם מנגעת העבודה דנש"י בתומ"צ. דהנה האור והשפע שנקצב לו להאדם בר"ה ונחתם ביוהכ"פ הוא לפי עבודתו בתומ"צ בשנה העברה, וכמ"ש כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב ופירושו כי החק הנקצב לישראל בר"ה ויוהכ"פ תלוי במשפט, והמשפט הוא בזה כמה אור וגילוי אלקות, שהו"ע אלקי יעקב, המשיך בשנה העברה, וכן תלוי באופן התשובה בעבודה דחדש אלול שהוא חדש הרחמים שמאירים אז י"ג מדה"ר והוא זמן עת רצון ונקל יותר ענין התשובה, ואח"כ בימי הסליחות שהם זמני עת רצון עוד יותר מחדש אלול, וכמאמר הידוע מרבנינו בשם הבעש"ט נ"ע דבימי אלול אז מאירים יגמח"ר לעורר דין וחשבון, והמשל בזה סוחר גדול שמוכר סחורתו בהקפה הנה בסוף השנה מעורר את הקונים לעשות חשבון כמה נמכר וכמה שלמו וכמה עוד חייבים לשלם ומעורר לשלם את המגיע, והסוחר עצמו בשמחה גדולה שמכר סחורה הרבה ובמקחים טובים והיתה לו פרנסה מרובה, אבל עם זה תובע את קוניו לשלם המגיע מהם ומזכירם אשר לקיחת סחורה בהקפה בשנה הבאה תלוי בזריזות פרעון החובות מהעבר וקובע זמן במשך כשלושה שבועות, שמחתו וצחילת פני הסוחר מועיל לקונים שעמלים בעמל רב וביגיעה עצומה לשלם חובותיהם, ובכלות מועד הקצוב בא הסוחר הגדול לעשות חשבון מכל החובות וכשרואה עמל הקונים ויגיעתם העצומה לפרוע חובותיהם ומכיר שבאמת הפצו לפרוע אבל עניים המה ואין ידם משגת, אזי עושה חסד עמהם וסולח ומוחל להם מה שא"א להם לשלם ומגביל להם איזה זמן לחכין עצמם להקפה דסחורה חדשה, והם ימי הסליחות, דכאשר העבודה דימי אלול היא עבודה שלמה בתשובה מעומקא דליבא הנה בימי הסליחות מתקבלת תשובתו בקבלה טובה על להבא, אשר ככל התשובה דאלול וימי הסליחות וקבלת עול מלכותו ית' בר"ה הנה לפי ערך זה נקצב לו החסד בבני חיי ומזוני בר"ה ונחתם ביוהכ"פ, אבל חסד זה הוא עדיין חסד פשוט וגם שרשי החסד דעשי' הכלול במל' דאצ"י הוא רוחני עדיין, ובכדי שיבא בגשמי' העוה"ז הוא ע"י התלבשות בכלים ולבושים דבי"ע ואח"כ בהמולות דכל אופני ההתלבשות האלו הוא מחסד ה' עלינו להשפיע לנו שפע חיות כפי ערכנו ומחותנו, מה שיח' טוב לנו שנוכל לקבל שבשכיל זה מתצמצם ומתלבש החסד בכל התלבשות הנ"ל, וכמו עד"מ אב הרוצה לשעשע את בנו, ה"ה מצמצם א"ע ומתלבש בענינים קטנים מאד, שהן לפ"ע הקטנות של הבן, כמו לשחק עמו באגוזים ועוד בקליפות האגוזים, כי הבן מצד קטנות שלו אינו מכיר בהטוב שבהפרי שבתוכה כלל, רק הקליפה תחי' לו לטוב ולחסד בהיותו יכול לנגלה וכדומה, ובדוגמא כזאת מפני חסד ה' עלינו מתצמצם האור האלקי ומתלבש בכמה לבושים עד הלבושים הגסים

דמזלות הנ"ל, בכדי שיתהווה בחי' חסד גשמי לפי"ע הנבראים מה שטוב להם, והכוונה פנימי' בזה היא אשר נש"י ע"י עבודתם בתומ"צ יבררו את ניצוץ הטוב שבדבר הגשמי ויזככוהו ויעלוהו לשרשו ומקורו, אשר עי"ז נעשה ברור כללי בכללות העוה"ז אשר הוא תכלית כל העולמות וכל ההשתלשלות, ומחאי טעמא הנה רוב סוגי התורה והמצוה נתלכשו בדברים גשמי', דהנה עיקר ענין לימוד התורה הוא שיהי' מובן ומושג בשכל הטבעי והאנושי, וגם אפילו פנימי' התורה בהבנת והשגת אלקות בענין יחודו ואחדותו ית' וכן בענין גדולתו במה רבו מעשיך ה' ובמה גדלו מעשיך ה' ובריבוי העולמות ופרצופים העליונים, הנה העיקר הוא שיבאר ויסביר הענינים לעצמו עד אשר ישיגם בהשגה שכלית בשכל אנושי, וכן בענין המצות הרי גם המצות דחובת המוח בידיעת אלקו', כמא' שיש שם מצוי ראשון ממציא כל נמצא וכל הנמצאים בשמים ובארץ ומה שביניהם הם מאמיתית המצאו, וחובות הלב באהוי"ר הרי מעיקרי המצוה שתהי' השגת אלקו' נתפסת במוחו הגשמי והאהוי"ר יהיו נרגשים בבשר הלב ממש, דכל העבודות האלו הם דוקא בעוה"ז שהוא עולם גשמי, ומטעם זה נתנו ההשפעות כגשמי' עוה"ז בכדי לעבוד בהן את ה' כפי דיני התורה והמצוה.

קיצור. השפע בחסד הנקצב הוא מעתיקא, אבל בא ע"י התעוררות הע"ם דאצי' דלשם מגיע עבודת הנבראים ומחסורם, דלפי"ע העבודה בשנה העברה כן היא קצבת שנה הבאה, ותלוי' בתשובה דאלול ועבודה דימי הסליחות והקב"ע דר"ה. המשל מהסוחר וקוניו, הכוונה פנימי' בשפע הגשמי היא בשביל קיום התומ"צ.

פרק ב. והנה מהמבואר בארוכה מובן היטב דהעיקר הוא האלקו' והמזלות הם רק לבושים ושלוחי השפע לבד ואין בהם ממש מצד עצמם, אבל המשתחוה ועובד אותם, ה"ז שמחשב אותם לדבר עיקרי בההשפעה שהן המה המשפיעים מצד עצמם, ה"ז כפירה ר"ל בהשגחת אלקות ובהשפעת החיות מאתו ית', ומחשב את המזלות למשפיעים דמשו"ז משתחוה להם ה"ז ע"ז ממש, וכ"ז הוא מפני שהמזלות הם בבחי' לבוש שק, שמסתירים מאד על האור האלקי שאינו מאיר בגילוי כלל ומתלבש ע"י ההשפעה בלבושי הטבע, משו"ז יש להם מקום לדמות שההשפעה היא מהמזלות, שאם לא הי' האור האלקי מוסתר ונעלם כ"כ, היו הכל יודעים שההשפעה מאת ה' היא, רק מפני ריבוי ההעלמות והחסתרים הנעשים ע"י לבושי המזלות הנה משו"ז טעו הטועים לחשוב גם את הלבושים למציאות דבר מה, אמנם בשביל הנהגת העולם כפי רצונו ית' שיהי' גשמי והתהוות והחיות יהי' בדרך העלם והסתר הבורא מהנברא, הי' צ"ל התלכשות הנ"ל בשביל זה גופא שיתלבש החסד בלבושי הטבע ויהי' לפי"ע הנבראים שלמטה, דאם הי' האלקו' מאיר בגילוי שלא הי' מוסתר בלבושים הנ"ל, היתה ההשפעה למע' מהטבע ולא היו נבראים שבטבע יכולים לקבל ההשפעה דהיינו טוב כזה שאינו לפי ערכם, ומשו"ז

צ"ל ההתלבשות בלבושים הנ"ל, רק צריכים לידע שזהו חסד עליון הנקצב לנו מאת ה' דוקא הוא אשר נתלבש בלבושים הנ"ל אשר זה עצמו הוא מחסד ה' עלינו, ומוצא דבר אנו יודעים דכל ענין ההתלבשות בהמזלות ושרים העליונים שייך רק בעולם העשי', כי ההתלבשות היא ג"כ בסדר והדרגה דתחלה מתלבש האור בלבושי עולם הבריאה ונת"ל (מאמר כג פרק ב) דשם עדיין החסד בבחי' רוחני לגבי למטה, לפי ששם מאיר עדיין הגילוי אור דאצי' וממילא אינו בבחי' מציאות עדיין כנ"ל, ומתלבש אח"כ בלבושי היצי' ועשי', ובעולם העשי' שהוא העולם שלמטה מכולם, שם מוסתר האור יותר אז הוא בערך שיתלבש בלבוש שק דהמזלות, דלמעלה מזה כמו בעולם יצי' שאין הוא מוסתר כ"כ א"א שיתלבש בלבושים אלו, כ"א כאשר יורד האור ומתלבש בלבושי עשי' שהוא מוסתר יותר אז יכול להתלבש ג"כ בלבושים אלו. וזהו דאי' בפע"ח דאל אד' שהוא שם דעשי' הוא בנימט' צו ואין צו אלא כו', לפי שכאשר נתלבש האור האלקי בלבושי עשי' יכול להתלבש בלבוש שק דמזלות עליונים שמעלימים ומסתירים מאד עד שיכול לדמות שהם המשפיעים מכה עצמם מפני שאין האלקות נראה ונגלה בגילוי כלל כנ"ל, ולכן אל אד' בנימט' צו ואין צו אלא כו', דהגם דאל אד' הם שמות קדושים אך לפי שע"ז באה ההתלבשות בהמזלות שהם מסתירים לגמרי עד שנותן מקום לחשבם ולדמות שהם עצמם המשפיעים ולעבוד אותם משו"ז, לכן השם שע"ז באה ההתלבשות הזאת הוא בנימט' צו כו', אמנם כבר נת"ל (פרק א) דבאמת התלבשות זו היא מחסדי ה' עלינו, לפי שע"י התלבשות זו בא החסד העליון בבחי' טוב וחסד גשמי. שבוה תלוי כל ענין העבודה להשלים הכוונה עליונה בענין הבריאה.

קיצור. המזלות הם רק שלוחים לגשם השפע הבא מאתו ית' והמשתחווה להם עובד ע"ז. בכדי שיהי' העולם והנהגתו כפי רצונו ית' בגשמי, הוא רק ע"י הסתר והעלם האור דשם דעשי' שהוא בנימט' צו, ולחיותו העלם גמור עד שמועים לחשוב את המזלות למציאות לכן הנה אין צו אלא ע"ז.

מאמר כה.

פרק א. ועפ"ז יובן מ"ש (דברים טו. יח) וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה ואי' בספרי יכול אפי' יהא יושב ובטל ת"ל בכל אשר תעשה, שצריכה להיות עשי' והיינו הכנת כלי של פרנסה, דזהו א' החבדלים בין זמן הגלות בעבודת הבוררים ובין הזמן דלעתיד בביאת המשיח, דלעתיד הנה שפע חסד העליון יבא מאתו ית' בלא שום התעסקות והכנת כלי עסק בשביל פרנסה, משא"כ בזמן הגלות צריכים התעסקות בהכנת כלי לפרנסה, ומעם הדבר שצ"ל עשי' דוקא הוא מאחר שחשפעה צ"ל נמשכת ע"י לבושי העשי' ע"כ גם האדם אתם שהוא בדוגמא שלמעלה צריך ג"כ לעשות לבוש ועסק פרנסה שבוה תתלבש

הברכה שלמע' בלבושי הטבע, דהנה כתיב (ישעי' מה. טו) אכן אתה אל מסתתר, דבאלקות (אין געטליכקייט) יש אל הגלוי ויש אל המסתתר, והם בשתי דרגות הפכים, טבע ולמעלה מהטבע, דבאמת מובן ומושג גם בשכל אנושי שהאלקות המתלבש בלבושי הטבע הוא האלקו' מה שלמע' מהטבע, רק ההבדל בין האלקו' שבטבע להאלקו' שלמע' מהטבע הוא רק לגבי הנבראים, דלאלקו' אין הבדל כלל אם הוא בלבושי הטבע או שהוא גלוי בלא לבוש הטבע וההפרש הוא רק לגבי הנבראים, דהאלקו' שמתלבש בטבע צריכים התבוננות והאלקו' שלמע' מהטבע אין צריכים התבוננות, דזהו פי' טבע כפשוטו מלשון טבעו בים סוף, שהדבר שנטבע בים הנה מי הים מכסים עליו שאינו ניכר כלל שישנו איזה מציאות דבר מלבד המים, אבל באמת הנה בזה שהדבר מכוסה הרי אין הכיסוי מבטל מציאותו כלל ואין זה אלא שאינו נראה להרואים רק דבר המכסה אבל באמת הנה המכוסה הוא במציאותו ומחותו כמו שהוא בגלוי ממש, וכן הוא באלקו' המסתתר בלבושי הטבע דלבושי הטבע הם רק המכסים על האלקות, ובאמת הנה המשל של מי הים המכסים על דבר המכוסה אינו משל אמיתי על לבושי הטבע המכסים על אלקות, דהמים המכסים הנמצא בתוכם הרי הדבר הנמצא והמים הם שני ענינים נבדלים, לא המים יצרו את הדבר הנטבע בהם ולא הדבר המכוסה בהמים ברא את המים המכסים עליו, משא"כ האלקו' המלוכש בטבע הרי האלקו' ברא והמציא את לבושי הטבע והאלקו' המלוכש בהם הנה הוא ית' המח' אותם ומקיימם, א"כ הרי האלקות המלוכש בטבע הוא עצמו האלקות שלמע' מהטבע, וכמו שפי' רבינו נ"ע (ס"ב פ"ט) דשם טבע הוא תואר לדבר מה שהוא למע' מטעם ודעת המובן ומושג בשכל הטבעי, והנבראים הנה מצד הרגילות והתמידות שהשמש זורח במזרח ושוקע במערב וכן בשאר הענינים שהאלקו' מסתתר בלבושים שונים הנה אינם מתפעלים מזה, וצריכים התעוררות ההתבוננות ואז משיגים את האמת הגמור דטבע עצמו הוא למע' מהטבע, אמנם דבר זה להבין דטבע עצמו הוא למע' מהטבע אינו מובן כ"א ע"י התבוננו' והעמקת הדעת, והיינו דבהשקפה ראשונה יכולים למעות בזה ורק כשמתבוננים אז עומדים על אמיתת הדבר דטבע עצמו הוא ענין אלקי שלמע' מהטבע, דכל זה הוא באלקו' המלוכש בדרכי לבושי הטבע שהוא אל מסתתר, אבל אל הגלוי, אין אָפּענע געט-ליכקייט, הרי נראה ונגלה לכל ואין צריכים ע"ז שום התבוננות.

קיצור. מאחר שהחמד שנקצב בר"ה צריך להתגשם ע"י הכלים דע"ם דבי"ע והלבושים דמזלות הנה משו"ז צריך האדם לעשות כלי לפרנסה שיהי' בלבושי הטבע, טבע הוא אלקות המוסתר ומושג בכללותו ע"י התבוננות ובאמת הוא עצמו למע' מהטבע, אלקו' הגלוי נראה גם בלי התבוננות.

פרק ב. והנה לבושי הטבע עם היות שזהו כפי הכוונה העליונה יתכרך ויתעלה שעלה ברצונו ית' לברא עולם גשמי ואשר כל ענין ודבר

אף גם האור האלקי בעולם יהי' מתעלם ומסתתר בלבושי הטבע, הנה עם כל זה הנה לבושי הטבע מצד עצם מהותם ה"ה מעלימים ומסתירים את האור והשפע האלקי, עד אשר האדם העוסק במסחר יוכל למעות ולדמות בעצמו כאלו ח"ו כחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, וחכמתו עמדה לו שנתחכם בעסק המקח והממכר שהתנהג ע"פ הטבע לחקור ולדרוש בכל עניני הקניות בחר בדרכים היותר נאותים לפי דרכי הטבע, וכן בענין אופני המכירה שעשה בזה כמה תחבולות והתחכמות ע"פ דרכי הטבע וכל אלה עמדו לו להרויח ריוח גדול, ובאמת הנה כל אלה לבושי הטבע אינם אלא לבוש לבד אבל הברכה נמשכת מלמע' ע"י הלבוש ולא מצד עצמות הלבוש ח"ו, וכמו שגידול התבואות נמשך ע"י השמש והירה וכמ"ש (דברים לג. יד) וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים ועם זה אינן אלא שלוחי ההשפעה ואין בידם להרע ולהטיב כ"א את אשר יאמר הקב"ה, וכמשנת"ל (מאמר כג פרק א), כך העסק והלבוש הוא רק כשליח לבד וההשפעה היא ביד הקב"ה אלא שצריך להתלבש בלבוש ועסק שהן לבושי הטבע, ולפ"ו מובן שאין צריכים להאריך בהלבוש יותר מדאי כי זה ללא צורך מאחר שלא הלבוש הוא העיקר כ"א השפעתו ית' שמשפיע ע"י הלבוש, וא"כ העיקר הוא שיתפלל למי שהעושר והנכסים שלו וישר דרכו בדרך התורה והמצוות שיהי' ראוי לברכת ה' והשפעת חסד, והיינו שיומשך לו קצבת החסד בר"ה ויוחכ"פ ע"י קבלת עול מלכותו ית' וע"י תשובתו האמיתית, והיינו שלא בשביל זה שהקב"ה ישפיע לו קצבת החסד שהוקצבה לו יקבל עליו עול מלכותו ויעשה תשובה, אלא שהקבוע"ש והתשובה תהיה אמיתית מצ"ע מפני שכן צריך להיות ויהי' חזק בקיום התומ"צ כל השנה להתפלל תפלה בזמנה ובכוונה וישאל צרכיו ג"כ וילמוד תורה בזמנים קבועים בלי שום מניעות ועכובים ואח"כ יעסוק במו"מ ויספיק לו גם מעט זמן על עסק, דמאחר שכבר נקצב לו החסד עליון ונמשך ונתלבש בלבושים שהם הכלים דע"ס דבי"ע ואינו חסר רק לבוש הטבע של המזלות וכן לבושי הטבע של כלי הפרנסה ואשר ע"כ הנה במעט עסק שיעשה יומשך ויתלבש החסד בלבוש העסק ותומשך ההשפעה, והיינו כאשר האדם הוא ראוי ע"פ מעשיו בתומ"צ לחסד עליון הרי אז נמשך החסד מעתיקא קדישא ע"י התעוררות הספי' דאצי' כנ"ל (מאמר כד פרק א) במל' דאצי' ויורד ונמשך בלבושי' וכלים דע"ס דבי"ע ומתגשם בלבושי המזלות וח"ה נמשך למטה ע"י לבוש העסק ואז די גם מעט עסק, אבל אם ח"ו אינו ראוי להשפעת החסד והיינו כאשר לא נמשך קצבת החסד למע' באצי', והיינו דמי יאמר כשלא נמשך ח"ו קצבת החסד בר"ה ויוחכ"פ כלל, אלא אפי' גם אם נמשך למע' במל' דאצי' הנה אם אינו נמשך ומצטייר בלבושי בי"ע באופן שיוכל להיות מזה השפעה גשמי' וכמשנת"ל (מאמר יט פרק א), מה מועיל לו ריבוי ההתעסקות מאחר שאין ח"ו המשכת החסד מלמע' ר"ל, וא"כ העיקר הוא שיהי' מסור לאלקו' וכשנמשך בחי' החסד עליון הנה ברכת ה' היא תעשיר גם במעט עסק.

קיצור. לבושי הטבע הגם שהם ע"פ סדר שלמע' הנה המה מעלימים במאד, ובאמת הם רק לבושים בלבד שאין להאריך בהם והעיקר הוא אלקו' השופע וצ"ל זחיר בתפלה בצבור ובמתינות ולקבוע עתים לתו', דכאשר ח"ו אינו ראוי לא יועיל גם ריבוי התעסקות וכשראוי הנה גם במעט עסק ברכת ה' תעשיר.

פרק ג. והנה כמה וכמה מבעלי עסקים ומבעלי עבודה ומלאכה שהם יראי אלקים וחביבה עליהם התפלה וכן הקביעות עתים לתורה בשיעורים שונים בנגלה ובדא"ח ולבם יכאב עליהם במאד כשאינם יכולים להתפלל בצבור ואינם יכולים להשתתף בהשיעורי למודים בקביעות עתים לתורה ברבים, מהם המתאמצים באומץ רב להתפלל תפלה בצבור וחוטפים את תפלתם וממהירים לרוץ לעסקיהם ומסחרם, ולהשתתף באיזה שיעור של לימוד התורה אין בדעתם כלל, כי לבד זאת שהם עסוקים במאד ואין להם שום פנאי ללמוד הנה לבד זאת הרי כל דעתם ושכלם עסוק וממולא ממסחרם ועניניהם הגשמי' מבלתי יכולת לקבל דברי תורה וגם תפלתם מהולה במחשבות זרות עד שכמה פעמים בלתי יודעים מה המה מתפללים ובאיזה מזמור הם עומדים ורק משיגרא דלישנא הנה שפתותיהם נעות ולבם כל עמם, ובכ"ז הרי יש להם הקב"ע להתפלל בצבור עכ"פ, ויש שהם טרודים כ"כ עד אשר רק בשני ובחמישי באים להתפלל בצבור, וכולם מתנצלים שלסבת טרדות פרנסתם אין ביכלתם להתפלל בצבור ובפרט להשתתף באיזה שיעור של לימוד מפני שכל שכלם עסוק במסחרם ואינם יכולים לקבל דברי תורה, וההנהגה הרעה הלזו הנה לבד זאת אשר כל ימי השבוע חיים חיי בהמה ועוד גרוע מזה כמו שמתאונן הנביא (ישעי' א. ג) ידע שור קונוהו וחמור אכוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן, הנה לבד זאת הרי דרכם המזורה והנהגתם הרעה בימי החול גורם רעה אשר גם ביום השבת שאז הם פנויים מעסקיהם ומסחרם הנה משתמשים בו לעניני חולין, שמלבד זאת שמפני גודל היגיעה והעמל בכל עסקיהם בימי החול שהם מעונים במאוד הנה ביום השבת נחים במנוחת הגוף, הנה מלבד זאת הרי ע"י הנהגתם בימות החול נתעבו ונתגשמו כ"כ עד כי גם ביום השבת קדש שהוא יום המנוחה בשביל להרבות בתפלה ובלמוד התורה, הנה בעלי העסקים הטרודים מסוגים הנ"ל מחללים את קדושת השבת בעניני הבל ודברים בטלים, אשר באמת הנה כל יסוד בנינו מה שטרוד בעסק ומדמה שאין באפשרותו לעסוק בתורה ולהתפלל כדבעי מפני שיפסיד ח"ו עי"ז הוא דמיון כוזב ושמות גדולה באמת, דממ"נ אם ח"ו לא יש קצבת והמשכת החסד מלמע' ר"ל מה יועיל לו ריבוי ההתעסקות, ואם יש קצבת והמשכת החסד מלמע' אין צריכים ריבוי עסק ודי גם במעט עסק מאחר שהוא לבוש לבד, וריבוי טרדותיו ומה שזה לו מניעה ועיכוב הוא רק משמותי היצר, ומראה בזה כאלו ח"ו חושב את הלבוש היינו את העסק לעיקר ושזה מקור פרנסתו לכן הוא טרוד בזה בריבוי התעסקות וגם בתחבולות מפני שחושב זה לעיקר, וה"ז כעובד ע"ז ממש שנת"ל (מאמר כג פרק

א) שזוהו שמשתחווה לשמש וירח מפני שמחשב אותם לעיקר שהם המשיפיעים ובאמת המה רק שלוחי ההשפעה ולבושים לבד כמשנת"ל, כמו"כ הנה כשמחשב את העסק לעיקר ומשו"ז הוא מרוד בריבוי התעסקות ותחבולות שזוהו ג"כ כענין השתחואה, דכמו השתחואה בגשמי' הוא שכופף ומרכין ראשו כמו"כ כשמניח שכלו ראשו ורובו בעסק מו"מ עד שמונע אותו מתורה ועבודה, ה"ז ג"כ ענין השתחואה ברוחני' וח"ה כעובד ע"ז ממש ח"ו.

קיצור. בעלי העסקים ובעלי עבודה אינם מתפללים תפלה בצבור בקביעות ותפלתם חטופה ומלאה מחשבות זרות, ואינם משתתפים בשיעורי לימוד התורה ברבים בהתנצלות מרדתם בעמל הפרנסה, וזה גורם התגשמותם שמחללים מנוחת וקדושת השבת בעניני הבל, ויסוד התנצלותם הוא דמיון שוא.

פרק ד. והנה ישראל הם מאמינים בני מאמינים, דאמונה היא בטבע תולדתם, שבוה חלוקים עם ישראל מכל העמים אשר ע"פ האדמה, דכל העמים הנה עם היות שגם ביניהם נמצאים בעלי אמונה באמונתם ואף גם כאלו שהם אדוקים באמונתם, הנה אין זה בטבע תולדותם והוא רק כדבר הנקנה ע"י דבר מה, וכמו שאנו רואים במוחש בענין השכל שיש שכל עצמי ויש שכל הנקנה ע"י דבר זולתו, שבכללו' הוא ההפרש בין שכלי הבע"ח לשכל האדם, שהאדם הוא שכלי בעצם מוחותו ולכן הנה כללות מוחות שכל האדם הוא שכל עצמי ושכל הבע"ח הוא שכל הנקנה, וכמו ידע שור קונחו וחמור אבוס בעליו וכן יש כמה ענינים מה שבהם ועל ידם מכניסים שכל בעע"ח וכמו המרדעת שמורה דעה בבחמה שכ"ז הוא רק שכל הנקנה אבל שכל האדם הוא עצמי, וכן הוא בענין האמונה דכל העמים הנה אמונתם היא כדבר הנקנה ע"י דבר שחוץ ממנו, אבל להבדיל, ישראל הנה אמונתם בה' ובתורתו ית' היא עצמית, וכמו שאנו רואים במוחש אשר בכל ענין וענין, בין שהוא טוב ובין שהוא הפכי, הנה שם שמים שגור כפי כל בנוסחאות שונות, ירחם השי"ת, יחוס השי"ת תודה להשי"ת, וכיוצא בהם בסגנונות תפלה ותחנונים ותודה, דכ"ז מפני שבנשי' הנה אמונתם בהשם ית' ובתורתו ית' היא עצמית, הם חיינו ואורך ימינו ועליהם הורגנו כל הימים בימי הגלות המר, וכן הוא בענין הפרנסה דבאמת הנה הכל יודעים שהעיקר הוא ברכת ה' וכל מי שהוא יהודי אינו חושב בשום אופן שהעסק הוא מקור פרנסתו ח"ו ויודע היטב שההשפעה מאת ה' היא והוא הנותן לו את פרנסתו ע"י העסק, אלא שהרוח שמות שהיצה"ר משטח אותו שאינו משים אל לבו לדעת אמיתית הדברים הנ"ל דמאחר שהעיקר הוא ההשפעה העליונה הרי אינו צריך להיות שום מניעה ועיכוב ושום קוצר בהדברים אשר חייב אותו הכורא לעשות, ואף שבשביל זה לא יוכל לעסוק הרבה בעסק מו"מ יספיק לו גם מעט עסק והשי"ת ימציא לו להרויח במעט זמן שבמעט העסק שיעשה יומשך ויתלבש החסד הנקצב והנמשך אליו, וכאשר נפתח להסתת היצר

ומשמה א"ע ברוח שמות שצריך להתעסק הרבה דוקא וא"א לו לקבוע עתים לתורה ולהתפלל כדבעי מצד הזמן והטרדא ונדמה לו שנכון כן כפי אשר מדמה בשכלו הסכל והמעוקל ע"י רוח שמות הנ"ל, מראה לו הקב"ה שאינו מועיל לו ריבוי העסק וה"ה הולך סובב כל היום בשוקים וברחובות מבלי ימצא שוב ריוח כלל, ומדה כנגד מדה משלם לו הקב"ה כמ"ש (דברים כח. לד) והיית משוגע כו' אשר תראה, ומרוב הדאגה משתומם מוחו עד שכמשוגע יחשב שזהו עצמו ענין שמות שהרי המשוגע והשוטה ענין אחד להם, כי כמו שאצל המשוגע נדמה שצ"ל דבר שהוא מופרך אצל הבריא וחלים, כן השומה ברוב שמותיו ג"כ מתנהג עד"ז וכמ"ש (ש"א כא. טז) חסר משוגעים אני שכינה לדוד שהניח לימשך ריר אל זקנו בשם משוגע ע"ש שהוא היפך הדעת כו', וכל זה גורם לו מה שנפתה להרוח שמות של היצה"ר, אשר אם הי' משים לבו להדברים האמית' הנ"ל הי' באופן אחר לגמרי, שלא הי' צריך להתעסק בריבוי עסק כלל והי' נמשך לו החסד עליון גם במעט עסק בריבוי שפע פרנסה בריוח.

קיצור. ישראל אמונתם בה' ובתורתו היא עצמית, אמונת כל העמים גם האדוקים היא כדבר הנקנה ע"י דבר שחוץ ממנו, שכל עצמי ושכל הנקנה, הכל יודעים שרק ברכת ה' היא תעשיר והנפתה להסתת היצה"ר מאבד פרנסתו, שומה ומשוגע ענינם אחד.

מאמר כו.

פרק א. וזהו ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השמים דחנה יש בקדושה ג"כ בחי' שמות וכמשארז"ל (כתובות יז. א) אהני' ל' שמות' לסבא, ופי' וענין שמות זו הוא ענין שלמע' מטורד, וע"ד מה שכתוב (מ"ב ט. יא) מדוע בא המשוגע הזה שקראו לנביא משוגע, והיינו כי ענינו הוא היפך עה"ד טו"ר והיינו העדר ההרגש שמצד החושים המבעי' שז"ע עה"ד, וכידוע שע"י חטא עה"ד נעשה ענין ההרגש וכמ"ש (בראשית ג. ז) וידעו כי ערומים הם, וכי מתחלה לא ידעו שהם ערומים אלא שמתחלה לא הרגישו זה ואח"כ הרגישו שהם ערומים וכמ"ש תחלה (בראשית ב. כה) ויהיו שניהם ערומים כו' ולא יתבששו והיינו שלא הרגישו זאת לחסרון ואח"כ וידעו כו' שהרגישו, וכמ"ש במו"נ (ח"א פ"ב) שהקשה לו חכם אחד איך ע"י החטא נתוספה לו מעלת הידיעה וההשכלה, כמ"ש (שם ג. ז) ותפקחנה עיני שניהם, ותירץ הוא ז"ל שידיעה זו אינה מעלה כלל דתחלה היתה ידיעתו בידיעות המושכלות ולא הי' לו כח להשתמש במפורסמות (היינו בנאה ומגונה) בשום פנים ואח"כ נחסרה מאתו ידיעת המושכלות ובא לידי דעת המפורסמות היינו הרגש המבטע בנאה ומגונה שזה ירידה גדולה ממעלתו. ובזהר (ח"ג רסא. סע"ב) אי' ותפקחנה עיני שניהם בעיפושא דהאי עלמא מה דלא היה קודם דהו משגחין ופקחין לעילא, וכן הנביאים בעת שהגיעה עליהם הנבואה היו

שזהו יראת ה' היא חכמה בחי' כח מה שבנפשו כו' כנ"ל וזהו כל שיראת חטאו קודמת כו' כנ"ל
 ואע"פ שימצאו הרבה בכת זו שלעתים יש בהן פריקות עול כמו בהוללות וליצנות וכה"ג במדות רעות
 שבין איש לרעהו בקנאה ושנאה וכעס וגיאות והתנשאות ואכזריות וכה"ג אין זה שייך לענין פר"ע
 דהרהורים רעים וחטאים כלל שזהו רק מפני שטבעו הוא רע לבריות וכה"ג בהוללות וליצנות ודברים
 בטלים מצד טבעו כמרה הלבינה אבל לא מצד איזה מרד ופר"ע באלקים חיים רק שע"י הוללות כו'
 יבא ממילא לפר"ע כמ"ש לא יתיצבו הוללי' כו'. וכן בדברים בטלים שברבויים תפר ירא' אלקים כמדבר
 בהרחבת פיו ולשונו תהלך בארץ שזהו רק מצד מיעוט הרגש' עול מלכות שמים בלבו ואין יראת
 אלקים על פניו וגם מצד ריבוי הדבור יפתח בחי' ההעלם שברע הגנוז מאד בנפשו שנק' עומק רע
 כידוע וזהו לעומת סט' דקדוש' שהוא מצד הדבור בד"ת כידוע וד"ל. (וע"כ מצד רבוי הדב"ט יבא
 סיבת המחשבה זרה בתפלה גם שאין רצונו וחשקו בהם כלל וכן מצד ריבוי המ"ז יבא סיבת רבוי
 הדב"ט דהכל א' כמ"ש במ"א). והכת הג' אותן שמצד יראת אלקים שנקרבם בקבלת עומ"ש בתפלה
 ותורה ביגיעת הנפש עד שנכנס בלבם בעומק. מזה נשאר רושם קבוע בלב כל היום גם בלכתו
 בשוק ובטרדתו בעסקים לא יחשך אורו וימנע מהטות לבו ומחשבתו לשום דבר רע וזהו הנק' יראת
 אלקים וכמ"ש סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא כו' כי זה כל האדם וכמ"ש ועתה ישראל מה
 ה' שואל מעמך כ"א ליראה כו' וכן מעשה הטוב גם בשמחה של מצוה אינו בא רק מצד יראת אלקים
 אע"פ שעובד מאהבה כמ"ש אשרי איש ירא כו' במצותיו חפץ מאד. ומיראת אלקים זאת יבא ליראת
 ה' שהיא החכמה בחי' ביטול בפנימית הלב ומוח מקרב ולב עמוק מצד גילוי אור ה' בנפשו בבחי'
 כח מ"ה שבנפשו כידוע וזהו אם אין יראה אין חכמה כנ"ל אבל מירא' חטא שקודמת עי"ז חכמתו
 מתקימת לנצח כנ"ל וד"ל. והכת הד' אותן שאינן מוצא' יר"ח בעצמם לפי ערך יראת אלקים
 שנקרבם עי" עבודתם בתפלה ותורה ומע"ט וזה בא מב' סיבות הא' מצד מיעוט היגיעה בלב
 ומוח מידי יום ויום בקביעות בתפלה ותורה שלא נשרש עדיין יראת ה' ויראת אלקים בעומק הלב
 כ"כ רק בדרך מעבר בלבד דהיינו בדמיון מוטעה בעצמו (בל"א גינארט ביא זיך). והב' גם
 שיגיעתו מגיע בקרב לבו ומוחו בהשרשה טובה ועמוקה (בל"א גאנץ טיף אין הארצין אריין כו') אך
 מסיבת טרדת עומק לבו ודעתו בפרנסה ועסקי הזמן שמבלבלים ועוקרים מעט מעט השרשה זאת עד
 שישאר כמו ריקם מכל יראת אלקים ויראת ה' הנ"ל ויפול בלבו עוד יותר עד שנעשה כדומם כו' כידוע
 בכלל ליודעים. וזהו סיבת הנפילה לרוב ההמון כגדול כקטן שע"ז אמ' יחוגו וינועו כו' וכל חכמתם
 תתבלע כו'. ועי' הוסד יסוד ענין תיקון חצות שהשכינה בגלות כו' שבפרט היינו בכל ניצוץ האלקי
 שמובלע ומוסתר ונחשך אורו עי" עומק בלבול העסקים שבאין מתוך דוחק ולחץ מכל צד עד שניווז
 ממקומו ומדרגתו בירידה אחר ירידה בפנימיות הלב ובחיצוני' שנק' יראת אלקים ויראת ה' כנ"ל
 וד"ל. והנה העצה היעוצה לזה הוא שלא יהיה לבו ודעתו נסוג אחר כלל גם בעסקו כמ"מ באופן
 שלא יפול בסיבת זה כלל. ואין זה רק באופן שיהיה על ה' מכטחו בעסקו כמ"מ ולא יחשב עצמו שמידו
 יבא לו הברכה והריוח. ויש להקדים לזה ענין כללי בשרש ענין הפרנסה המבואר במ"א ע"פ אורך
 ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. ויש להבין עיקר ענין ההפרש בין עושר לכבוד דלכאורה שתי אלו
 ענין א' הוא דבעושר יש כבוד וגדולה ממילא ולמה חלקם לשתים כו'. אך הנה ארז"ל מה יעשה
 אדם ויתעשר ירבה בסחורה כו' וע"ד הפשוט עצה זאת נכונה היא עפ"י דרכי הטבע והוא בהיות
 שהכסף מועט ואינו מספיק עפ"י הטבע כלל שירוויח בו כ"כ כדי הצריך לפרנסתו לסך מסויים כמו
 ממעות סך מאה ירויח עד אלף ויותר. אך כאשר ירבה בסחורה ירויח בכל סחורה וסחורה כמה פעמים
 בשנה ברוב המסחור כאשר משתדל בו בריבוי העסקים עד שיגיע לקיבוץ הסך הנצרך לו לפרנסתו.
 ואמנם יש כאן ב' דברים א' הריבוי בסחורה לקנות' הרבה ביותר מכפי מעותיו בכפלי כפלים
 ובריבוי עסקים פרטיים וברוב הטרדה והשתדלות יתירה עד כמה וכמה פעמים יחזור וישוב כו' והב'
 בהתחכמו' עצם המסחור שיקנה בזול ולמכור ביוקר ובמיעוט ההוצא' ובמעט מזומן ורוב הקפה ויסולק
 במועדו עד שבאמצעית כל הב' עניני' הנ"ל בכי טוב ירויח הרבה שלא לפי ערך הקרן כלל וכלל
 כידוע. ועצה זו גם שהיא טובה ומתוקנת ותצלח ביותר עפ"י הטבע אך לא בכל עת תצלח שהרי

אנו רואים הרבה עושין כן בהשתדלות ויגיעה רבה ורוב העסק להרכות בסחורה ואינם מרויחים כלום ולא עוד אלא שיוכלו לבא להפסד גדול עד הקרן ועד בכלל היינו להיות בע"ח גדול לנושים רבים שלקח מהם בהקפה כו' והוא מצד מיעוט ההצלחה מאד במסחור שלו ורוב המסחור עושה רוב ההפסד יותר. וא"כ לכאורה עצה זאת מזקת עד הנפש והיה יותר טוב לו לעשות להיפך למעט בסחורה מאד ולא לקנות ביותר מכפי שיש לו ולא יפסיד כ"כ ואם הריוח יהיה מועט זה יותר טוב מרוב ההפסד וכו'. אך הנה באמת יש ב' דרכים בעסק הפרנסה א' בריבוי הסחורה דוקא כנ"ל ותצלית דוקא בזה האופן כי חיי פרנסתו ומזונותיו הקצובין לו מאת ה' הזן ומפרנס לכל כו' במדה ושיעור הצריך לו בכל עניניו הרי הוא נמשך ומתלבש ברוב הסחורה דוקא ובהשתדלות רבה בכל מיני מסחור ביותר מכפי ערך מדתו וקרנו כו' וזולת זה האופן לא יצלח להרויח כדי פרנסתו כלל. והדרך הב' הוא בהיפך מאופן זה והוא שמזונותיו הקצובין לו מר"ה מאת ה' הזן ומפרנס כו' בא בהתלבשות במיעוט העסק דוקא והיינו שלא ירבה בסחורה כלל רק כפי קרנו יקנה ויתברך מדי יום במעט הסחורה מעט מעט וכל אשר היה מקבץ ברוב הסחורה ימצא במעט עסק הזה ממש בשוה ואפשר יצלח יותר עפ"י סיבות שונות מן הצד שלא עפ"י דרכי הטבע כלל. וזהו עיקר ענין הברכה שהברכה הרי היא באה במעשה ידיו בלתי מוגבלת כלל כמו ויזרע יצחק כו' וימצא מאה כו' וכן עד"ו בפרי תבואות במסחור כמו בדגן ותירוש וכל סחורה שמוליך ומביא ממקום למקום שמו המעט יעשה ריוח הרבה ה"ו כמו מן זריעת הקב שיעשה כמה כורים כו' וזהו וברכך ה' בכל אשר תעשה שהמעשה מועטת והברכה בה מרובה שזה הבא מכח עליון שלמעלה מן הטבע. ואמנם אין זה נק' עושר אלא ברכה שהעושר לא נק' אלא הבא מרוב הסחורה דוקא רק ברכת ה' היא תעשיר שממילא יבא לכלל עושר רב מצד רוב הברכה וכמו זה' ברך את אברהם כו' שהיה הברכה מרובה ביותר במעשה ידיו עד שהיה לו כסף וזהב לרוב ובהמה רבה וכו' וכן ביצחק ויעקב דכתיב ויפרוץ האיש כו'. ואמנם גם העושר מאת ה' הוא בא בודאי אך שבא בהתלבשות ברוב הסחורה דוקא וזהו שאמר מה יעשה אדם ויתעשר ירבה בסחורה דוקא כי בריבוי הסחורה שם מוכן כלי ההצלחה לענין רוב העושר אם מאת ה' יבא ויצא דבר מלכות שיתעשר פ' בעסקיו והוא דוקא עפ"י הטבע ברוב השתדלות בכל מיני מסחור לרוב כנ"ל. ואם אנו רואים שיש מתעשר במיעוט המסחור היינו בהצלחה גדולה במסחור מועט שלא לפי ערך כלל זה יוצא מן הכלל ואמנם יוכל להיות שלא ברוב הסחורה ימצא עושר רב כעושר דיוסף שכל אשר עושה ה' מצליח בידו בבלתי מוגבל כו'. ודרך כלל הן ב' מיני ברכה והצלחה א' ברוב העסק ברוב הסחורה דוקא כמו שא' ירבה בסחורה והב' במיעוט העסק ורוב ההצלחה וברכה ביותר כנ"ל והיינו ב' מיני שפע פרנסה שנמשך מלמעלה. א' הבא ומתלבש בדרכי הטבע ביותר והוא ברוב הסחור' שיצלח ע"י רוב המסחור דוקא ולא בזולת זה כנ"ל. והב' הבא מלמעלה למטה שלא בהתלבשות בדרכי הטבע כ"כ רק במעט עסק יהיה מה שיהיה יתברך ויצליח בו בלי שיעור כו' וד"ל. והנה ב' דרכים הנ"ל באופן שפע הפרנסה והברכה נמשך בכמה מיני אופנים שונים לכל אחד ואחד בשינוים גדולים מדי שנה ושנה כידוע וזהו שאמרו שאין אדם יודע כמה משתכר כו' עד שכל יום ויום אדם נידון על חיי פרנסתו אע"פ שמזונותיו כבר קצובין לו מר"ה כידוע. אך לענין אופן הילוך השפע באיזה דרך בכלל מב' דרכים הנ"ל משתנה מזמן לזמן עפ"י מעשיו ודרכיו באופן חיי נשמתו בתורה ועבודה כו' כמו בדרך דוגמא אם מעשיו מרובין מחכמתו הרי יותר מקבל עליו עול תר"מ מכפי מדתו בחכמה כח מה שבנפשו ולבו באו"ר כו' אז פורקין ממנו עול ד"א לפי ערך זה היינו שיומשך לו שפע מזונו בברכה מרובה במיעוט העסק והיגיעה ובמעט מסחור כנ"ל שכל הנותן עליו עול תורה כו' ובהיפוך מי שפורק ממנו על תורה ועושה מלאכתו קבע ותורתו עראי כו' ואין מעשיו בתו"מ ועבודה שבלב לפי ערך חכמתו ויראתו כלל וכלל כו' אזי נותנים עליו עול ד"א היינו שצריך להרכות בסחורה ומצליח באופן זה דוקא שמתייגע בכל כח עבודתו ובהתחכמות יתירה ברוב מיני תחבולות וגם בריבוי העסקים שבזה ימצא כדי חייו דוקא ולא זולת זה שכאשר ירפה בעבודה ומסחור רב ולא יתחכם בתחבולות כ"כ לא ירויח כלום זהו עול ד"א כידוע. והוא בא לפי ערך מיעוט עול תורה ויראה בעבודה שבלב ומוח בתפלה ותו"מ כו' וזהו הנשקל במד' ושיעור לכל א' כפי מעשיו בכל ר"ה ור"ה ומתחלף ומשתנה מזמן לזמן כנ"ל כמו

גם כמי שראוי לברכה במועט יבא לכלל היגיעה ועבודה רבה אע"פ שמעשיו מרובין מחכמתו כו' מצד שממעט בגמ"ח ובצדקה ובפיקוח מעשה הטובות לרעהו ומכ"ש כאשר יעשה עול במו"מ ויגזול לרעהו ולא יתאמץ לשלם מעות אחרים שבעסקיו במועדו שאיך יבא הברכה במה שאינו שלו כו'. ועוד יבא זה מצד שממשיך זה ע"ע במה שירצה להתעשר בהון רב ויהיה אץ להעשיר כו' וזהו שאמר מה יעשה אדם ויתעשר דוקא הרוצה בזה כו' ירבה בסחורה ממילא יבא לכלל זה שצריך להרבות כו'. וכן להיפך יבא שפע וברכה למי שאינו ראוי לה מצד מיעוט מעשיו בתו"מ כו' אם על ה' ישליך יהבו ולא יחפוץ להתעשר כו' ויאמין בה' שיזמין לו ברכה במועט כמו במרובה כו' ועושה צדקה וגמ"ח ויפקח בטובת רעהו כמו בשלו כו' זהו הגורם להמשיך עליו ברכה ביתר מכפי המדה שניתן לו בר"ה עפ"י הדין וכו' וד"ל. ובכל זה יתורץ הני תרי קראי דסתרי אהדדי כידוע והוא מה שכתוב החכמה תחי' בעליה וכתוב כי לא לחכמים לחם לפי שיש ב' דרכים באופן שפע הפרנסה כנ"ל שהם ב' הפכים ממש שזה שראוי לברכה בלי עסק ויגיעה כ"כ גם חכמתו תעמוד לו עד שתחיה בעליה שימצא שכל טוב במיעוט עסקיו לחיות בה כדי פרנסתו בריוח וזהו החכמה תחיה בעליה פי גם בעליה דחכמה שלו שהוא בחי' מזל העליון מה שמצליח אור שפעו להביא ברכה אל ביתו הוא ע"י החכמה (והוא מפני שמעשיו מרובין מחכמתו דוקא בחיי נשמתו דנעוץ תחלתו בסופן דוקא וד"ל) ומ"ש כי לא לחכמים לחם היינו כמי שאינו ראוי לברכה כ"א ברוב העסק לא יועיל לו חכמתו ובתחבולות רק ברוב העסק יגיע כפיו לבד בלא שכל וחכמה כלל ואדרבה כל מה שיוסיף התחכמות יפסיד וכמ"ש יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך יגיע כפיך לבד אבל צריך להתייגע הרבה ברוב הסחורה והעסק וזהו כי לא לחכמים בלי עסק רב לחם כו' וד"ל. ויש חכמה שתחיה בעליה במיעוט העסק כנ"ל הטעם וד"ל. (ויש לפרש להיפוך דבמי שראוי לברכה בלי עסק רב זהו מה שכתוב כי לא לחכמים לחם שלא יועיל לו שום חכמה כלל והחכמה תפסיד כו' ומה שכתוב החכמה תחיה כו' הוא במי שפרנסתו תלוי' בעסק רב שצריך לזה תחבולות חכמה ותועיל לו חכמתו דוקא שזהו עול ד"א שנותנין עליו מפני מיעוט עול תורה כנ"ל וד"ל):

ואחר הדברים והאמת האלה עתה באתי לפרש שיחתי זאת בתוכחת מגולה זו מאהבה מסותרת לכל אנשים מאנ"ש חכירים מקשיבים אשר כערכי שמכירים מקומם באמת לאמיתו ולא יתעו בדרכים שונים בגדולות ונפלאות מהם עד שידמו בנפשם דמיון שוא לומר רזי לי כו'. ודאי כל איש יחפוש כחפש מחופש הדק היטב מקרב ולב עמוק עמוק על כל הדברים והאמת האלה שמדברים בענייני תשובה ויראת חטא ויראת אלהים הנוגעים למעשה ולמחשבה במוח ולב עד שיהיה לכבו ודעתו בר ונקי מכל שוא וכזב דמיוני כמ"ש בכל לבי דרשתך כו'. ועל זה אמר נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה כו' שצריך לחפש היטב בדרכיו ומעשיו ולא להטעות א"ע וכל לכבות דורש ה' כו'. והנה ע"ז הוסדו כל דברי אמת הללו שכתבתי רק בשביל אנשים המשתוקקים והחפצים באמת וימצא כל איש בהם מרגוע לנפשו לפי מקומו ומדרגתו ושעתו והן הן כל הדברים שידעתי היטב לכל מכאובי ונגעי איש ואיש בכמה מיני חליים רעים בחולי הנפש שלא ניתן לכתוב ע"כ כל אשר חפץ ורוצה לטהר לבבו ולקרב אל העבודה האלקי' באמת יחקוק בלוח לבו הדק היטב כל דבור ודבור ולא יקרא כקורא בספר לצאת י"ח שבקל יסיח דעתו ולבו ולא יבין סיבת נפילתו מעט מעט במשך זמן עד שיאמר נואש בנפשו כו'. וה' יודע ועד שלא להתגדל עשיתי זאת כי אין כאן במה להתגדל ולהתפאר שאין בזה חכמה ולא מלאכה כמלאכת סופר חובר חיבורים בחידושים ופשטים שונים כו' וחס ל' לזרעא דאבא כו' כידוע לכל יודעי ומכירי מנעורי. רק מאשר אני רואה גודל העוני ודוחק השעה בצוק העתים הללו בגודל הדחק בפרנסה מגדול עד קטן וידל ישראל מאד מאד ה' ירחם על עמו כו' ואין לאל ידם לפנות גם שעה א' ממש לעסוק ביגיעת הנפש בדברים שבלב ומוח בענין עבודת האלקי' בתפלה ותורה ומצות כו' רק בפרקים מיוחדים. וגם מעט מהרבה שיש להם מפני מעט תקצר רוחם מאד מעבודה קשה ולא יכילו בכלי מוחם ולבם כל הדברים לאמיתתן ובקל נשכח הכל והיה כלא היה. והנסיעה קשה מאד מרוב הטרדה וממיעוט היכולת בהוצאה רבה בעתים כאלה כידוע. על כל אלה אמרתי ללקט באמרים אמרי נועם המתקבלים בלב שומע בכל פרטי הדברים שידעתי שצריך כל איש

בט"ד, ש"פ וע"ב, רפ"ח, ריג.

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו. ופי' רש"י לפי שתלה בו יוסף לזכרו הזקק להיות אסור שתי שנים שנאמ' אשר הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים ולא בטח במצריים שנק' רהב. והנה כל אומה יש לה שר שלה ושר של מצרים נק' רהב לכן נקראו המצריים רהבים. וכ"ה במד"ר מקץ הו"ד אשרי הגבר אשר שם הוי' מבטחו זה יוסף ע"י שאמר לשר המשקים כ"א זכרתי והזכרתי ניתוסף לו ב' שנים, ולכא' הוא סתידה גדולה מרישא לסיפא בתולה אמר אשרי הגבר אשר שם הוי' מבטחו זה יוסף הרי שיוסף הוי' בטחונו בהוי' בבטחון גמור וחזק ואח"כ אמר על ידי שאמר כו' ניתוסף לו כו' משמע שבטח במצרי, והנה יש מפרשים דיוסף בטח בשרי מצרים, וא"כ לא הוי' בטחונו חזק בהוי'. ויש מן המפרשים וזוטאו הוי' שלא בטח בהוי' וזה שיבוש שהרי אמר מפורש אשר הגבר אשר שם הוי' מבטחו זה יוסף הרי שיוסף בטח בהוי' בבטחון גמור וחזק וא"כ למה גדל כ"כ חטאו של יוסף במה שאמר כ"א זכרתי חזרתי עד כי בשביל זה ניתוסף לו ב' שנים.

אך הענין הוא והנה אי' בסחי דחי' לומר שיוסף בטח בשר המשקים כלו' יוסף בטח בהוי' והוי' בטחונו בחזק גדול רק שחשב שהזדמנות זו של שר המשקים היא הזדמנות בעתו ובזמנו אשר בה וע"י יעשה הקב"ה ישועה וכידוע שהקב"ה מסבב כמה סיבות בשביל להמציא עילה וסיבה אשר בו וע"י ינצל א' מישראל מאיזה צרה ומגיע לו ישועה כמו בלבדשי הטבע וישנם כמה צדיקים שהקב"ה עושה להם ישועה ע"י סיבה והיינו שהסיבה היא כלי אל הישועה וחשוב יוסף כי ענינו של שר המשקים הוא רמו ע"י אבל האמת הוא והנה צדיק כמוהו לא הוי' צריך לבקש איזה סיבה והוי' צריך לבטח בהוי' סבת כל הסיבות והוי' מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה ולזאת הוי' עונשו בעד זה שאמר לשר המשקים כ"א זכרתי והזכרתי שניתוסף לו ב' שנים. וא"כ לפ"ז הוי' פירוש הכתוב אשרי הגבר אשר שם הוי' מבטחו זה יוסף דיוסף הוי' בטחונו רק בהוי' בבטחון גמור וחזק רק חשב כי הענין אשר המשקים הוא הזדמנות הנוגע לשחרורו ועבודתו ובפרט ע"י שפתר את חלמו (שהו"ע עבוד' הבירורי' כמשי"ת) הנה חשב אשר זהו כלי וסיבה אשר ע"י יעשה הקב"ה לו ישועה. וזה הוי' חטאו של יוסף, ובהו יובן דקדוק ל' הכתוב ולא פנה אל רהבים ולא אמר ולא בטח דזה דאי אשר לא בטח. כי בטחונו של יוסף הוי' בהוי' לבדו אלא דגם זה מה שחשב שצריך סיבה וכלי הוא חטאו כי להיות במדרי' גבוה כזו שלא הוי' צריך לבקש שום סיבה וכלי כלל.

אמנם צ"ל תלוא אי' בחובת הלבבות שער הבטחון שהאדם צריך לעשות כלי ולבקש סיבה ומקרא מלא דיבר הכתוב ורפא ירפא והאמת הוא והרפאה היא מהקב"ה. וצריך להיות חזק בבטחונו כי השי"ת ישלח לו רפאה ומי"מ יעשה כל עניני הרפאה ואין זה סותר להבטחון וכן מצינו גבי

שמאל שאמר ואיך אלך ושמע שאול הדרגני ומי'מ לא נחשב לו לחטא או אפילו לחסרון בענין מדה הבטחון שלו ויוסף כאשר ביקש סיבה ובפרט בעניניו של שר המשקים שהתא פתר את חלמו נחשב זה לחטא. ורבינו הזקן ב"ע הקשה בעומק יותר דיעקב אבי יוסף עשה כמה סיבות שלא מלאכי לעשיו ושלא לו מנחה והשתחווה לו וקראו ארון ומי'מ לא נחשב לו לחטא ויוסף ביקש סיבה וכלי לישועתו נק' חטא [ותירצו בזה כי יעקב ירא ששא גרם החטא ואינו ראוי לישועה בלי סיבה וע"כ עשה כמה סיבות. והרמב"ן בשער הגמול פי' שעשה הסיבות לפי שלא הפץ להטריח את בוראן והגם דגם גבי יעקב נחשב זה לחטא כדאי' במד"ד (במקומו) בשעה שקרא יעקב לעשו אדני א' הקב"ה אתה השפלת עצמך וקראת לעשו אדוני שמונה פעמים חיך שאני מעמיד מבניו שמונה מלכים קודם לבניך ששנ' ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ומי'מ הנה החטא העונש אינם גדולים כ"כ משא"כ ביוסף הבגלל זאת שביקש סיבה וכלי נענש בעונש קשה כזה להיות אסור בבית הסוהר עוד ב' שנים אך הענין הוא דהנה האבות והשכטים היו רעי צאן ולא התעסקו בשום ענין מעניני עולם. וכמ"ש רועי צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו ויוסף לא הי' רעי צאן דבהיותו אצל אביו הי' אצלו ולא הי' במרעה הצאן עם אחיו. ואח"כ בירידתו למצרים הי' עסוק בענינים רבים וגדולים וכמ"ש אתה תהי' על ביתי ועל פיך ישק כל עמי כו' ובלעדיך לא ירים איש את ידו האת רגלו בכל ארץ מצרים וגם בהיותו בבית פוטיפר הי' עסוק בעבו' רבה. וכל אשר לו נתן בידו ויעזוב עליו כל אשר יש לו בבית ובשדות הענין הוא דהנה האבות הן הן המרכבה דגם כמו שהיו למטה נשמות מלוכשים בגופים היו מרכבה לאלקות ואין קוראין אבות אלא שלשה שהיו מרכבה לתג"ת דאצי' וכמבואר בסש"כ שהיו קדושים ומובדלים מעניני עוה"ז. ובכל עניניהם היו בתכלית היחוד ובתכלית הדביקות באלקות ולא הפסיקו אף רגע א' מדביקותם באלקות וכן השכטים היו ביחוד בתכלית וכידוע דהשכטים מרכבתא תתאה דעולם הבריאה. והאבות היו מרכבתא עילאה דאצי' והשכטים מרכבתא תתאה דעולם הבריאה שהם י"ד בקר דבריאה וכמאמר בנונא דאינון מתיחדין לעילא באחד ובחי' יחודא עילאה אף הכי איהי אחיחוד לתתא ברזא דאחד שהתא בחי' יחודית ולהיות כן בתרו להיות רעי צאן בכדי שעניני עולם לא יבלבלם ולא יטרידם והיו תולכים בשדות ובמדבריות שלא יטרידום מדביקותם באלקו' הנה יוסף הנה מלבד זה שלא הי' רעי צאן הרי עסוק בכמה ענינים רבים גם בהיותו בבית פוטיפר וכל עניני העבודה בבית ובשדה הכל הי' עליו לעשותו ואח"כ בהיותו בבית הסוהר הי' לו ג"כ עבודה רבה וכמ"ש ואת כל אשר עושים שם הוא הי' עושה וכשנעשה מלך במצרים הרי ניתוסף לו עבודה רבה בהנהגת המדינה שהי' עסוק בענינים גדולים אשר זהו הטעם והסיבה מה שאחזי לא הבירוהו לפי שהשכחה לאיש מצרי דהשכטים ידעו שהאבות הם מרכבה לאלקות לזאת בתרו להיות רעי צאן ולא הכניסו עצמן בשום התעסקות מעניני עולם בכדי שעניני העולם לא יטריד אותם מיחודם ודביקותם באא"ס ב"ה וכן התנהגו השכטים

עצמן וכשראו אותו עסוק בעניני הנהגת המדינה ובהתלבשות כזו לידע כל הענינים פרטי כמו מי ומי הבאים לשובר כו', חשבוהו לאיש מצרי. והנה באמת הרי יוסף הי' מרכבה לאלקות ואופן המרכבה דיוסף הי' למע' במע' מדריגה ממרכבת השבטים ולזאת הנה גם בעת עסקו בכל הענינים שהי' עוסק בהם הי' מרכבה לאלקות בתכלי' היחוד והדביקות באוא"ס ב"ה וטעם הדבר הוא ודעה יוסף מצד מעלות מדרי' נשמתו הרי עניני עולם לא הטרידו אותו כלל. ולזאת הנה לבד זאת דכל הענינים שעסק בהם לא בלבדו אותו מיתודו והביקותו באלקות אלא רבשעה והיא הי' בבחי' מרכבה והי' בתכלית הדביקות והביטול באוא"ס ב"ה. דזה הכלל דכל אשר יש לו שייכות להעולם היינו שהעולם תופס מקום אצלו הרי גם הוא נתפס בהעולם ואז במילא הנה עניני עולם מטרידים אותו ומבלבלים אותו. אבל מי שאין לו שייכות להעולם היינו שהעולם אינו תופס מקום אצלו הרי גם הוא אינו נתפס בהעולם דעניני העולם יבלבלו לו או גם אפילו שיטרידו אותו ויוסף הנה מצד מעלה מדריגת נשמתו הרי העולם אינו תופס מקום אצלו ובמילא אינו נתפס בעניני עולם שהם יבלבלו אותו דכל מציאות שאינה בבחי' תפיסת מקום הרי המציאות אינה מציאות ויובן זה מאשר מרצאי' אנו דוגמא כזאת למע' ודעה השגחתו ית' פקחה על כל פרטי הנבראים מריש כ"ד עד סופא דכל דרגין, והיינו מהנאצל הראשון עד הנברא היותר קטן שבתחתית העשי' ויחדע מספר כולם מבחי' חכ' העליונה עד היתוש היותר קטן ומשפיע אור חיות ומזון לכארא' בפרט וכמא' (ע"ז ג' ב') שלישיית יושב חן את כל העולם כולו מקרני ראמי' עד ביצי כינים (ופרשי' מין שנק' כן) ומשפיע שפע מזונו לכארא' לפי מזגו ותכונתו ודעה כשם שהנבראים שלמטה צריכים מזונם וכמ"ש עיני כל אליך ישרדו כו' הכוונה על כל הדצח"ם שכולם מבקשי' פרנסתם הנה כמו"כ הנבראים דבייע הרוחני' צריכים ג"כ פרנסה וכן הוא גם בנאצלים וכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי היינו השפעת הקיום לכל ההשתל' מהנאצל הראשון עד היתוש היותר קטן זה בא לכל ארא' לפי ערכו מזגו ותכונתו והו שהוא ית' משפיע אור (לנאצלים) חיות (לנבראים דבייע הרוחני') ומזון (לדצח"ם הגשמי') לכארא' בפרט שהם בריבוי גדול וכמו במלאכי' עליוני' דכתי' אלף אלפים ישמשוני וריבוי רבבן קדמוהי יקומן האמרו"ל דהו מספר גדוד א' אבל ולגדודיו אין מספר כלל וכת' מה רבו מעשיך הוי' שהם ריבוי הנבראים הכול מין ומין ריבוי גדול וכמו בדומם במין האבן ישנם אבנים פשוטי' עד אבני' טובים ומאירות ובעלי סגולה וכן במין האדם הרי ישנם אנשי' בעלי דעה והשכל וכמ"ש איש האלקים שמשגיגים אלקות במחש ולבם במחש ממש, וישנם אנשים אשר ר"ל נמשלו כבהמות נדמו ורק אסלי' חזותים כבהמה כו' וכן במין הצומח שהוא ריבוי גדול ולסלם הרי נמשך שפע מזונם לכארא' לפי ענינו ובר"ה הרי כל באי עולם (גם עולמו' בייע הרוחני' והנאצלים העליונים) עוברים לפניו ית' כבני מדון סארא' בפרט ודעה לכארא' הרי השגחה והשפעה זו הם ידיעות רבות ומחשבות רבות וכת' אני הוי' לא שניתי שהוא אחדות פשוטה וא"כ מאחדות פשוטה

איך נמצא כל הריבוי הלזה והנה קושי' כזאת מקשי' גם על כללות ענין התהוות הי"ס בהגבלה והתחלקות דוקא וכמא' עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר, דאיך מאחדות פשוטה נתהוו הספירות בהגבלה והתחלקות שהם בחי' מציאות ומתרצינן דהו' ע"י הצמצום שהי' באו"א"ס ב"ה אבל באמת הרי גם לאחר הצמצום הנה הספירות אינם מובדלים ח"ו מאו"א"ס ב"ה שהרי גם הכלים דע"ס דאצי' שהם התחלת הגבול וכמא' העכזה"ק והגב' הנמצא ממנו תחלה הם הכלי' דע"ס דאצי' הנה הם ג"כ מיוחדים באו"א"ס הנמצא ומכש"כ האחדות שהם בבחי' יחוד ודביקות בתכלית וכמא' איהו וחייהי חד איהו וגרמיהי חד שהם מיוחדים בתכלית, ולאמיתית הענין הרי גם הנבראים שלמטה הנה גם אחרי שנתהוו במציאות הרי באמת אינם במציאות כלל וכמא' אין לך חבר שחוק ממנו, והדרא קושיא' לדוכתי' איך נתהווה מאחדות פשוטה ריבוי ומציאות והלא כתי' אצי' הוי' לא שניתי אך הענין הוא והנה כל מה שנתהווה בכללו' ההשתל' מריכ"ד עד סוכ"ד הרי הי' כלול תחלה בהאו"א"ס שלפה"צ וכמא' שיער בעצמו בסח כל מה שעתיד להיות בפועל והיינו דכל מה שעתיד להיות בפועל בכללות ההשתל' מריכ"ד עד סוכ"ד והיינו מהנצצל הראשון עד תחתית העשי' הוא כלול תחלה בהשוערה כו' וכדאי' בע"ה בתחלתו והתהוות הכלי' הוא התגלות הכלי' דתחלה הי' הכל כלול בהשוערה הנ"ל שהו"ע הרשימו וכח הגבול שבא"ס ב"ה וכמאמר א"ס שלימותא דכולא וכשום שיש לו כח בבבע"ג כן יש לו כח בגבול וכח הגבול שבא"ס הוא בהעלם בהאו"א"ס שלפה"צ, וכל מה שעתיד להיות בפועל בכללות ההשתל' הי' הכל כלול שם ומוכן להתכללותם שם הוא בבחי' לא מציאות בהאו"א"ס שלפה"צ אינו שייך ענין המציאות כלל, וא"כ הגם הכל כלול שם אבל אין זה עושה שום ריבוי ח"ו בהעצמות הכל הוא בבחי' אחדות פשוטה, הבאמת הנה לגבי או"א"ס ב"ה הנה אחד שנתהוו העולמות במציאות אינם במציאות כלל דענין המציאות של העולמות הנבראים כמו שהן בידיעתו ית' (אשר כן הוא האמת והידיעה האמיתית היא רק הידיעה העליונה כו') הוא מה שאו"א"ס ב"ה נותן מקום וערך לעולמו' ונבראים, והיינו דאין זה מה שהעולמות הנבראים יש להם מקום וערך מצ"ע כ"א מה שאו"א"ס ב"ה נותן להם מקום, דמקום הוא מציאות הדבר וכמא' אין לך דבר שאין לו מקום היינו ערך ותפיסא (א' ביטרעף) שהערך של הדבר הוא מציאות הדבר, וכשהאו"א"ס ב"ה נותן מקום וערך לדבר שאין לו מקום וערך מצ"ע הנה בזה שנותנים לו מקום הרי אינו נעשה בזה שום מציאות.

ויו"ב זה עפ"י משל גשמי, וכמו עד"מ השר שנותן מקום לאחד, הנה טעם הדבר הוא לפי שהוא תופס מקום וערך אצלו, ער האט בא' אים א' ביטרעף ומחמת התפיסת מקום שלו הוא נותן לו מקום, או הנה בנתינת מקום זה הי' עושה אותו למציאות דבזה שנותן לו מקום הרי הערך מציאותו, אבל כאשר המלך נותן מקום לאחד הרי אין זה מפני שהנולת תופס מקום וערך אצלו הלכבי רוממות המלך אין שום אדם תופס מקום וערך כלל ומה שנותן לו מקום הוא רק מפני שטבע המרומם להיות נמשך

אל השפל וא"כ ה"ה נתון מקום לזה שאין לו מקום וערך מצ"ע. ולכן הוא יתן מקום לעני ופחות כמו לשר גדול או להיפך לפי שאין להם מקום וערך מצ"ע ולזאת הנה כאשר נתון לו מקום אינו עושה אותו למציאות דבר בזה שנותן לו מקום מאחר שאין לו מקום וערך בעצמו. וכמו"כ יובן בהתחזות העולמות דכל ענין המציאות הוא מה שהאוא"ס ב"ה נותן להם מקום. והיינו שנותן מקום לדבר שאין לו מקום וערך מצ"ע הנה בזה שנותן להם מקום וערך אינם נעשים מציאות כלל, וזהו"ע שילוב אדניי כהני' שהוא שם אלקים שבאוא"ס שלפה"צ שהוא בחי' כח הגבול שבא"ס, ולכן הנה גם כשנתנו העולמות אינם מוסיפים ח"ו ריבוי והכל הוא אחדות פשוטה. וכמו"כ הוא במדרי' שאחר הצמצום בהשגחה דד"ע והדיעה העליונה היא דכולא קמי' כל"ח. דידיעה והשגחה זו היא אינו בבחי' תפיסת מקום. א"כ גם שהיא ידיעה והשגחה בכל פרט ופרט ביחוד הרי אינה בבחי' מציאות והתחלקות מאחר שאינה בבחי' תפיסת מקום ולכן הרי השגחה זו היא כללות. והנה כל מדריגה שלמטה שהיא תחתונה ה"ה כלולה במדרי' העליונה והיינו דהמדרי' העליונה כוללת בתוכה המדרי' התחתונה וכמא' מן הארץ לרקיע ת"ק שנה עיני כל רקיע כו' בין כל רקיע ורקיע כו' ולמע' מהן החיות רגלי החיות כנגד כולן כו' הרי כל הרקיעים והאווירים שביניהם נכללים ברגלי החיות והיינו דרגלי החיות כולל כולם לבד מדריגתה העצמי. וכמו משתבה ודבור דמח' אחת כוללת הרבה מהדיבור או כמו נקודת ההשכלה שכוללת כל פרטי ההשכלה והיא בנקודה א' הרי דבנקודה זו ישנם כל הפרטים שבאי' בהשגחה אח"כ זכ"ו נמצא כלול זכ"ו שלא בבחי' מציאות ואם בנבראים נמצא כזה שהמדרי' העליונה כוללת המדרי' התחתונה והכל שלא במציאות הנה מכ"ש וק"ו דכן הוא באוא"ס ב"ה שכולל הכל שלא בבחי' מציאות והו' מתה"ק דא"ק דעלי' אתמר צופה ומביט עד סוף כל הדורות וכולן נסקרים בסקירה אחת והיינו שצופה ומביט כל דור ודור בפרט. ומ"מ הרי כולן נסקרים בסקירה אחת וכמא' שהקב"ה הראה לאדה"ר דור דור ודרושי' מנהיגיו ופרנסיו כו' כל דור ודור בפרט ואדה"ר ראה זאת בסקירה אחת ויובן זה מענין הזמן כדכתיב כי אלף שנה בעיניך כיום אתמול ואי' במדרש שוח"ט יומו של הקב"ה אלף שנה הרי מה שבהשתל' הוא אלף שנה הנה הוא יום א' ביומין עילאין דאצי' ולפי אופן כזה הוא לעילא מן האצי' מה שנכלל בשעה ורגע וכידוע דא"ק הוא הממוצע בין למע' מן הזמן וזמן, א"כ מובן דכל דבר הנה הגם שנראה למציאות אבל מציאותו הרי אינו מצ"ע כ"א מה שהאוא"ס נותן לו מקום הנה גם בזה שנותני' לו מקום הרי אינו מציאות כלל והכל הוא אחדות פשוטה. והדוגמא מזה יובן במדרי' יוסף דעניני עולם לא הטריחו אותו דוהו מפני מעלת מדרי' נשמתו שהי' מבחי' מוחין דגדלות והי' במדרי' גבה ורמה כו' במוחין דגדלות גופא דבעת שהי' עסוק בעניני עולם הי' מרכבה לאוא"ס ב"ה בתכלית היחוד והביטול באוא"ס ב"ה. וכידוע המעשה מהבעשי"ט נ"ע דבליל ש"ק לא הי' יכול להשיב לשחאלין דבר בעניני עולם, מפני גדול דביקותו באלקות. והתפלל אל הרי' דגם בליל ש"ק יוכל להשיב לשחאליו דבר בעניני עולם.

היינו שנתעלה במדרי' עליונה יותר במרחין דגולות גופא דשם הנה אין זה מה שעניני עולם אינם מבלבלים ואינם מטרידים אלא עוד זאת אשר בעת עסקו בהם הוא מרכבה ממש לאלקות. והענין הוא דשורש יוסף הוא מבחי' יסוד דא"ק שהוא מלך השמיני הדר שרש ומקוד התיקון המברר ז' מלכין קדמאין דתהו שיהיו נכללים בבחי' התיקון. וההוא הדר מל' הדר ויופי. דהיופי הוא התכללות הגוונים דגוון א' גם אם יהי' גוון היותר יפה אינו נק' יופי כ"א דוקא כאשר הוא מתכלל מג' גוונים שהו"ע ההתכללות דתיקון וזהו דביוסף כתי' ויהי יוסף יפ"ת ויפ"מ והיינו להיות שרשו מבחי' הדר שהוא למע' מתהו ותיקון לכן הוא עושה ההתכללות דתהו בתיקון שמברר ומעלה ע"י הבידורים וכמ"ש וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא באמ"צ כו' שהעלת הניצוצות שנפלו בשבה"כ דתהו וירדו לנהר נילוס (וזהו דע"י הקדמת עבודת יוסף בכללות הבידור כידוע הנה או ע"י ברכת יעקב (שהוא האור דתיקון) נתעלה גור נילוס כו') ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה. ופי' בזהר ביתא דבי' איתפריעו (מתגלים) כל נהורין עילאין דהנה כתי' בן פורת יוסף כו' דפורת דרי' יש בו ג' ענינים פורת פותר ותופר דפורת הוא ל' ריבוי וכמו פרת שמימיו פרין ורבין וזהו שתרגם בן פרת יוסף ברא דיסגי יוסף, דיוסף שרשו ומקורו ריבוי אור וע"י ביכולתו להמשיך האור והגילוי למטה. והיינו דלבד זאת דמעלה נשמת הוא מה שעניני עולם אינם מבלבלים לו ואינם מטרידים אותו אלא עוד זאת שהוא עושה עניני עולם מרכבה לאלקות וזהו פורת פותר דיוסף הי' פותר חלומות דענין החלום הרי יש בו אמת ושקר וכמא' אין חלום שאין בו קורטב של אמת ואין חלום בלא דברים בטלים ענין הפתרון הוא לברר ולהעלות את האמת ולהחיות את השקר וכמ"ש היינו כחולמים דבעת התפלה הרי מתבוננים ומתפעלים על אלקות ובעת לימוד ההלכה יודעים אותה בכי טוב ואחר התפלה חולף ועובר ההתפעלות און אז מי קומט אין וועלט פאר געסט מען אויף דעם הרגש של התפלה וכן על מה שלמד והגם שיודע איך שצריכים להיות אבל ח"ו שזכח ע"ז ואילע ודי קאלטקאייט פון וועלט נעמט אים ארום מכל צד ופנה וזהו"ע החלום שהוא הרכבת ב' ענינים הפכי' התפעלות על אלקות און זיין אין וועלט ועלין ח"ו דעם גישמאק פון וועלט וכידוע בענין בשוב הי' את שיבת ציון אז עס איז מאיר דיא נקודת הנשמה דער הערט מען ווי היינו כחולמים ויוסף הוא פותר חלומות שממשיך אור שרשו ומקורו לברר הבידורים וזה פורת תופר שמלה הניצוצות מהפירוד ומעלו אל היחוד ובהו פועל ההתחברות וההתכללות דתהו תיקון, לכן כל זה הוא מפני מעלת ומדרי' שרשו ומקורו שהוא יסוד דא"ק ולכן הנה גם למטה נשמה בגוף הוא כולל שני הפכים עסוק בעניני עולם מרכבה לאלקות בתכלית היחוד באוא"ס ב"ה דבהו הוא למעלה מהשכטים וגם מהאבות דהשכטים הם בחי' יחודית והאבות הם בחי' יחודית אבל הם מובחלים מעניני עולם אבל יוסף פועל ההתחברות דיתודית ויחודית, דגם ביחודית יהי' הגילוי דידועה העליונה ועל ידי זה נעשה דהעולם יהי' מרכבה לאלקו' דהנה ההתחברות דתהו ותיקון והיינו דתהו יוכלל ממש בתיקון הוא רק על ידי שם מ"ה

המסר בדרך מלמעלמ"ט הבירור זה דשם מ"ה הוא שמכיל למע' מן הדבר המתברר ואינו כמו בשם ב"ן רבוזה חלוק שם מ"ה משם ב"ן דשם ב"ן הרי יש לו שייכות אל הדבר המתברר שהוא בהתלבשות והיינו שהמברר מתלבש בהמתברר ולכן הוא בדרך עבודה ויגיעה כשנים הלוחמי ומתאבקי וע"ז הנהי"ב מבלבל להנהי"א והנהי"א ע"י העזר והסיוע שלמע' כמא' אלמלא עוזרו כו' מנצה את הנהי"ב אבל הבירור דשם מה אינו בהתלבשות ותפיסא. והבירור הוא בדרך ממילא אשר כן הוא עבודתו של יוסף בדרך מלמעלמ"ט מצד מעלת שרשו ומקורו שהוא יסוד הא"ק ברא דיסגי בריבי אור ולזאת ויוסף הוא המשביר להוריד ולהמשיך האור לתת חו בעבודת הבירורים שהעולם יהי' מרכבה לאלקות וזהו שנענש יוסף על אשר ביקש סיבה וכלי דהנה יעקב אבי יוסף הגם שהי' מרכבה למדת הת"ת דאצי' מ"מ ה"ה מדות דתיקון הנה יש כנגדם לעומת זה והם המדות דקליפה ורק באצי' כתי' לא יגורך רע הרי מעמד ומצב הקליפו' הוא בבי"ע הי' צריך להכניע עצמו דעבודתו הוא בדרך מלחמה ובמלחמה יש תכסיס שע"י שמכניעים א"ע לשעה הנה עי"ז דוקא מנצחים את השונא אבל יוסף מצד גדול מעלתו בגדלות במחזין לא הי' צריך לה להכניע א"ע ולא הי' לו לבקש שום סיבה וכלי כ"א הוי' לבדו יעשה לו ישועה בכבודו ובעצמו ובהכרח לו' דיוסף ידע שרשו ומקורו שהרי הי' מובדל מהאבות השבטים בזה שעשה עניני העולם בבחי' מרכבה לאלקות ולזאת הנה זה הי' חטאו של יוסף במה שביקש סיבה וזהו דכתי' טוב לחסות בהי' מבטוח באדם דאי"מ מהו טוב לחסות והול"ל לבטוח בהוי' מהו מבטוח באדם והרי לבטוח באדם אסור הוא וכמ"ש ארור האיש אשר יבטח באדם ושם בשם זרועו וכתי' ברוך הגבר אשר יבטח בהוי' אלא באדם זהו אדם העליון שעל הכסא כמ"ש ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמע' שהוא אדם דאצי' ולכן נאמר באדם בקמץ שהוא אדם הידוע בחי' ממכ"ע דבממכ"ע צריכים כלים וסיבות אבל לחסות בהוי' הוא בחי' סוכ"ע שהוא תבטחון בהוי' סיבות כל הסיבות כמ"ש השלך על הוי' יהבך והוא יכלכלך דגם הכלים הוא מאת הוי' וזהו מדרי' של יוסף שאינו צריך לבקש סיבה וכלי כ"א עבודתו הי' להאיר אור שרשו ומקורו והוא יכלכלך שהכלים באים מלמעלה דאז הם כלים של אור וברכה.

בס"ד, ש"פ מקץ שבת חנוכה, רפ"ח, ריגא

מצותה משתשקע החמה עד שתכלה הרגל מן השוק. וצ"ל מפני מה נר חנוכה אחר שקיעת החמה, והלא נר שבת היא קודם שקיעת החמה, ונ"ח אחר השקיעה שהוא סוף זמן המנחה, ומה שייכה לשתכלה רגל מן השוק, דלפי הענין משמע דענין וזמן נ"ח הוא משתשקע החמה שהוא התחלת הערב.

בס"ד. ש"פ ויקהל-פקודי, פרשת החודש, מבה"ח ניסן, ה'תשי"ב
(הנחה בלתי מוגה)

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה הוי' לעשות אותם, ששת ימים תיעשה מלאכה וביום השביעי יהי לכם קודש שבת שבתון להוי'.¹ וידועים הדיוקים בזה,² מהו אומרו ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם, דלכאורה הול"ל רק ויאמר משה אל כל עדת בני גו',³ ומזה הי' מובן מעצמו שהקהיל אותם, וכמ"ש בכמה מקומות, וגם להלן לענין עשיית המשכן, ויאמר משה אל כל עדת בני, וממילא מובן שהקהיל אותם, ולמה הוצרך לומר ויקהל משה. גם צריך להבין מ"ש אלה הדברים אשר צוה הוי' לעשות אותם, ולא פירש בכתוב מה הם הדברים. ומ"ש רוב המפרשים דקאי על ענין עשיית המשכן שנתפרש להלן בפרשה, אינו מובן,⁴ שהרי בענין תרומת המשכן ומלאכת המשכן מצינו אמירה מיוחדת, כמ"ש ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל זה הדבר אשר צוה ה' לאמר קחו מאתכם תרומה לה' וגו', וא"כ, אי אפשר לומר שמ"ש לפנ"ז אלה הדברים אשר צוה הוי' לעשות אותם, קאי על ענין עשיית המשכן. ועכצ"ל, שאלה הדברים גו' קאי על מש"נ מיד לאח"ז, ששת ימים גו' וביום השביעי גו'. ואינו מובן,⁵ הרי הציווי דשבת נשנה כבר כמ"פ לפני זה, ומה נתחדש בענין השבת בפרשה זו, עד כדי כך, שבשביל זה הוצרך משה להקהיל את כל ישראל כדי לומר להם מצות שבת. גם צריך להבין דיוק הלשון ששת ימים תיעשה מלאכה, תיעשה דייקא, שפירושו בדרך ממילא,⁶ וכדאיתא במכילתא עה"פ בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שעפ"ז נמצא, שכאשר משה הקהיל את

(1) ויקהל לה, א"ב.

(2) בכל הבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"א ע' 187 ואילך (ממאמר זה).

(3) ראה גם אוה"ת פרשתנו ס"ע ב'צב. ע'

ב'קטז.

(4) רמב"ן וראב"ע עה"פ. ועוד.

(5) ראה גם כלי יקר עה"פ.

(6) ויקהל שם, ד"ה.

(7) ראה אלשיך עה"פ. הובא באוה"ת שם ע' ב'קטז. שם ע' ב'קכח. רד"ה ויקהל תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' תתקב).

(8) ראה ש"ך עה"ת ועוד מפרשי התורה

עה"פ. וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' ב'קטז.

שם ע' ב'קמה. רד"ה ויקהל תרע"ה הנ"ל.

בנ"י התחיל מיד לדבר עמהם אודות דרגא נעלית ביותר בעבודת הוי', שהו"ע עושיין רצונו של מקום. גם צריך להבין מ"ש וביום השביעי יהי לכם קודש שבת שבתון להוי', מהו כפל הלשון בזה, דמשמע שהו"ע של תוספת קדושה. גם צריך להבין הקשר והשייכות דכל פרטי הענינים שבכתובים אלה, ענין ויקהל משה, ענין אלה הדברים אשר צוה הוי' לעשות אותם, וענין מצות שבת.

ב) ולהבין זה יש להקדים תחילה מ"ש בפירוש רש"י (וכ"ה במדרש⁹ ובזהר¹⁰) שענין ויקהל משה הי' למחרת יום הכיפורים כשירד משה מן ההר. דהנה, ביום הכיפורים אמר הקב"ה למשה סלחתי כדברך¹¹, שהו"ע הכפרה על חטא העגל¹² (לאחרי תפלתו של משה במשך ק"כ יום). וכיון שע"י חטא העגל חזרה זוהמתן [נדבתחילה עולם על מילואו נברא¹³, ואח"כ בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא¹⁴, שזהו"ע חטא עה"ד, וכשעמדו ישראל על הר סיני פסקה זוהמתן¹⁵], ובחטא העגל חזרה הזוהמא¹⁵], הנה למחרת יום הכיפורים היו ישראל צריכים להסיר את הזוהמא, ולחזור להמעמד ומצב שלפני חטא העגל, כמו בתחילת הבריאה שעולם על מילואו נברא. וזהו ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה הוי' לעשות אותם, שהו"ע סדר העבודה בתיקון החטא. והנה, משה אמר להם כמה ענינים בסדר התיקון, אבל הפרט העיקרי שנוגע לנו הוא מ"ש ששת ימים תיעשה מלאכה, תיעשה בדרך ממילא.

ג) וכיאר הענין¹⁶, דהנה כתיב¹⁷ יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, ופירשו רז"ל במשנה¹⁸ אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, והיינו¹⁹, שכדי שיהי' אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, צ"ל

16 בכל הבא לקמן — ראה תורת חיים ד"ה ויקהל משה ה' (תריט, ב ואילך [בהוצאה החדשה — תיד, א ואילך]).
17 תהלים קכח, ב.
18 אבות פ"ד מ"א. ברכות ח, א.
19 ראה גם לקו"ת שלח מב, ד. ד"ה מים רבים תשל"ח פ"ב (תו"מ סה"מ חשון ע' רמו).

9 מדרש לקח טוב עה"פ. וראה מכילתא יתרו יח, יג.
10 ח"ב קצה, א.
11 פרש"י תשא לג, יא. ועוד.
12 ראה אוה"ת שם ע' ב'קמה.
13 ראה ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו.
פי"ג, ג (וביפ"ת שם).
14 שבת קמז, א. זח"א נב, ב.
15 זהר שם.

ההנהגה באופן דיגייע כפיך דוקא, שהיגיעה בהעסק היא עם הכפים בלבד, ולא עם הראש והלב, שמוחו ולבו של האדם צריכים להיות בד' אמות של תורה וד' אמות של תפלה וקיום המצוות, והיגיעה בעסק היא עם הכפים בלבד, ואילו מוחו ולבו אינם טרודים בזה. וזהו תיעשה בדרך ממילא, שאינו טרוד בעסק המלאכה, אלא הרי זה כאילו המלאכה נעשית בדרך ממילא. דהנה, לפי האמת לא הי' האדם צריך להתעסק כלל בעניני העולם, שהרי להוי' הארץ ומלואה²⁰, ומלא כל הארץ כבודו²¹, ואת השמים ואת הארץ אני מלא גו'²², אני דייקא, דקאי על עצמותו ית', וא"כ, כאשר האדם עוסק בעניני העולם, הרי זה בבחי' מאן דמחוי במחוג קמי' מלכא²³. אלא שהתורה נתנה רשות וגם ציוותה לעסוק בעניני פרנסה, כמ"ש²⁴ ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, זו מצות עשה²⁵, וכתב²⁶ וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה. ומ"מ הרי זה רק באופן דיגייע כפיך, היינו, שמוחו ולבו אינם טרודים בזה, אלא ההתעסקות בזה היא בכח המעשה בלבד, ובזה גופא רק כפי ההכרח, שיהי' כלי לברכת הוי'²⁷, ויתירה מזה, שמשתמש בזה לעבודת הוי', כמ"ש²⁸ בכל דרכיך דעהו. ואעפ"כ הרי זה נקרא בשם יגיעה, וטעם הדבר, לפי שמצד עצמו רצונו לעסוק רק בעניני תורה ומצוות, ועסק הפרנסה הוא רק מצד ההכרח, כאילו כופין אותו, והיינו, דאע"פ שהתורה נתנה רשות ועד שיש מצוה וציווי לעסוק בפרנסה, מ"מ, אינו חפץ בהעסק (אף שמשתמש בו לעבודת הוי'), ועושה זאת רק מצד ההכרח, ולכן הוא מחשב כמה זמן הוא מוכרח לעסוק בזה ורק בשעות אלה הוא עוסק בזה, וגם אז הוא מחכה וממתין שכבר יעבור הזמן המוכרח לעסק הפרנסה ויוכל להתעסק בתורה ותפלה. וכיון שאינו חפץ בעניני העסק, לכן הרי זה נקרא בשם יגיעה. ונמצא שיש בזה ב' קצוות, מחד גיסא הרי העסק הוא באופן דיגייע כפיך בלבד, שאינו מכניס בזה את מוחו ולבו, אלא רק כח המעשה בלבד, כפי

(25) מכילתא — הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת וישב, ובספר מנחה בלולה.
 (26) ראה טו, יח. ספרי עה"פ.
 (27) ראה לקו"ת תצא לו, סע"א ואילך.
 סהמ"צ להצ"צ קו, א ואילך. סה"מ תרצ"ו ע' 115. ד"ה מים רבים תשל"ח שם.
 (28) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

(20) תהלים כד, א.
 (21) ישעי' ו, ג.
 (22) ירמי' כג, כד.
 (23) חגיגה ה, ב. וראה סהמ"צ להצ"צ ח, א. אוה"ת בראשית ח"ד תשכ, א-ב. המשך תרס"ו ע' כב. ועוד.
 (24) יתרו כ, ט. ואתחנן ה, יג.

ההכרת, אבל רצונו ומוחו ולבו אינם מונחים בהעסק, ועד שהעסק הוא באופן דתיעשה, כאילו נעשה מעצמו בדרך ממילא. ולאידך גיסא הרי זה נקרא בשם יגיעה, והיינו, שעם היות שמכניס בזה רק את כח המעשה בלבד, עד כמה שמוכרח, ובדרך ממילא, מ"מ, להיות שאינו חפץ בזה, הרי גם ההתעסקות בכח המעשה בלבד נקראת בשם יגיעה.

וממשיך בכתוב וביום השביעי יהי לכם קודש שבת שבתון גו', והיינו, שכאשר ששת ימים תיעשה מלאכה, בדרך ממילא, הנה אז דוקא יהי ביום השביעי שבת שבתון, וכמארו"ל²⁹ מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת. דהנה, כאשר ההנהגה בששת ימי השבוע אינה כדבעי, היינו שעסק הפרנסה שלו אינו באופן דיגיע כפיך בלבד, אלא מכניס בזה גם את מוחו ולבו, ונעשה טרוד בעסק, אזי גם כאשר מנתק את עצמו לשעה מעניני העסק ורוצה לעסוק בתורה ותפלה, הנה גם אז מבלבלות אותו מחשבות זרות כו'. ולא זו בלבד שמצד המסירה ונתינה שלו להעסק הנה גם בעת התורה והתפלה נופלות לו המחשבות בעניני העסק שחשב בהם במשך כל היום, אלא עוד זאת, שמבלבלים אותו בנפילת מחשבות זרות כאלה שמצד עצמו אינו שייך אליהם כלל³⁰. והיינו, לפי שפתח פתח למחשבות זרות, וכשפותחים את הדלת אזי נדחפים שמה כו' (אז מען עפנט אַ טיר, שפאַרט מען זיך אַהין). ולכן, גם כאשר בא יום השבת, ורוצה לאסתכלא ביקרא דמלכא, אזי אינו יכול, והיינו, שלא זו בלבד שאין לו בחינת שבת שבתון, בחינת אז תתענג על הוי"ו³¹, אלא עוד זאת, שאפילו שבת סתם (שבת פעם אחת) אין לו. וזהו גם מה שאמרו רז"ל³² לעולם יראה אדם בשבת כאילו כל מלאכתו עשוי, והרי ענין זה אפשר להיות רק כאשר עסק הפרנסה הוא באופן דיגיע כפיך, שאינו מכניס מוחו ולבו בעסק הפרנסה, אבל כאשר הוא טרוד בעסק, אי אפשר שביום השבת יהי אצלו כאילו כל מלאכתו עשוי, ומצד עניני העסק שעדיין לא סיים לפני השבת נעשה אצלו בלבול גם ביום השבת. ורק כאשר עסק הפרנסה הוא באופן דיגיע כפיך, שאינו טרוד בזה, שזוהו"ע ששת ימים תיעשה מלאכה, בדרך ממילא, הנה אז וביום השביעי גו' שבת שבתון, שהו"ע

(31) ישעי' נח, יד.

(29) ע"ז ג, סע"א.

(32) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע

(30) ראה דרך חיים שער התשובה פט"ו

או"ח סש"ו ס"ח. שו"ע אדה"ז שם סכ"א.

(יט, ג). מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע'

של תוספת קדושה, והיינו לפי שגם בימות החול הוא בדרגת שבת, שאינו טרוד בעובדין דחול, ולכן הנה בכוא יום השבת נעשית אצלו תוספת קדושה באופן נעלה יותר, שבת שבתון.

ד) **והנה** ענין זה נאמר למחרת יום הכיפורים, לאחרי שאמר הקב"ה סלחתי כדברך, והותחל התיקון על חטא העגל, חטא ע"ז [ועד"ז בזמן הגלות שצריך לתקן חטא ע"ז שבגללו הי' חורבן בית ראשון³³], ועז"נ שהתיקון לזה הוא ע"ז שעסק הפרנסה יהי' באופן דששת ימים תיעשה מלאכה, בדרך ממילא. והענין בזה, דהנה, בענין עבודה זרה מבאר הרמב"ם³⁴ טעות דור אנוש, שאמרו, הואיל והאלקים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם כו' ראויין הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד כו'. והיינו, שההשפעות מלמעלה הם ע"י ממוצעים, כמ"ש³⁵ ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים, ועם היותם ממוצעים בלבד, מ"מ עוברת ההשפעה על ידם, ולכן טעו והשתחוו לשמש ולירח, כדי לקבל מהם ההשפעה בלבושי הטבע³⁶. והיינו, שגם הם הודו שהקב"ה הוא מלך מלכי המלכים, אבל קרו לי' אלקא דאלקיא³⁷, שהחשיבו אותם למציאות. אך האמת היא שאין להחשיב אותם למציאות כלל, משום שאינם אלא כגרזן ביד החוצב בו³⁸. ומזה מובן שענין חטא ע"ז בדקות הוא כשנותנים איזו חשיבות ללבושי וגדרי הטבע³⁹. ולכן התיקון על זה הוא כאשר עסק הפרנסה הוא באופן דתיעשה, בדרך ממילא, בלי טרדת המוח והלב, שזהו היפך ענין ההשתחואה שהיא הרכנת הראש, שמשקיע את מוחו בלבושי הטבע דעסק הפרנסה, שזהו"ע של ע"ז בדקות, והתיקון על זה הוא תיעשה מלאכה, בדרך ממילא.

ה) **והנה** כל האמור לעיל ישנו גם במלאכה הרוחנית בעבודת הוי'⁴⁰. והענין בזה, כדאיתא במשנה⁴¹ אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא

להצ"צ קו, א. סה"מ תרצ"ו ע' 114 ואילך.

ד"ה מים רבים תשי"ז פ"ד (תו"מ סה"מ חשון ע' שכג ואילך). ובכ"מ.

(40) ראה תורת חיים שם תרכא, סע"א ואילך [תטו, א ואילך].

(41) אבות פ"א מ"ג. וראה תורת חיים שם

תקפט, ב [שצו, ג].

(33) יומא ט, ב.

(34) הל' ע"ז פ"א ה"א.

(35) ברכה לג, יד.

(36) ראה סה"מ"צ להצ"צ ו, א. ס, א. ובכ"מ.

(37) ראה מנחות בסופה.

(38) ע"פ ישע"י, י, טו.

(39) ראה לקו"ת אחרי כז, ג. סה"מ"צ

על מנת לקבל פרס. והיינו, שיכול להיות אופן עבודה ע"מ לקבל פרס, שיודע ומבין את הטוב והעילוי שבלימוד התורה וקיום המצוות, ונרגש אצלו הנועם והעריבות והמתיקות בתומ"צ, ולכן עוסק בתומ"צ. אך על זה אמרו אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, והיינו, שעבודת הוי' לאמיתתה היא לא מצד הרגש הטוב והתענוג כו', אלא מתוך קבלת עול, שרוצה לקיים את הרצון העליון. והנה, כאשר העבודה היא באופן של קבלת עול, הרי זה בבחינת תיעשה, בדרך ממילא, ובאופן של יגיעה. והיינו, דכיון שהעבודה אינה באופן שנמשך לזה מצד רצון ותענוג וחשק כו', אלא מתוך קבלת עול בלבד, וכמו שאין לו תענוג בזה אלא עושה זאת כאילו כופין אותו, לכן נקראת עבודה זו בחינת יגיעה. וכמו"כ הרי זה כאילו העבודה נעשית בדרך ממילא, כי, כאשר העבודה היא מתוך הרגש כו', אזי אפשר שיחשוב שכחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה⁴², שמחמת טיב כשרונותיו וטיב מדותיו הרי הוא לומד תורה ונותן צדקה. אבל כאשר העבודה אינה מצד ההרגש שלו, אלא בקבלת עול בלבד, אזי מבין ומרגיש שאין זו העבודה שלו, אלא כל מה שנפעל הרי זה בסייעתא דשמיא, ובאופן שהסיוע מלמעלה הוא העיקר, כמארז"ל⁴³ פתחו לי כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם, היינו, שהפעולה שלו היא בבחי' פתיחת פתח כחודו של מחט בלבד, ואז נעשה הענין בדרך ממילא, עי"ז שמסייעין אותו מלמעלה.

וענין זה הוא תיקון על חטא העגל, שעל ידו חזרה הזוהמא דחטא עה"ד¹⁵. דהנה, חטא עץ הדעת הוא ענין ההרגש⁴⁴, כמ"ש⁴⁵ ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים, שהו"ע ההרגש כו'. והתיקון לזה הוא ענין העבודה מתוך קבלת עול, שהיא באופן דתיעשה, בדרך ממילא, ובאופן של יגיעה כנ"ל. וזהו גם מה שמצינו⁴⁶ שהנשמות שהיו בשיעבוד מצרים הן הנשמות דדור הפלגה, שאמרו נבנה לנו עיר ומגדל גו'⁴⁷, והתיקון על זה הי' שיעבוד מצרים שעבדו בחומר ובלבנים⁴⁸.

(42) פרי עץ חיים שער חג המצות פ"א. אוה"ת שמות ע' כד"כה. סה"מ תרנ"ה ע' צה ואילך. ד"ה ויראו את אלקי ישראל תשי"ט (סה"מ תשי"ט ע' קיה ואילך). ועוד.
(47) נח יא, ד.
(48) שמות א, יד.

(42) עקב ח, יז.
(43) ראה לקו"ש ח"א ע' 191 הערה 17.
(44) ראה מאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא ע' נה ואילך. סה"מ עזר"ת ע' פט ואילך. עטר"ת ס"ע צב ואילך. ה'ש"ת ע' 118. ד"ה לא תהי' משכלה שנה זו (תו"מ ח"ד ע' 333). ובכ"מ.
(45) בראשית ג, ו.

והענין בזה, שחטא דור הפלגה שאמרו ונעשה לנו שם הו"ע ההרגש, והתיקון לזה הוא ע"י גלות ושעבוד מצרים בחומר ובלבנים, באופן של עבודת פרך ויגיעה דוקא, שזהו ההיפך מכמו שהי' בדור הפלגה, שאף שעבדו בחומר ובלבנים לבניית המגדל, מ"מ, לא היתה עבודתם באופן של יגיעה, כיון שהי' להם תענוג בזה, שהרי רצו לעלות לרקיע ולהלחם בו⁴⁹ וכו', ולכן הי' התיקון לזה ע"י שעבוד מצרים בחומר ובלבנים באופן של עבודת פרך, שמפרכת את הגוף⁵⁰ ואת הנפש. וכן הוא בענין תיקון חטא עה"ד ע"י העבודה דששת ימים תיעשה מלאכה, כי, חטא עה"ד הו"ע ההרגש, וכאשר העבודה היא מתוך הרגש, אין זו יגיעה, כיון שמתענג בעבודתו, ואין זה בדרך ממילא, כיון שחושב שעבודתו היא בכח עצמו, ולכן התיקון על זה הוא ע"י העבודה מתוך קבלת עול, שאז העבודה היא באופן של יגיעה (תמורת זה שהיתה עבודתו מתוך תענוג), ובאופן דתיעשה, בדרך ממילא, ע"י הנתינת כח מלמעלה (תמורת זה שהיתה מצד כחי ועוצם ידי גו').

(ו) **וזהו** ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים גו'. דהנה למחרת יום הכיפורים, כשהוצרכו להסיר את הזוהמא, ולפעול שיהי' העולם כמו שהי' בתחלת הבריאה, קודם החטא, שעולם על מילואו נברא, הנה אז ויקהל משה גו' ויאמר גו' אלה הדברים גו', דקאי על ל"ט המלאכות דעובדין דחול, כדרשת רז"ל⁵¹ דברים הדברים אלה הדברים, אלו ל"ט מלאכות שנאמרו למשה מסיני, שעל ידם פועלים תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות, שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁵², דהיינו בעולם הזה הגשמי והחומרי שאין למטה ממנו. והענין בזה, כמבואר בתניא⁵³ שאי אפשר לומר שהכוונה דדירה בתחתונים היא לעולמות העליונים, שלגבי המאציל גם הם בבחי' תחתונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית'. וכמו עולם האצילות, שענינו הוא גילוי ההעלם⁵⁴, ובהיותו בהעלמו הוא במדריגה

(53) שם. וראה סה"מ תרנ"ח ע' ל ואילך.
 תרע"ח ע' קיב ואילך. ד"ה באתי לגני תשי"א
 פ"ד-ה (תו"מ סה"מ שבט ע' רסו ואילך.
 סה"מ תשי"א ע' ז ואילך).
 (54) תו"א בראשית ג, א. וירא יד, א.
 משפטים עו, א.

(49) פרש"י נח שם, א.
 (50) פרש"י שמות שם.
 (51) שבת ע, א.
 (52) תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר
 ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

נעלית יותר, שהרי כאשר הגילויים נמשכים למטה הם מתמעטים, ולכן אי אפשר לומר שהכוונה היא בעולם האצילות, להיותו רק בבחי' ירידה, ולא יתכן שינצלו (מ'זאָל אויסנוצען) ענין נעלה יותר בשביל ענין תחתון ממנו. אלא התכלית היא בעולמות ב"ע, ובב"ע גופא בעוה"ז הגשמי והחומרי שאין תחתון למטה ממנו, והיינו לפי שירידה זו היא צורך עלי', דכד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁵⁵, שנמשך ענין כזה שהוא בכולהו עלמין בשוה⁵⁶, דהיינו עצומ"ה א"ס ב"ה, שהרי הגילויים מתמעטים בהמשכתם, כנ"ל, וא"כ אינם בכולהו עלמין בשוה, ודוקא העצמות הוא בכולהו עלמין בשוה, והמשכת העצמות היא כד אתכפיא סט"א, דהיינו בעוה"ז התחתון. ובפרטיות יותר, הנה בעוה"ז גופא יש ד' סוגים, דומם צומח חי ומדבר, ותכלית הכוונה היא בסוג הדומם דוקא. ולכן תכלית הכוונה היא בירידת הנשמה בגוף דוקא, שהרי נשתנה אופן יצירת גוף האדם מגופות שאר הנבראים⁵⁷, שכולם בצביון נבראו⁵⁸, וא"כ מתייחס גופם להנפש שבהם, משא"כ באדם כתיב⁵⁹ גלמי ראו עיניך, ואמרו רז"ל⁶⁰ שבתחילה צר אותו גולם, בחינת דומם, ורק אח"כ נפח בו נשמה, ודוקא בדומם זה נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים, המשכת העצמות. וענין המשכת העצמות נעשה ע"י נשמות ישראל, לפי שהנשמות אינם נפרדים, שהרי נש"י עלו במחשבה⁶¹, שהם בבחי' המחשבה, ובמחשבה גופא הם במדריגה היותר עליונה שבה, שזהו דיוק הלשון עלו במחשבה⁶², ועד שהם מושרשים בהעצמות, וכדיעת עצמו יודע את הנשמות. ומצד זה שבידיעת עצמו הוא יודע את הנשמות, הנה בכל מקום שהם, בכל סדר ההשתלשלות, וגם בגוף האדם, נרגש בהם ענין ידיעת עצמו שהוא ודעתו אחד, ולכן פועלים המשכת העצמות. והמשכה זו היא ע"י התורה, משום שגם התורה מושרשת בהעצמות. וכאשר נשמות ותורה באים יחדיו, אזי הם ממשיכים את העצמות בגוף האדם, בחינת דומם,

אוה"ת בראשית ח"ו תתרנא, א ואילך. ועוד.
 (58) ראה חולין ס, ב. פרש"י בראשית א, כה.

(59) תהלים קלט, טז.

(60) סנהדרין לח, א.

(61) ב"ר פ"א, ד.

(62) ראה לקו"ת שה"ש יז, ג ואילך. סה"מ

ה'ש"ת ע' 17. ובכ"מ.

(55) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מצייין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מצייין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א פרשתנו פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

(56) סה"מ ה'ש"ת ע' 111.

(57) ראה ד"ה להבין הטעם שנשתנה

בתו"א בראשית ג, ד ואילך. ועם הגהות —

ובכל הדברים הגשמיים שבעולם, שזהו"ע אלה הדברים, ל"ט מלאכות דעובדין דחול, שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, וכוונת ירידתה למטה היא כדי לברר את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם⁶³, שבזה נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים. וזהו אלה הדברים אשר צוה הוי' לעשות אותם, צוה מלשון צוותא וחיבור, והיינו, שע"י ההתעסקות בדברים הגשמיים לעשות לו ית' דירה בתחתונים, מתקשרים ומתחברים עם העצמות.

(ז) **והנה** ידוע שיסוד כל סדר ההשתלשלות הוא על ג' הענינים דעולם שנה נפש⁶⁴, ולכן נימנו כאן ג' ענינים אלה. דהנה, מ"ש ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, הו"ע בחי' נפש, שהקהיל את כל נפשות ישראל לבחינת האחדות האמיתית. וענין זה הוא בכחו של משה דוקא, לפי ששרשו הוא מהשמיטה הראשונה⁶⁵, למעלה מהשמיטה שבה נמצאים אנו, דהיינו למעלה מהשתלשלות. ומ"ש ויאמר אליהם אלה הדברים גו', שהם עובדין דחול, הו"ע בחי' עולם. וכיון שהחיבור דנפש ועולם הוא ע"י שנה, בחינת הזמן⁶⁶, הנה עז"נ ששת ימים תיעשה מלאכה וביום השביעי גו' שבת שבתון, שזהו סדר העבודה בגדר הזמן. וכשם שענין זה הוא בכללות כל ישראל, כן הוא גם בפרטיות בכאו"א מישראל, שצריך לעסוק בעבודתו בג' ענינים אלה. ויקהל משה את כל עדת בני ישראל היינו שצריך לאסוף ולהקהיל את כל עניניו המפוזרים⁶⁷, וענין זה הוא בכחו של משה שבכאו"א מישראל, שעל זה אמרו רז"ל⁶⁸ אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא, דקאי על בחינת משה שבכאו"א מישראל⁶⁹. וענין אלה הדברים אשר צוה הוי' לעשות אותם קאי על העסק בעובדין דחול באופן דצוה מלשון צוותא וחיבור, דהיינו לחבר את עניניו הגשמיים עם אלקות, שזוהי תכלית כוונת ירידת הנשמה בגוף. וכל זה הוא ע"י העבודה בזמן, שזהו"ע ששת ימים תיעשה מלאכה, שע"י באים

תרנ"ה (סה"מ תרל"ד ע' קמו ואילך. תרנ"ה ע' קלט ואילך). ד"ה אלה פקודי תש"כ (סה"מ תש"כ ע' קכד).

66 אמרי בינה שם. סה"מ פר"ת שם ע' נז. ובכ"מ.

67 חסר קצת (המו"ק).

68 ברכות לג, ב.

69 תניא רפמ"ב.

63 תניא פל"ז (מת, ב) מעץ חיים שער כו ספ"א.

64 ראה הקדמת הראב"ד לספר יצירה קרוב לתחילתו (ב, ג). אמרי בינה שער הק"ש פל"ח. סה"מ פר"ת ע' נד. ד"ה ויקח ה"א שנה זו (תו"מ ח"ד ע' 102 ואילך). ובכ"מ.

65 תו"א שמות נב, א. וראה אוה"ת פרשתנו ע' ב'פו ואילך. ד"ה ויקהל תרל"ד,

לבחי' שבת שבתון. וסמך ענין שבת למלאכת המשכן, כי, ע"י העבודה הנ"ל יהי' בנין בית המקדש השלישי, במהרה בימינו.

בשלה ג

דאַרף מען פאַרשטיין: אין וואָס באַ-
שטייט דער קשר⁷? צווישן מן און שבת⁸?
לכאורה: גיט נאָר איז גיט ניכר קיין
שייכות צווישן זיי, נאָר זיי זיינען ענינים
וואָס זיינען אינגאַנצן אַנדערש איינער פון
צווייטן — די מצות און ענינים פון שבת
זיינען פאַראַן אין אַלע זמנים ומקומות,
ירידת המן אָבער איז געווען נאָר אין אַ זמן
מסוים און מקום מוגבל — אין די פּערציג
יאָר און נאָר במחנה ישראל במדבר?

ב. לכאורה וואָלט מען געקענט זאָגן
בפשטות, אַז די נקודה משותפת פון מן
און שבת איז אין דעם, וואָס אין ביידע
איז גיט נאָר קיין טירחא און עבודה: דער מן
איז געווען „לחם מן השמים“, מען האָט
גיט געדאַרפט אַקערן, זייען וכו' אויף צו
באַקומען אים; און ע"ז איז ביי שבת,
אַז נוסף אויף דעם איסור צו טאָן מלאכה
בשבת, איז — „משום עונג שבת“ — אַ
„מצוה שלא להרהר כלל בעסקיו אלא
יהא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשוי“⁹.

דאָס איז אָבער לכאורה גיט מספיק,
ווייל:

שם מפרש דהברכה היא דבערב שבת ירד שני
עומרים (וע"ז בפרש"י בראשית ב, ג. יתרו שם).
ואולי המובא בדא"ח הוא פי' המכילתא וב"ר ע"ד
הרמז. ואכ"מ.

(7*) זה שלא ירד בשבת — מובן בפשטות, כי
כיון שאסור ללקטו — וכל כיו"ב — ה"ז בדרך
ממילא שולל ירידתו.

(8) ראה ע"ד החסידות — תו"א פרשתנו סה,
ג. תו"ח ד"ה ויאמר ה' (שב, א ואילך). אוה"ת
ד"ה ויאמר משה אכלוהו גו' וביאורו (ושם ע'
תרלט: וזהו שנשמכה פ' שבת לפ' המן ובב"א
נאמרו). המשך תער"ב שם. ובכ"מ. וראה לקו"ש
ח"ד ע' 1037.

(9) שו"ע אדה"ז שש"ו סכ"א. ממכילתא יתרו כ,
ט (פרש"י שם). טשו"ע שם ס"ח.

א. דעם ערשטן מאָל וואָס אין דער
תורה ווערן אָנגעזאָגט די ציווים און
דינים פון שבת¹, איז אין אונזער פרשה
בשייכות צום מן². און וויבאָלד אַז אַלע
עניני התורה זיינען בתכלית הדיוק, איז
מובן, אַז דער ענין פון מן און שבת האָבן
אַ שייכות (אין תוכן);

און ווי דאָס איז אויך משמע פון דעם
וואָס ס'ווערט געבראַכט בשם הרס"ג³,
אַז בשעת מען געפינט זיך בשבת (אין
אַ ווייטן וועג⁴) און מען ווייס (דאָרט)
גיט וועלכע פרשה מ'דאַרף לייענען דעם
שבת, זאָל מען לייענען פרשת המן.

נאָכמער: טראָץ דעם וואָס בשבת איז
דער מן גיט געקומען, שטייט אָבער אין
זהר⁵, אַז אדרבא די ברכה למעלה אויף
ירידת המן אין די ששת ימי השבוע איז
געווען בשבת; און ווי עס שטייט אויך
אין מכילתא⁶ — „ברכו במן“⁷.

(1) משא"כ הסיפור דשבת — שהוא בפ'
בראשית.

(2) משא"כ לפני זה בהכתוב (טו, כה) „שם
שם לו“ — שלא נאמר מפורש בכתוב שבת כ"א
במדד"ל — ראה סנהדרין נו, ב. מכילתא ופרש"י
ע"פ. ועוד. וגם בזה להעיר: א) בגמרא שם למדין
דשבת במרה נצטוו מהכתוב בואתחנן (ה, יב)
„כאשר צורך“ (הובא בפרש"י שם). ב) נתבאר במ"א
(לקו"ש חל"א ס"ע 86 ואילך) שע"פ פש"מ מדייק
רש"י (בפרשתנו שם), „פרשיות של תורה (כולל —
שבת) שיתעסקו בהם“, ולא קיום מצות אלו. ואכ"מ.

(3) ספר העתים ה' ברכת ועונג שבת סקפ"ד
(בסופו).

(4) כ"פ בספר העתים שם דברי הרס"ג.

(5) ח"ב סג, ב. פת, א.

(6) יתרו כ, יא.

(7) כ"פ בכ"מ בדא"ח (ראה אוה"ת פרשתנו ע'
תרל"ח ט, המשך תער"ב ח"ב ע' אסא, א'פו ועוד)
שפי' המכילתא והמדרש (ב"ר פ"א, ב) ברכו במן
הוא שהמשכתו (למעלה) היא בשבת. אף שבב"ר

שבת לערנט מען אַרויס¹⁵ פון מן¹⁶.

ג. אויפן פסוק¹⁷, „הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורת אים לא“ זאָגט רש"י [אויף „למען אנסנו“]: „אם ישמרו מצות התלויות בו שלא יותרו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט“, אַז דער טעם און מכוון אין ירידת המן איז צו אויספרואוון „אם ישמרו מצות התלויות בו“, וואָס די מצות זיינען: שלא יותרו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט.

דאָרף מען פאַרשטיין: וואָס איז די שייכות צווישן די צוויי מצות (א) „שלא יותרו ממנו (ב) ולא יצאו בשבת ללקוט“, וואָס זיי ביידע זיינען דער „למען“, דער טעם פון ירידת המן.

ד. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים לבאר דעם חידוש פון מן, וואָס איז „לחם מן השמים“, אויף „לחם מן הארץ“:

„לחם מן הארץ“ איז פאַרבונדן מיט עבודת האדם: דורך דעם וואָס ער גרייט צו אַ כלי אין דרך הטבע (חרישה, זריעה כו.), איז דער אויבערשטער משפיע „לחם“ (וואָס איז אויך מרמז וכולל – אַלע צרכי האדם) דורך דעם כלי און לבוש.

משא"כ לחם מן השמים איז ניט תלוי אין אַ כלי פון דרכי הטבע – ס'איז אין דעם ניטאָ קיין עבודת האדם.

שתהא הפת בין שתי מפות זכר למן שהי עליו טל כו“.

(15) ובשׁוׁע אדה״ז ס' ער״ד ס״א „ורמז לזה“ (ג' סעודות). ובס״ב „וסמך לזה“ (לחם משנה). וידוע השקׁוׁט בזה. ואכ״מ.

(16) אלא שלימוד זה (ג' סעודות ולחם משנה) הוא מענין המן בשבת: ויתירה מזו בהנ״ל (שבהערה 14) שבזה עושין זכר בשבת לירידת המן בכלל (בו ימי החול).

(17) טז, ד.

(א) ביי דעם מן געפינט מען דאָך געוויסע טירחות ווי די גמרא זאָגט¹⁰: „צדיקים לחם, בינונים עוגות, רשעים טחנו בריחים או דכו במדוכה“, און אַזוי אויך: „צדיקים ירד על פתח בתיהם בינונים יצאו ללקוט רשעים שטו ולקטו“ – ניט ווי דער ענין פון „כל מלאכתו עשוי“ ביי שבת, אַז אַ איד דאָרף אפילו ניט מהרהר זיין אין זיינע עסקים¹¹.

(ב) ולאידך גיסא: די שלילת העבודה בשבת נעמט אַרום אַלע סוגי מלאכה – „כאילו כל מלאכתו עשוי“, משא"כ ביי מן איז דאָך ענינו נאָר שלילת הטירחא בשייכות צו מזון האדם.

דערפאַר איז מסתבר, אַז די שייכות צווישן מן און שבת איז אין דעם פרט פון צוגרייטן די עניני מזון ואכילה פון שבת.

און ווי דאָס איז אויך מובן פון דעם וואָס דער חיוב פון ג' סעודות פון שבת, און אויך פון לחם משנה, לערנט מען¹² אָפּ פון די פסוקים¹³ בנוגע צום מן – „ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה“, „לחם משנה“ – ד. ה. אַז די עניני אכילה¹⁴ פון

(10) יומא עה, א.

(11) ואין בשביתת שבת חילוקים דצדיקים, בינונים כו'. אבל להעיר מירושלמי שבת פט"ז ה"ג: מעשה בחסיד אחד כו'. ראה בארוכה לקו"ש חי"א ע' 80 וע' 87 ואילך.

(12) שבת קיז, ב.

(13) טז, כב. כה.

(14) ולהעיר מרמ"א או"ח סרמ"ב (ממהרי"ל) יש שכתבו שבקצת מקומות נהגו לאכול כו' בליל שבת זכר למן שהי מכוסה למעלה. אלא שבזה מסיים „ולא ראיתי לחוש לזה“. אבל בנוגע לפריסת מפה כו' כתב בשׁוׁע אדה״ז ס' רעא סי"ז (מהגמ"י הל' שבת פכ"ט אות ק') (בשם סה"ת). טור שם. ט"ז שם סק"ב (ושם: וכן אנו נוהגין גם במקדש על הפת (על פי טעם זה). ובשׁוׁע אדה״ז שם הביא רק טעם זה) „וצריך שתהא כו' כדי

פון ירידת המן, „לחם מן השמים“: כדי אַרויסצובריינגען (און דורך דעם „אויס־פרואוון“) ביי אידן דעם שלימות־דיקן בטחון אין דעם אויבערשטן, אַז זיין גאַנצער לחם (און אַלע הצטרכויות) קומט בלויז פון דעם אויבערשטן אַליין, אַן קיין שום „לבוש“ און „פאַרמיטלונג“ פון מלאכת האדם — טאָר ניט זיין קיין אָרט אַז דער מענטש זאָל זיך אַליין באַזאַרגן מיט לחם אויף מאָרגן („שלא יותירו ממ־נו“). און ווי ער זאָגט אין תנחומא²³, „דבר יום ביומו, מי שברא יום ברא פרנסתו מכאן הי' ר"א המודעי אומר כל מי שיש לו מה יאכל היום ואומר מה אוכל למחר הרי זה מחוסר אמונה“²⁴.

ה. הגם אַז לחם מן השמים איז בעיקרו ובכללותו ניט אָפהענגיק אין עבודת האדם — וואָס דערפאַר איז די ירידת המן געווען צוזאַמען מיט ירידת הטל²⁵, וואָס „טל לא מיעצר“²⁶ (היות ס'איז ניט תלוי אין עבודת האדם, כידוע²⁷) — געפינט מען אָבער, אַז אויך דער מן איז געווען פאַרבונדן מיט טירחת האדם, ווי געזאָגט פריער (סעיף

ומובן, אַז בהתאם לזה איז אויך די פעולה אויפן רגש האדם:

„לחם מן הארץ“, וואָס די ברכת ה' איז אַנגעטאָן אין דער טבע־דיקער כלי וואָס דער מענטש גרייט צו, איז

— כאָטש ער ווייס אַז זיין הכנה־אַרבעט איז ניט מער ווי אַ כלי און אַ „לבוש“ צו דער ברכת ה'¹⁸; און נאָכמער — אויך דעם „לבוש“ און די „כלי“ אין טבע מאַכט ער ניט דערפאַר וואָס טבע פאַרנעמט ביי אים אַן אָרט, נאָר בלויז ווייל אַזוי איז דער רצון וציווי ה'¹⁹, אַז „וברכך ה' א" איז דווקא „בכל אשר תעשה“²⁰ (ניט דורך זיין אַ „יושב ובטל“²¹), פונדעסטוועגן —

וויבאַלד אַז לפועל קומט דער „לחם — מן הארץ“, דורך דעם „לבוש“ פון (אר־ציות ו)טבע, וואָס דער מענטש טוט אויף דורך זיין עבודה און מלאכה — גיט עס אַ אָרט צו מחשיב זיין דעם מענטשנס „אויפטו“ פאַר זיין פרנסה.

משא״כ לחם מן השמים, וואו ס'איז ניט פאַראַן קיין אַריינמישונג פון פעולת האדם²², דערוועקט עס ביי אים די תנועה פון פאַרלאָזן זיך אַינגאַנצן אויפן אויבערשטן.

עפ״ז איז מובן, אַז דער נסיון „אם ישמרו מצות התלויות בו שלא יותירו ממנו“ איז דער טעם — דער מכוון

23 פרשתנו כ. וראה גם יומא עו, א: נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים. וראה זח״ב סב, ב. כלי יקר פרשתנו טז, ד. ועוד. — וראה שו״ע אדה״ז או״ח (מהד״ת) ס״א ס״ט. לקו״ש חכ״ז ע' 95 ואילך.

24 במכילתא עה״פ מתחיל בדעת ר״י „כדי שילקוט אדם וכו״, ו„כדי שלא ילקט אדם מהיום למחר“ הוא דעת ר״א המודעי. אבל ראה פי׳ „זה ינחמנו“ למכילתא דגם לר״י אין ללקוט מיום א' לחבירו. וכ״ה לרוב הגירסאות ופירושים בדעת ר״י במכילתא. ראה מכילתא הוצאת האראוויץ־רבין. ועוד.

25 פרשתנו טז, יד. תו״א סה, ג. לקו״ת עקב יד, א״ב. ובכ״מ.

26 תענית ג, א.
27 ראה תו״א שם. לקו״ת שם (יד, ב). ובכ״מ. וכידוע החילוק בין טל למטר — בדרושי האזינו בלקו״ת (עג, ב ואילך) נסמן בלקו״ת עקב (שם, א).

18 ראה ספר המצות להצ״צ מצות תגלחת מצורע בסופו. קונטרס ומעין מאמר יז, מאמר כה פ״ב. ד״ה וידעת תרנ״ז. ועוד.

19 ראה בארוכה לקו״ש ח״ח ע' 294 ואילך. וש״נ.

20 ראה טו, יח.

21 ספרי עה״פ. וראה לקו״ש שם הערה 19.

22 ויתירה מזו: פעולת האדם אינה פועלת כלום בזה וכמש״נ (פרשתנו טז, יח) „ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר“.

וואָס איז העכער פון עבודת המקבל (ע"ד הטל), קומט עס אָבער אַראָפּ למטה אין אַן אופן (פון „ממטיר“, מטר) וואָס האָט (אויך) אַ געוויסע פאַרבונדנדיקייט מיט עבודת המקבל²⁹].

ו. דער ביאור אין דעם: דער ענין פון מן, „לחם מן השמים“, איז געווען אַ הכנה צו דער כניסה פון אידן אין ארץ ישראל, וואָס דאָרט איז געווען דער סדר פון „לחם מן הארץ“ – ווייל דורכדעם וואָס מען האָט באַוויזן אידן בגלוי ווי זייער פרנסה און הצטרכות ווערט זיי געגעבן נאָר פון דעם אויבערשטן אַליין, האָט דאָס זיי צוגעגרייט און געגעבן דעם כח, אַז אויך קומענדיק אין „ארץ נושבת“ און אַריבערגייענדיק צום סדר פון „לחם מן הארץ“, זאָל מען ניט פאַרגעסן ח"ו אַז „הוא הנותן לך כח לעשות חיל“³⁰.

נאָך מער: דער „לחם מן השמים“ איז ניט בלויז אַ הכנה און נתינת כח, נאָר ער ווערט נמשך און נרגש אויך אין „ארץ נושבת“ – וויבאַלד אַז אידן זיינען בעצם העכער פון וועלט און טבע, איז דער אמת, אַז אפילו ווען זיי „קומען אַראָפּ אין וועלט, אין אַ סדר העבודה פון „ארץ נושבת“ – איז זייער השפעת הפרנסה באמיתית ובפנימיות ניט פאַרבונדן מיט די דרכי הטבע פון „לחם מן הארץ“

(29) והי' צ"ל אכילה כפשוטה (כלחם מן הארץ) וגם (לכמה ראשונים) ברכה לפני' המוציא לחם מן השמים או בנוסח אחר (הרמ"ע מפאנו בס' מאמר שבתות ה' ח"ב בתחלתו שכן יברכו לעת"ל על המן השמור בצנצנת. ובס' חסידים (הוצאת מק"נ) ס' תתנת"מ על המן היו מברכים הנותן לחם מן השמים. וראה אוה"ח לזח"ב (סב, ב) שהרמ"ק מפרש בזהר שהיו מברכין ברכת המוציא, ולאחריו ברכת המזון). ואכ"מ.

(30) עקב ח, יח.

ב); און דאָס איז ניט נאָר ביי רשעים און בינונים (וואָס האָבן געדאַרפט אַרויסגיין אין דרויסן קלייבן), נאָר אפילו ביי צדיקים, וואָס דער מן איז „ירד על פתח בתיהם“, האָבן זיי עכ"פּ געמוזט האָבן די טרחה פון צונויפקלייבן דעם מן פון „פתח בתיהם“.

נאָכמער: דאָס גופא, וואָס עס זיינען פאַראַן חילוקים אין דער טירחה צווישן די דריי דרגות פון אידן, איז אַ באַווייזן אַז די ברכה פון מן איז ניט געווען אינגאַנצן ניט פאַרבונדן מיט עבודת האדם המקבל (ניט אַזוי ווי „טל“, וואו ס'איז לחלוטין קיין חילוק ניט צו וועמען ער קומט אָן – עס איז ביי אַלעמען גלייך), נאָר עס ווענדט זיך, אין אַ געווייטער מאָס, אויף וויפל דער „מקבל“ האָט זיך צוגעגרייט און איז ראוי צו דעם (ביי צדיקים – ווינציקער טירחה, ביי בינונים – מערער, און ביי רשעים – נאָך מער).

[דערמיט איז אויך מובן דער דיוק הלשון אין פסוק „הנני מומטיר לכם לחם מן השמים“ ניט ווי ער זאָגט בפרשת המן (אין במדבר²⁷) בנוגע צו טל „וברדת הטל“ – און לכאורה איז דאָ גאָר אַ סתירה (בפנימיות הענינים): מטר ווייזט אויף אַ השפעה מלמעלה וואָס קומט דורך עבודה דלמטה (ע"ד ווי מטר כפשוטו, טו, וואָס ווערט פון „ואד יעלה מן הארץ“²⁸), היינט ווי אַזוי איז מתאים דער לשון „ממטיר“ ביי „לחם מן השמים“, וואָס איז ניט תלוי אין דער עבודה פון אתערותא דלתתא?

נאָר די הסברה איז, כנ"ל: הגם אַז „לחם מן השמים“ איז בעיקרו אַ השפעה

(27*) בהעלותך יא, ט. הובא בפרש"י כאן טז, יג.

(28) בראשית ב, ו. ולהעיר מפרש"י שם, ה. ראה לקו"ת (האיזנו שם, א. עד, ב).

בכל אשר תעשה" מיינט ניט בלויז אַז דאָס וואָס דער אויבערשטער בענטשט אים איז בערך צו (די מדידות והגבלות פון) דער "כלי" ("תעשה") וואָס ער האָט צוגעגרייט (אפילו ווען ס'איז אין אַן אופן פון "וברכך" – ברכה והצלחה) – נאָר ס'איז באַן ערוך³⁴, אַזוי, אַז די כלי איז ניט תופס מקום³⁵.

ז. און דאָס איז די הסברה פאַרוואָס דער מן האָט געדאַרפט זיין פאַרבונדן מיט (עכ"פּ קצת) עבודת וטירחת האדם:

ווען דער "לחם מן השמים" וואָלט אינגאַנצן ניט געווען פאַרבונדן מיט עבודת האדם, וואָלט עס ניט געהאַט קיין פאַרבונד און ענליכקייט מיט "לחם מן הארץ" ובמילא וואָלט געבליבן אַ מקום לטעות: ביי "לחם מן השמים" וואָס איז אינגאַנצן ניט תלוי אין דער הכנה וע' בודה מצד דעם מקבל, פאָדערט זיך דער פולער בטחון און פאַרלאָזן זיך אויף דעם אויבערשטן; משא"כ "לחם מן הארץ", וויבאַלד אַז תורה אַליין זאָגט³⁶ אַז שש שנים תזרע שדך גו' – דאָ איז נויטיג די עבודה פונעם מענטשן, איז דערפון גופא אַ הוכחה אַז צוגרייטן די כלי אין טבע האָט אַ "תפיסת מקום" אין דער השפעת הפרנסה.

[אפי' ניט אין אַן אופן וואָס טבע בפני עצמו האָט קיין באַטרעף ניט, עס איז ניט מער ווי אַ "לבוש" צו "ברכת ה'"; און דער לבוש גופא מאַכט ער נאָר דערפאַר וואָס אַזוי איז דער ציווי ה' כנ"ל – אָבער דאָך איז די השפעה פאַרבונדן מיט טבע, די ברכת ה' קומט אַן צום מענטש דורך דער כלי וואָס ער האָט צוגעגרייט].

נאָר אַז אויך דער "לחם", די פרנסה "מן הארץ", איז אין אַן אופן פון "לחם מן השמים", וואָס איז איבערהויפט ניט געבונדן מיט דרכי הטבע.

און דאָס איז די אמת'ע שלימות הבט' חון פון אַ אידן אין אויבערשטן:

ניט נאָר אין פאַל ווען ער זעט ניט קיין אויסזיכט אין דרכי הטבע³¹ צו באַקומען פרנסה, ובמילא איז כאילו קיין ברירה ניטאָ און ער פאַרלאָזט זיך אויפן אויבערשטן אַז ער וועט אים באַזאָרגן זיין פרנסה באופן נסי³², ווי ירידת המן אין מדבר –

נאָר אפילו ווען ער מאַכט יאָ אַ כלי אין טבע (ווייל אַזוי האָט דער אויבער-שטער געהייסן), איז ביי אים אָפגעלייגט אַז זיין פרנסה איז (בעיקרה) "לחם מן השמים"³³ – ניט געבונדן מיט דרכי הט' בע; און אַז די הבטחה פון "וברכך ה"א

(31) שאז הוא אמתית ענין הבטחון – ראה בארוכה המשך תער"ב ח"א פרק פב. וראה לקו"ש ח"ג ע' 883 ובמכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שנעתק בהערה 30 שם. ד"ה ובבואה לפני המלך תרנ"ד (נעתק בלקו"ש חט"ו ע' 286 הערה 47).

(32) ראה המשך תער"ב שם: כאשר רואין שהנהגה צ"ל באופן כזה אין זה בכלל אין סומכין על הנס כו'.

(33) וזהו החידוש והעילוי על הבטחון הגמור שיש לו כאשר אין שום מראה מקום גשמי להעזה, שגם כאשר הוא צריך ע"פ תורה לעשות כלי בטבע, מ"מ הבטחון שלו בה' הוא אותו הבטחון הגמור בה' כמו אם לא הי' לו כלי בטבע.

(34) ראה דרך חיים בהקדמה (ג, א).

(35) ראה אוה"ת פרשתנו ע' תרמד: האמת האמיתי הוא שאין לאדם לדאוג כלל מה יהי' למחר ומה יהי' פרנסתו. . כדרך זה יום ביומו. . מי שאינו רוצה בזה יוכל להיות שיכין מזונו על כל השנה או על כמה שנים אבל באמת הרצון לזה הוא מפני התרחקותו מה' ע"י כמה השתלשלות עד שנמשך ומתלבש בלבוש הטבע. . בלחם מן הארץ. . הרוצה לדבקה בו יתברך יוכל להמשיך בבחינה זו גם כן גילוי יומין עילאין להיות ברוך ה' יום יום כו'. עיי"ש בארוכה.

(36) בהר כה, ג.

ח. דערמיט וועט ווערן פֿאַרשטאַנדיק אַ דבר פלא וואָס מען געפינט ביי ברכת המזון:

די ערשטע ברכה, ברכת „הזן“ האָט משה רבינו מתקן געווען „בשעה שירד להם המן“; די צווייטע ברכה, ברכת הארץ – „יהושע תיקן להם“, ווען מ'איז אַריין אין ארץ ישראל⁴⁰. ולכאורה שטעלט זיך די שאלה: „ברכת המזון“ איז ענינה וואָס אַ איד דאַנקט און לויבט דעם איבערשטן פֿאַר דעם מזון וואָס ער האָט אים אַיצט געגעבן – ווי קומט עס אַז ברכת הזן וואָס מיר מאַכן אויף דעם (וואָס איז – לחם מן הארץ) איז דער נוסח וואָס משה האָט מתקן געווען אויף ירידת המן – „לחם מן השמים“⁴¹.

לבדו יחי' האדם, שי"ל פירושו שחיות האדם הוא לא (רק) מחיות האלקי המלוּבש בהלחם גשמי*, „כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם“ (מוצא לשון מקור ושוּרש), היינו שחיותו הוא ממוקד פי ה' (ראה לקו"ת צו יג, רע"ג. מסעי צו, א. ועוד) שלמעלה מהתלבשות בלחם גשמי ודרכי הטבע [בלשון החסידות: „יחי' האדם“ הוא לא רק מבחי' ממכ"ע שמתלבש בהבריאה, שמצד בחי' זו יש תפיסת מקום לדרכי הטבע, כ"א מבחי' סוכ"ע שלמעלה מהתלבשות, ומצד בחי' זו אין תפיסת מקום להנהגת ודרכי הטבע].

(40) ברכות מה, ב. טור או"ח סקפ"ז. שו"ע אדה"ז שם ס"ג.

(41) כן הקשה בלקו"ת עקב (יד, ב. וראה סדור קו, ג ואילך. קט, א), עפמ"ש הרשב"א ברכות (הובא בב"י לטוא"ח שם), „דמטבע הוא שטבעו להן כו", עיי"ש.

(* דאם הכוונה לשלול שחיות האדם הוא לא מהלחם הגשמי כפשוטו, הרי אין צריך ע"ז הידיעה מהמן, שהרי זה באמונה פשוטה בכ"א מישראל שמציאות כל דבר הוא החיות האלקי שבו (שענהיה"א בתחילתו) ובפרט שירידת המן ה' לאחד שאכלו המצה ביציאתם ממצרים שהיא מיכלא דמהימנותא – שנקבע בהם האמונה באלקות שמחי' את הלחם כו' (ראה לקו"ת צו יג, ג ואילך. ובכ"מ בדדושי חגה"פ). וראה ל"ת להאר"ז ל' פ' עקב לקו"ת עקב יד, ב. טידור קו, א ואילך.

און דערפֿאַר איז אויך דער „לחם מן השמים“ געווען אין אַן אופן פון „ממ" טיר", אַז עס זאָל זיין דורך טירחא (הנ"ל, עכ"פ) ועבודת האדם – וואָס דאָס באַ" ווייזט, אַז אויך דאָרט וואו עס איז פֿאַ" ראָן עבודת האדם, זאָל דערהערט ווערן, אַז די השפעה מלמעלה איז (כלל ניט געבונדן מיט דער עבודה פון אדם, נאָר ס'איז) לחם מן השמים³⁷.

און דאָס איז די נתינת כח אַז אויך אַריינקומענדיק אין ארץ נושבת, זאָל זיך אָפֿלייגן ביי אַ אידן³⁸, אַז אויך דער דאָר" טיקער סדר העבודה, פון „לחם מן הארץ“ איז בפנימיותו – לחם מן השמים³⁹.

(37) להעיר מלקו"ת עקב יד, ד. ושם: כי עיקר המשכה דברכת הזן ג"כ בשביל ברכת הארץ כו' גם בימי משה קודם שנכנסו לארץ הזכירו ברכת הארץ. . . אלא שאז היתה כו' וגם נכללת תוך ברכת הזן שעל המן. ראה הערה הבאה. ולקמן בפנים ס"ח.

(38) וידועים דברי כ"ק אדמו"ר מהר"ש (סה"מ תש"ט ע' 21) שפרנסה בזמן הזה (בזמן הגלות) הוא באופן שהשפעת המן, לחם מן השמים. והנה ע"פ המדובר בפנים צ"ל כן בכל הזמנים, אבל הרי בא"י שהיו איש תחת גפנו כו' אי"ז ניכר כ"כ, משא"כ בצוק העתים הללו דזמן הגלות, נראה שאין ההשפעה באה ע"י ולפ"ע מעשי ידיו. וראה דרמ"צ קו, סע"א: בעסקו במו"מ יכוין שמאמין שהשפע ברכת ה' היא כשאר הנסים הגלויים כמו שהוריד המן כו'.

(39) עפ"י כהנ"ל יובן הטעם שבפ' עקב (ח, ג) אמר משה „ויאכילך את המן גו' למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם“ – שלכאורה הוא טעם שונה מהנאמר בפרשתנו „למען אנסנו גו', אם ישמרו מצות התלויות בו שלא יותירו ממנו כו'“.

אלא שבפרשתנו הטעם הוא לעצם ירידת המן – שיהי' אצל ישראל האמונה והבטחון הגמור בה', שרק ממנו בא מזונו כו', משא"כ במשנה תורה, בסוף ארבעים שנה לפני כניסתם לא"י אמר להם משה ענינו ופעולתו של המן בשייכות ללחם מן הארץ (סדר העבודה שצ"ל בארץ).

ולכן אמר שע"י המן יודעים ש"לא על הלחם

— כולל דאָס וואָס דער אויבערשטער בענטשט דעם ארץ אַז עס זאָל זיין „ארץ דמפקא מזון“ — איז אין דער אמת'ן בלויז אַ לבוש צו דעם שרש ומקור פון זייער מזון (פרנסה), וואָס דאָס איז „לחם מן השמים“;

און וויבאלד אַז אַ איד אַנערקענט דעם אמת אַז (דער שרש פון) זיין מזון איז ניט אָפּהענגיק פון זיין הכנה און מלאכה, אפילו ניט פון די לבושי הטבע אַלס כלי צו ברכת ה' — עס איז דורכאויס לחם מן השמים — איז מובן אַז דער נוסח פון ברכת הזן אויף זיין אכילה ושביעה איז דער נוסח פון דער ברכה אויף „לחם מן השמים“, וואָרום דאָס איז דער אמת'ער מקור פון זיין אכילה ושביעה; און ערשט דערנאָך דאָנקט ער דעם אויבערשטן אויף דעם וואָס ער „בענטשט“ די כלי און לבוש אין טבע „וברכך ה' א כל אשר תעשה“ — ברכת הארץ, ארץ דמפקא מזון.

ט. ע"פ כהנ"ל וועט מען אויך פאַר־שטיין די שייכות צווישן מן און שבת:

די אַלע פרטים הנ"ל אין מן: (א) ער איז „לחם מן השמים“ בגילוי — עס ווייזט אָפּן־קלאַר אַז מען דאַרף זיך פאַרלאָזן אינגאַנצן אויף דעם אויבערשטן, ווייל אַלץ ווערט געגעבן פון דעם אויבערשטן אַליין; (ב) עס איז אָבער פאַרבונדן אויך מיט טירחת האדם, עבודת המקבל; און (ג) דאָס גיט אַ כח אַז אויך אינעם סדר פון לחם מן הארץ (וואו בגילוי איז עס פאַרבונדן מיט „ארץ“ און „טבע“) זאָל מען וויסן אַז בשרשו ובפנימיותו איז עס לחם מן השמים —

זיינען זיי אויך פאַראַן אינעם תוכן הענין פון שבת:

נאָכמער: די ערשטע ברכה לערנט מען אָפּ⁴² פון פסוק⁴³, „ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת הזן שהיא על אכילה ושביעה“⁴⁴, און די צווייטע ברכה „על הארץ זו ברכת הארץ“⁴⁴; וואָס דאָס מיינט בפשטות אַז די הודאה ביי דער צווייטער ברכה „על הארץ ועל המזון“, איז ניט אויף אכילה ושביעה (ווייל דאָס איז דאָך שייך צו ברכת הזן: „על אכילה ושביעה“), נאָר אויפן ארץ — מיר דאָנקען דעם אוי־בערשטן וואָס די ארץ איז אַזאַ וואָס איז „מפקא מזון“⁴⁵ [וע"ד ווי ביי דער ברכה שלישית, בונה ירושלים].

איז דאָך תמוה ביותר: ווי קומט עס, וואָס די הודאה אויף (אונזער) „אכילה ושביעה“ ווערט נכלל דוקא אין דער (ערשטער) ברכה, וואָס איר יסוד און תוכן איז לחם מן השמים (מן)?

אָבער לויט ווי ס'האָט זיך פריער גע־רעדט, איז עס מובן⁴⁶: דער לחם מן הארץ

(42) ברכות שם.

(43) עקב ח, יוד.

(44) כ"ה בשו"ע אדה"ז שם ס"א. והוא כגירסתנו בגמרא שם. מכילתא בא יג, ג. וכן הובא בתו"א סה, ד (ושם: זו ברכת הזן משה תיקון). לקו"ת עקב שם, סע"א. סדור קו, סע"ג. ובכ"מ. אבל בירושלמי ברכות (פ"ז ה"א), תוספתא ברכות (רפ"ו), וכן הביא בתוד"ה עד (שם מו, א. מ"לקמן בפירקין), רא"ש פ"ז ס"ב (ועוד), „ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת הזימון את ה' אלקיך זו הזן כו"ו. וראה דק"ס ברכות שם. ואכ"מ.

(45) ברכות מט, א. כ"ה פירוש הפשוט שהברכה היא רק על הארץ (דמפקא מזון). וראה ב"ח לטור שם. לבוש או"ח שם ס"א. שו"ע אדה"ז שם. אבל בלקו"ת עקב (שם, ב) סידור שם (קט, א) דמזון בברכת הארץ קאי על לחם מן הארץ. ולהעיר מברכ"י או"ח סי' רח סק"י שהביא מכפתור ופרח ואגודה דחותם בא"י „על הארץ ועל מזונה“.

(46) ראה לקו"ת עקב שם (יד, ג ואילך), סדור שם — בלשון ע"ד החסידות.

ווען ער האָט חפצים צו פאַרמשכונ'נען, איז ניט זיין כונה צו באַצאָלן דעם חוב מיט'ן משכונ, נאָר, ווי דער לשון חז"ל „לוו עלי ואני פורע"⁵² — אַז „הקב"ה ימציא לו לפרוע"⁵³ — פונדעסטוועגן, פאָדערט זיך פאַרט אַ באַשטימטע (טיר-חא און) „כלי" מצד דעם אדם, ער מוז האָבן עכ"פ „חפצים" וואָס „ילוה עליהם"⁵⁴.

(52) וי"ל שמוז מקור לדברי אדה"ז דמ"ש בתוס' לוו עלי (והגהות אשר"י) שם „הכא מיירי שיש לו משכונות כדי לפרוע ואין לו מעות", אין הכוונה בזה שילוה ע"מ לפרוע עם המשכונ גופא, כ"א ש„הקב"ה ימציא לו לפרוע" (והמשכונ הוא רק שיוכל „ללות עליהם") — כי דוקא אז מתאים לומר „והאמינו בי ואני פורע".

(ומש"כ בסוף הסעיף „למשכנם ולפרוע בהם" הרי כתבו רק בהשליה „אם אין לו חפצים", וכונתו לבאר מטרות המשכונ (שפורע בזה באם אין לו במה לשלם). וכדמוכח גם מהמשך לשונו „לא ילוה ושהקב"ה יפרע". ועצ"ע).

ועי"פ הנ"ל בפנים ש„לוו עלי ואני פורע" הוא דוגמת „לחם מן השמים" מובן שלא איירי (דוקא) כשיש לו עסק ולוה בכוונה שיריח מן העסק (כמ"ש בערה"ש אור"ח שם) — כי אז אי"ז הענין ד„האמינו בי ואני פורע". וראה אור"ח שם.

ומוכרח הוא גם מהמשך הסוגיא שם: כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה חוץ מהוצאת שבתות כו' ואם הוסיף מוסיפין לו (כמ"ש אדה"ז שם „כלומר (שזהו פ"י לוו עלי) שאין הוצאת שבת כו" ראה תוד"ה כל שם „נפקי מקראי דלעיל") ראה פרש"י שם ד"ה חוץ „אותה לא פסקו לו מה ישתכר לו לצרעה ומהיכן תבואהו" דמשמע דמוסיפין לו גם אם אין לו עסק כו'.

(53) שו"ע אדה"ז שם.

ויומתק ע"ד החסידות ע"פ פ"י אדה"ז שזהו"ע כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה כו', שהוצאות שבתות בא מבחי' אלקות שלמעלה מהתלבשות בהבריאה (שמצד בחי' המתלבשת בהבריאה „ההוצאות קצובים לו"), ולכן בא בדרך מציאה מן השמים, בלי עבודת האדם, דוגמת ענין המן כמשנת"ל בארוכה.

(54) ראה ר"ח ביצה שם „אזמין לכם ברכה במעשה ידיכם כדי שתפרעו". ולכאורה מוכח מדבריו שהמדובר ביש לו עסק (כפי' הערוה"ש

(א) וועגן די צרכים פון שבת⁴⁷ זאָגן חז"ל⁴⁸ „לווי עלי . . והאמינו בי ואני פורע", ד. ה. אַז אויך ווען מ'האָט ניט, ח"ו, מיט וואָס צו קויפן די צרכי השבת, און אפילו ניט קיין אויסזיכטן שפעטער צו פאַרדינען און באַצאָלן די הלואה⁴⁹ — דאַרף מען זיך אינגאַנצן פאַרלאָזן אויפן אויבערשטן, „לוו עלי . . ואני פורע"⁵⁰. ווייל די צרכי השבת קומען על דרך „לחם מן השמים" — בלי עבודת המקבל.

(ב) לאידך, איז עס דאָך בפשטות פאַר-בונדן מיט דער טירחא פון „לוו"; און נאָכמער: דער דין איז געזאָגט געוואָרן דווקא ווען ער האָט חפצים, וואָס דע-מאָלט „ימשכנם וילוה עליהם"; אויב אָבער „אין לו משלו" איז „לא ילוה ושהקב"ה יפרע"⁵¹, ד. ה. כאָטש אַז אויך

(47) להעיר משבת קיז, ב: „לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר (בפרשתנו — במן — טז, ה) והי' ביום הששי והכינו כו'". וכ"ה בשבלי הלקט הובא בב"י לטאור"ח סי' רנ. ובטור ושו"ע אדה"ז (ס"א) „להכין צרכי שבת כו'".

(48) ביצה טו, סע"ב.

(49) ראה לקמן הערה 51, 52.

(50) להעיר מסוטה מה, סע"ב: „אלו בנ"א שהן מאמינין בהקב"ה כדתניא ר"א הגדול אומר כל מי שיש לו פת בסלו כו' (כמאמר ר"א הנ"ל (ס"ד) שבתנחומא בנוגע למן), ובפרש"י שם „שמאמינים בהקב"ה לוותר ממונם כו' ולהוצאות שבתות כו'".

(51) שו"ע אדה"ז סי' רמב ס"ג (עי"פ תוד"ה לוה לגירסת המהרש"ל), והגהות אשר"י ביצה שם). אבל בבחי' לטאור"ח שם מפרש הספק דהטור שהוא רק באם אין לו משכונ*. אבל מסקנתו (דהטור) דילוה היא לא מצד מאמר הגמרא „לוו עלי ואני פורע" כ"א מפני ש„צריך אדם לזרז עצמו כנמר וכנשר לכבד שבתות ביותר" [אלא שמסיים: וכיון שכן (דלוו עלי ואני פורע) אל ידאג כי נאמן הוא בעל חובו לפרוע לו חובו]. וראה אור"ח להה"מ קיד, ג: „וזהו לוו עלי כי זה מדבר בעני בעת שבתו ריקם ואין כל בבית כו' עיי"ש.

(* ולהעיר מהגהת הגר"א בתוס' (ושו"ע) שם, דגריס בתוס' שם: כשאין לו ממי ללוות.

בקר", אַז אַלע ששת ימי השבוע ווערן געבענטשט מיט מן פון שבת, בגין דלא יהיב ולא יזיף יומא דא לחברי".

ולכאורה: וואָס איז די שייכות צווישן די ביידע ענינים, אַז וויבאַלד די השפעת המן איז בשבת, דערײַבער טאָר מען ניט ניט איבערלאָזן פון איין טאָג אויפן צווייטן?⁵⁷

וע"פ הנ"ל איז דאָס מובן: דאָס וואָס די ברכה מלמעלה אויף השפעת המן ווערט אויפגעטאָן בשבת, איז ווייל ענינו פון מן איז אַ השפעה פון אויבערשטן וואָס איז ניט מלובש אין די כלים ולבוש שים פון טבע, פונקט ווי דאָס איז ענינו פון שבת, כנ"ל בארוכה (ובמילא איז אויך זמנו למעלה כפשוטו אויך בשבת).

און דעריבער דאַרף דאָס זיין באופן כזה אויך ווען די השפעת המן קומט אַראָפּ למטה: אין דער השפעה דאַרף ניט זיין אַריינגעמישט די חשבונות פון דעם מענטשן ע"פ טבע, וואָס דריקט זיך אויס אין דעם וואָס מ'לאָזט איבער פון איין טאָג אויפן צווייטן.

יא. אעפ"כ איז בשבת געווען די ברכה והשפעת המן בלויז למעלה, משא"כ למטה איז לא ירד המן — וואָרום דאָס וואָס מען געפינט ביי מן דעם ענין פון "מטר" (ניט ווי "טל"), אַז עס איז פאַרבונדן מיטן מקבל (כנ"ל דער חילוק פון צדיקים, בינונים כו'), איז דאָס ווי דער מן איז "יורד" ממדריגתו און ווערט נשפע למטה; אָבער ווי דער ענין פון מן איז "במקומו" (בבחי' שבת) איז ער אינ"גאַנצן העכער פון שייכות מיט וועלכער עס איז פעולה פון מקבל.

(ג) דער עילוי פון שבת טוט אויף און איז משפיע אין די ששת ימי החול: דורך דעם וואָס אַ איד האָט דעם פולן בטחון בה', אַז "הקב"ה ימציא לו לפרוע" און ער זעט ווי דער אויבערשטער בענטשט זיין "טירחא" פון "לוו עלי" (דורך דער "כלי" — די "חפצים") ניט ע"פ דרכי הטבע — איז אויך זיין עסק בששת ימי החול אין אַן אופן וואָס ער אָנערקענט, אַז די פרנסה וואָס ער באַקומט דורך זיין אויסהאַרעווען אַ כלי אין טבע, איז עס אין דער אמת'ן אַן ענין פון "אני פורע" — דער אויבערשטער איז אים מוציא (בדרך מציאה) זיין פרנסה אין אַן אופן פון למעלה מדרך הטבע (מער ניט וואָס די ברכה שלמעלה מהטבע איז אָנגעטאָן אין אַ לבוש פון טבע⁵⁵).

יו"ד. לויט דעם קען מען מסביר זיין דאָס וואָס עס איז פאַרשטאַנדיק פון זהר⁵⁶ אויפן פסוק, "אל יותר ממנו עד

הנ"ל). ועפ"י יובן המשך הגמרא, "ואמר ר' יוחנן משום ר"א בר"ש הרוצה שיתקיימו נכסיו כו'", שא"י רק שמביא אגב גררא עוד מאמר מר"י משום ר"א בר"ש, כ"א המשך בגוף הענין, שגם "לוו עלי" מדובר בשיש לו נכסים כו' עסק.

אבל ע"פ הנ"ל בפנים י"ל דגם לדעת אדה"ז "אני פורע" הוא ע"י "ברכה במעשה ידיכם" (איזה שיהי') אלא שבא לא לפי"ע "המעשה ידיכם" עד שנראה במוחש ש"ואני פורע". וגם עפ"י המשך הגמרא, "הרוצה שיתקיימו נכסיו כו'" הוא בגוף הענין. אלא שמתחלה מביא הגמרא "הרוצה שיתקיימו נכסיו כו'" שע"י מובן ש"ואני פורע" הוא כאשר יש לו חפצים כו', ואח"כ "כל מזונותיו של אדם קצובין לו כו'", שע"י מובן שבאמת "האמינו ב'י ואני פורע". וראה לשון הטור שהובא בהערה 51. ועי' אור"ת שם.

(55) ראה לעיל הערה 33.

וראה אור"ת שבהערה 35 בביאור מחלוקת שמאי והלל ביצה שם, ושם: לעשות הגילוי ביחוד"ת כמו ביחוד"ע, וע"פ הנ"ל יומתק ביותר ההמשך בביצה שם דהלל ושמאי ללפנ"ו.

(56) הנ"ל הערה 5.

(57) ראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' א'פו.

די בחי' פון „מן" ווי דאָס איז „במקומו", און דעריבער דאָרף זיך אָנהערן באַ יעדן איינעם אַז אין דעם קען ניט זיין קיין שום אַריינמישונג פון דעם מענטשן, אפילו ניט אַ תנועה פון „קבלה" (ליקוט) ווי בששת ימי החול – „ולא יצאו בשבת ללקוט".

(משיחות ומאמר*) ט"ו בשבט תשל"ז,
ש"פ בראשית תשל"ג)

* נדפס בשלימותו בסה"מ מלוקט ח"א ע' רלה
[ח"ב ע' תכה]. המו"ל.

ועד"ז בשבת כפשוטו: דאָס וואָס מ'דאָרף האָבן אַ משכון כדי עס זאָל זיין „לדו עלי כו' והאמינו בי ואני פורע" איז דאָס פאַר שבת (אויף די צרכי השבת), אָבער בשבת עצמו דאָרף זיין „כל מלא-כתו עשוי", און אפי' „שלא להרהר כלל בעסקיו".

און דעריבער איז דער ענין פון „ולא יצאו בשבת ללקוט" איינע פון די „מצות התלויות בו", וועלכן דריקט אויס דעם טעם ותוכן פון ירידת המן – וואָרום ביום השבת איז אויך דאָ למטה מאיר

בלק ד

פון התחלת הגאולה. ד. ה. ניט וועגן דעם זמן ווען ס'וועט שוין זיין „משיח ודאי“, לאחרי ווי ער וועט פֿאַרענדיקן אַלע מלחמות און „אהפוך“ אל עמים גו' לעבדו⁸ שכם אחד”⁹ – וואָרום אין דער הפטורה ווערט דערציילט ווי עס וועלן געפירט ווערן מלחמות מיט די עמים, אומות העולם – „והי שארית יעקב בגוים גו' כאר'י בבהמות יער גו' ורמס וטרף גו'”¹⁰;

נאָך מער: ניט נאָר וועט אין דעם זמן המדובר בהפטורה נאָך זיין רע מבחוח – פון אומות העולם, נאָר ס'איז נאָך פֿאַראַן רע מבפנים – ביי אידן גופא, ווי ער זאָגט¹¹, „והכרתי כשפים מידך גו' והכרתי פסיליך גו' ונתשתי אשיריך גו'”; און דער רע איז מיט אַזאַ תוקף, אַז מ'דאַרף אַנקומען צו אַ סיוע מלמעלה בכדי פון אים פטור צו ווערן, ווי דער פסוק איז מדייק: „והכרתי”, „ונתשתי”;

ווייל די הפטורה רעדט וועגן דעם זמן פון התחלת הגאולה, ווען עס וועלן זיין די לעצטע הכנות צו דער גאולה שלימה.

אַזוי אויך די סדרה, פ' בלק, רעדט וועגן אַן ענלעכן זמן, פֿאַרן אַרײַנקומען אין ארץ ישראל צום ערשטן מאַל; אידן

(7) צפני' ג, ט.

(8) כ"ה בכתוב. אבל ברמב"ם (שבהערה הבאה): „ולעבדו”. וראה לקו"ש ח"ה ע' 420 בהערה. ובארוכה – בהערה שבסוף המכתב די"ג תשרי תשל"ו (לקו"ש ח"ד ע' 414).

(9) ראה בכ"ז רמב"ם ה' מלכים ספ"א.

(10) מיכה שם, ז"ת.

(11) שם, יא"ג.

א. דער דיין איז אַז די הפטורה פון אַ פרשה מוז זיין „מענין הפרשה”, און נאָך מער – „מעין” פון דעם סיום הפרשה².

אַזוי אויך די שייכות פון פרשת בלק מיט איר הפטורה איז לכאורה אַ קלאַרע: אין דער הפטורה³ ווערט דערציילט ווי דער אויבערשטער זאָגט צו אידן: „עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השטים גו'” – וואָס דאָס איז דער תוכן פון פ' בלק.

עס איז אָבער מובן – ובפרט ע"פ הידוע⁴, אַז מעיקרה איז די הפטורה גע"קומען במקום פון דער גאַנצער קריאת השויו"ט – אַז די שייכות צווישן דער הפטורה מיט דער סדרה איז ניט בלויז אין אַן איינציקן פסוק, נאָר אין איר תוכן כללי; און לויט הידוע⁵ אַז דער תוכן פון אַן ענין איז מרומז אין זיין התחלה וראש, איז פֿאַרשטאַנדיק, אַז ס'איז דאָ אַ שייכות צווישן התחלת ההפטורה⁶ – „והי שארית יעקב בקרב עמים רבים גו' אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם” – מיט (סיום) פ' בלק.

ב. די הפטורה רעדט וועגן דעם זמן

(1) טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח ר"ס רפד. טור ורמ"א שם סתכ"ח (ס"ח).

(2) ראה ב"י לטווא"ח (ועד"ז בשו"ע אדה"ז) סרפ"ג (מתוד"ה כיון – מגילה כג, א): א"כ יהא צריך למפטיר בדסליק מיני'. וברמ"א הנ"ל (ועד"ז בשו"ע שם סרפ"ד ס"ז. שו"ע אדה"ז שם ס"ג): וכשקורין שתי פרשיות מפטירין באחרונה.

(3) מיכה ו, ה.

(4) אבודרהם. לבוש, ב"ה, ט"ז, ושו"ע אדה"ז ר"ס רפד.

(5) ראה לקו"ש ח"ה ע' 58 הערה 12. ועוד.

(6) מיכה ה, ו.

עס אָפּ: „יכול יהא יושב¹⁹ ובטל ת'ל ככל אשר תעשה". ד. ה. אַז ע"פ תורה דאַרף מען מאַכן אַ כלי אין דרך הט' בע²⁰, און „אין סומכין על הנס"²¹; און וויבאַלד אַז בדרך הטבע דאַרף מען אָנקומען „לאיש" — און אפילו צו ניט אידן להבדיל — איז דאָך אַן אָרט עפ"י תורה אויף דער הנהגה פון „יקוה לאיש".

— ס'איז ניט קיין סתירה דערפון צום אָנזאָג „ארור הגבר אשר יבטח באדם" — ווייל ווען מ'מאַכט אַ כלי טבעי, איז מען ניט בוטח אויף די דרכי הטבע (יקוה לאיש) מצד עצמתו, נאָר מ'איז בוטח אויף דעם אויבערשטן, אַז ער וועט אים העלפן דורך דעם כלי ולבוש וואָס ער האָט צוגעגרייט אין דרך הטבע²².

און אין דעם באַשטייט דער אויפטון פון דעם זמן הגאולה: דעמאָלט וועט זיין „כטל מאת ה' גו'" — „שאינ בא לעולם ע"י אדם ולא יבקשו בני אדם עליו כך לא יקוה ישראל לעזרת איש כ"א לה"²³.

[ע"ד ווי חסידות²⁴ טייטשט דעם פסוק²⁵ „טוב לחסות בה' מבטוח באדם" — וואָס פונ'ם לשון „טוב לחסות בה'

(19) כן הובא בכ"מ. ובספרי שלפנינו: יכול בטל. וביל"ש (עה"פ): יכול כשעומד ובטל כו'.

(20) ראה בארוכה דרך חיים בהקדמה. סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע פ"ב ואילך. קונטרס ומעין מאמר יז ואילך.

(21) ראה פסחים סד, ב. זח"א קיא, ב. קיב, ב. וראה ברכות לה, ב: הרבה עשו כו' כרשב"י ולא עלתה בידן.

(22) ראה במקומות שצויינו בהערה 20. ובארוכה — ד"ה וידעת תרנ"ז.

(23) פרש"י מיכה ה, ו.

(24) לקו"ת שמע"צ ז, ד. צא, ב. יהל אור — להצ"צ — לתהלים עה"פ. סד"ה ולא זכר תרפ"ח.

(25) תהלים קיח, ת.

זיינען דעמאָלט שוין געווען „בערבות מואב מעבר לירדן ירחו"¹², גרייט אַריינ-צוגיין אין א"י, בדוגמא צו דער כניסה לא"י ביי דער גאולה העתידה; ובפרט עפ"י הידוע¹³ אַז אלמלא החטא, וואָלט ביי דער ערשטער כניסה לא"י געווען די גאולה שלימה.

ג. די הכנה צו דער גאולה איז, ווי ער זאָגט אין התחלת ההפטורה, „אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם": כאָטש עס איז נאָך פאַר דער גאולה שלימה, פונדעסטוועגן וועט זיין דער סדר אַז מ'וועט זיך ניט דאַרפן פאַרלאָזן און ניט דאַרפן אָנקומען צו מענטשן — וואָס דאָס איז כולל אויך אידן, ווי עס שטייט¹⁴ „ארור הגבר אשר יבטח באדם", און „אתם קרויין אדם"¹⁵ — נאָר מ'וועט זיך פאַרלאָזן בלויז אויף דעם אויבערשטן, וכמש"נ¹⁶ „ברוך הגבר אשר יבטח בה".

וויבאַלד אַז דער פסוק רעדט אין דעם זמן פון התחלת הגאולה, איז מובן, אַז מיט דעם וואָס ער זאָגט „לא יקוה לאיש גו'", איז דער פסוק שולל ניט נאָר אַ הנהגה אסורה, אַ הנהגה הי"פ התורה — אויף וועלכער עס שטייט „ארור הגבר אשר יבטח באדם" — נאָר אפילו אַ הנהגה פון „יקוה לאיש" וואָס האָט אַן אָרט ע"פ תורה, וועט דעמאָלט אויך ניט זיין;

עס שטייט¹⁷ דאָך „וברכך ה"א בכל אשר תנעשה", און דער ספרי¹⁸ טייטשט

(12) ס"פ חוקת.

(13) נדרים כב, ב. וראה שמו"ר רפ"ב. ובכ"מ.

(14) ירמ' יז, ה.

(15) יבמות סא, רע"א.

(16) ירמ' שם, ז.

(17) ראה טו, יח.

(18) עה"פ.

עס זאל זיין – „תעשה“, מ'זאל מאַכן אַ כלי אין דרך הטבע, פאַרנעמט טבע ביי אים אַן אָרט; טאַקע ניט מצד טבע אַליין – אָבער מצד ציווי הקב"ה באַקומט טבע אַ חשיבות אין זיינע אויגן²⁹.

(ב) ער טוט אין טבע נאָר ווייל דער אויבערשטער האָט אַזוי אָנגעזאָגט, עס פאַרנעמט אָבער ביי אים קיין אָרט ניט, ווייל ער זעט אין דעם נאָר אַ מיטל צו אויספירן דעם רצון הבורא³⁰.

וואָס דאָס איז דער ביאור³¹ אינעם מאמר רז"ל³² אויפן פסוק³³ „והי' אמונת עתך גו'“, אַז „אמונת זה סדר זרעים“ – „שמאמין בחי העולמים וזרע“:

כאָטש דאָס איז אַן ענין טבעי אַז בשעת מען זייט איז מצמיח, און ס'איז קיין נפקא מינה ניט ווער ס'איז זורע – צי אַ איד צי להבדיל אַ ניט איד, אָדער אפילו דאָס קומט דורך אַ קערנדל וואָס פאַלט אַריין אין דער ערד פון זיך אַליין (שלא ע"י פעולת אדם) – איז בטבע פון דער ערד להצמיח;

און נאָך מער: די טבע איז נקבע גע- וואָרן אין דער ערד אין אַן אופן, ווי עס שטייט³⁴, „זרע וקציר גו' לא ישבותו“ –

מבטוח באדם" איז מובן, אַז אויך „בטוח באדם" איז מותר און אַ דרך בהנהגה, נאָר „לחסות בה" איז בעסער –

אַז „בטוח באדם" מיינט אין דעם אדם העליון, בחי' ממלא כל עלמין, וואָס מצד מדריגת ממכ"ע דאַרף זיך אַ מענטש משתדל זיין אויף צו מאַכן אַ כלי און לבוש אין דרכי הטבע אין וועלכן עס זאל שורה זיין די ברכת ה'²⁶; און דעריבער איז „טוב לחסות בה" „בחי' סוכ"ע, וואָס מצד דער מדריגה דאַרף ניט זיין די השתדלות אין דרכי הטבע, נאָר „והוא יכלכלך"²⁷, דער אויבערשטער מאַכט אויך די כלי²⁶].

ד. דער תכלית הכוונה איז ניט אַז די הנהגת הטבע זאל בטל ווערן, נאָר אדרבה, צו מברר זיין און אויפהויבן די הנהגת הטבע²⁸, ביז עס זאל זיין גלוי לעין כל אַז אויך טבע איז מיוחד מיטן אויבערשטן.

דערפון איז פאַרשטאַנדיק בעניננו, אַז דער פשט פון „לא יקוה לאיש" איז ניט אַז עס וועט בטל ווערן די הילף פון דעם „איש", נאָר אַז דעמאָלט וועט טבע גופא זיין בתכלית היחוד מיט אלקותו ית', ביז מ'וועט אין דעם זען (ניט עזרת איש, נאָר) בלויז עזרת ה':

אין דעם ענין פון „אשר תעשה" קענען זיין צוויי אופנים:

(א) כאָטש ער ווייס אַז טבע מצד עצמו האָט ניט קיין מציאות, ס'איז נאָר „כגרזן ביד החוצב בו"²², פונדעסטוועגן, ווי- באַלד דער אויבערשטער האָט געהייסן

(29) ע"ד משנ"ת בלקו"ש ח"ד (ע' 1044) בטענת המרגלים „כביכול אפילו בעה"ב אינו יכול להוציא כליו" – דאָף שהנהגת העולם היא „כליו" של הקב"ה, שהוא ית' ה"בעה"ב על הנהגת העולם, מ"מ, מכיון שרצונו ית' בהנהגת העולם – „אינו יכול להוציא כליו".

(30) להעיר מפדר"א רפ"ג: „וכי יצחק זרע דגן ח"ו אלא לקח כו' וזרע צדקה כו'". נתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ה ע' 74.

(31) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 216. ע' 240.

(32) שבת לא, סע"א. תוד"ה אמונת שם (בשם הירושלמי).

(33) ישעי' לג, ו.

(34) נח ח, כב.

(26) ראה בכ"ז – תו"ח ויחי ד"ה בן פורת יוסף פ"ג. יהל אור – להצ"צ – לתהלים מ, ה. ד"ה ולא זכר הנ"ל.

(27) ל' הכתוב – תהלים נה, כג.

(28) ראה לקו"ד ח"ד תשנב, ב ואילך. לקו"ש ח"ה ע' 80. ועוד.

מעגלעכקייט פון „ולאום מלאום יאמץ“
להיפך, ח"ו — אַז דער צד המנגד זאָל
גובר זיין.

בשעת אָבער דער „תעשה“ פאַרנעמט
ביי אים קיין אָרט ניט, ער טוט עס נאָר
בכדי צו מקיים זיין דעם רצון הבורא
— איז ביי אים דאָס גופא אַן ענין פון
עבודת ה': ביי אים איז דער „וכל מע־
שיך“³⁷ און „בכל דרכיך“³⁸ ניט אַ באַזונ־
דערע זאָך פון „לשם שמים“³⁷ און „דע־
הו“³⁸, נאָר זיי זיינען דורכגעדרונגען
מיטן „לשם שמים“ און „דעהו“, ביז ס'איז
כולא חד.

און וויבאַלד ביי אים איז ניטאָ קיין
מציאות אויסער דעם רצון העליון, איז
פאַרשטאַנדיק, אַז איין מצוה קען ניט
זיין בסתירה צו אַ צווייטער מצוה, נאָר
אדרבה: „מצוה גוררת מצוה“³⁹.

ו. דער חילוק צווישן די צוויי הנהגות
הויבט זיך ניט אַן אין אַן אָפּענעם „פועל
ממש“ — אַז דער יצה"ר זאָל מלכתחילה
קומען איינריידן אַ אידן ער זאָל ח"ו
עובר זיין אויפן רצון העליון — נאָר
פון אַ „חוט השערה“: „היום“ בהתחלה
איז דער יצה"ר כלומר'שט מסכים אַז
די התעסקות אין דרכי הטבע טאָר
ניט זיין בסתירה צו קיום התומ"צ, ער
איז נאָר מדגיש אַז תורה גיט אַן אָרט
און אַ חשיבות צו טבע; אָבער „למחר“,
סוף־סוף, מאַכט ער די דרכי הטבע פאַר
אַן עיקר.

וכפירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁰ אין
דעם מאמר חז"ל⁴¹ „כך אומנתו של

פונדעסטוועגן, נאָך דעם אַלעמען,
באַקומט ניט די טבע קיין חשיבות ות־
פיסת מקום ביי אַ אידן; און ווען ער
איז זורע טוט ער דאָס ניט ווייל עפ"י
טבע וועט זריעה ברענגען אַ צמיחה, נאָר
בלויז ווייל ער איז „מאמין בחי העולמים“
דערפאַר „וזורע“.

ה. דער חילוק צווישן די צוויי אויבנ־
גערעדטע הנהגות איז ניט בלויז באופן
ובהרגש מדת הבטחון, נאָר דערפון ווערט
אויך „נשתלשל“ אַ חילוק בהנהגה בפועל
אין מחשבה דיבור ומעשה:

בשעת דער „אשר תעשה“ איז ביי
אים אַ מציאות פאַר זיך, טבע פאַרנעמט
ביי אים אַן אָרט, דאָן זיינען ביי אים
דער „תעשה“ און תומ"צ צוויי באַזונדערע
ענינים. און ווען עס קומט צו אַ סתירה
צווישן תומ"צ און דער התעסקות אין
דרכי הטבע

— ולדוגמא: אויב ער וועט מאריך זיין
בתפילה — קען ער אַנווערן באַקאַנט־
שאַפט בעסקיו וכדומה; אויב ער וועט
מהדר זיין אין נתינת צדקה בריבוי —
וועט אים אפשר אויספעלן געלט אויף
צו אַריינלייגן אין געשעפט, וכיו"ב —

איז דאָס ביי אים אַן ענין פון „ולאום
מלאום יאמץ“³⁵: אפילו ווען ער איז
מוותר אויף דער התעסקות אין די דרכי
הטבע (וויסנדיק אַז „ברכת ה' היא תע־
שיר“³⁶ און דרכי הטבע זיינען בלויז אַ
כלי און לבוש צו „ברכת ה'“) און טוט
אין תומ"צ — איז דאָס אַלץ אין אַן אופן
פון מלחמה און התגברות אויף דער נפש
הבהמית; און עס בלייבט אַלעמאַל די

(37) אבות פ"ב מי"ב.

(38) משלי ג, ו.

(39) אבות פ"ד מ"ב.

(40) ד"ה א"ר אושעיא תרפ"ט פ"ז (סה"מ קונט'

ח"א לו, א). וראה לקו"ש ח"ג ע' 900.

(41) שבת קה, ב.

(35) ל' הכתוב — תולדות כה, כג. וראה תניא

פ"ג: ואף גם זאת כו.

(36) משלי י, כב.

נען זיי ביי אים קיין מציאות ניט, ביי ס'איז ניט שייך זאָגן אַז ס'איז דאָ „עזרת אישׁ“, ווייל די דרכי הטבע זיינען חד מיטן אויבערשטן].

און דאָס איז וואָס די הכנה צו דער גאולה איז „לא יקוה לאיש גו״: דע-מאָלט וועט מען אינגאַנצן אַראָפּנעמען דעם העלם והסתר פון טבע, ביז מ'וועט זען בעיני בשר ווי טבע גופא איז אלקות; און דעריבער וועט דאָן זיין דער סדר „כטל מאת ה' גו' לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם“ [ע״ד „והוא יכלכלך“].

ז. עפ״י כהנ״ל וועט מען פאַרשטיין די שייכות פון דער הפטורה פון סיום פ' בלק, וואו עס ווערט דערציילט וועגן דעם חטא פון בעל פעור, און ווי די מסירת נפש⁴³ פון פינחס האָט דעם חטא מתקן געווען (וכמש״נ⁴⁴ „ויכפר על בני ישראל“):

עס איז מבואר אין חסידות⁴⁵, אַז דער שורש פון חטא בעל פעור – „שפוערין כו' ומוציאין רעי וזו היא עבודתו“⁴⁶ – איז דאָס וואָס מען גיט אַ חשיבות צו תענוגים גשמיים, וואָס זיי זיינען בלויז די פסולת פון דעם תענוג שלמעלה.

ווי קומט עס אַז מ'זאָל מאַכן אַן עיקר פון (תענוגים גשמיים) פסולת? נעמט זיך דאָס דערפון וואָס דרכי הטבע פאַר-נעמען ביי אים אַן אָרט כנ״ל, און דאָס

יצה״ר היום אומר לו עשה כד״: דער יצה״ר הויבט ניט אַן איינצוריידן אַ אידן ער זאָל טאָן פאַרקערט פון זיין רצון אמתי⁴² (און עובר זיין ח״ו אויפן רצון העליון), אדרבה, ער זאָגט אים „עשה כד״: ער איז מסכים אַז דער איד זאָל מקיים זיין תומ״צ, איז אים מסביר ווי עס האָלט אויס עפ״י שכל פון נפש הבהמית והיצר; און דורך דעם וואָס ער מישט אַריין זיין מציאות אין קיום התומ״צ און איז אים מרגיל אַז ער דאַרף אין דעם האָבן זיין (דעם יצה״ר׳ס) הסכמה, דער-פירט ער אַז „ולמחר אומר כו' עד שאומר לו עבוד ע״ז“.

און דעריבער איז דער וועג צו באַוואָ-רענען זיך כדבעי פון תחבולות היצה״ר, ניט דורך אַן עבודה עפ״י טעם ודעת – ווייל טו״ד גיט אַן אָרט פאַר דער מציאות פון טבע; נאָר דורך ביטול ומסנ״פ צום רצון העליון, למעלה מטו״ד, וואָס דע-מאָלט איז ביי אים ניטאָ קיין מציאות אויסער דעם רצון העליון.

[מעין וע״ד דעם חילוק (הנ״ל ס״ג) צווישן „לחסות בה״ און „בטוח באדם“:

מצד בחי״, „בטוח באדם“, ממכ״ע (וואָס דוגמתה בעבודת האדם איז אַן עבודה עפ״י טו״ד), דאַרף זיין די השתדלות אין דרכי הטבע, ווייל לגבי דער מדריגה האָבן זיי אַ תפיסת מקום;

משא״כ מצד „לחסות בהוי״, בחי״ סוכ״ע (ובעבודת האדם – ביטול של-מעלה מטו״ד), האָבן דרכי הטבע קיין תפיסת מקום ניט, און דעריבער איז דער סדר – „והוא יכלכלך״: עס זיינען טאַקע פאַראַן „כלים“, אָבער זיי קומען מל-מעלה. וע״ד ווי גערעדט פריער, אַז אויך ווען דער מענטש טוט בדרכי הטבע זיי-

(43) שסיכן עצמו להרוג נשיא שבט שמעון אף שנתקבצו כו', ועוד – ועד שהוזקק לכו״כ נסים (ראה תיב״ע, ספרי ותחומא ס״פ בלק, סנה״פ, ב).

(44) פינחס כה, יג.

(45) לקו״ת ואתחנן יא, ג. ד״ה ונשב בגיא – סה״מ אתהלך-ליאזנא בסופו. סה״מ תקט״ב ע' פח ואילך. וראה (בהבא לקמן ס״זח) לקו״ש ח״ד ע' 1327 ואילך.

(46) פרש״י פרשתנו כה, ג. וראה גם סנהדרין

העדיף המרבה והממעית לא החסיר", און דער מן איז געווען נאָר אויף דעם טאָג, עס האָט געמוזט זיין בטחון גמור, דבר יום ביומו⁵⁰, אין השי"ת;

משא"כ נאָך דער כניסה לא", ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן⁵¹ דער סדר עבודה פון „ארץ נושבת"⁵² – האָט מען גע- דאַרפט פריער באַוואַרענען דעם ענין פון „בעל פעור", אַז כאָטש עס הויבט זיך אָן אַ סדר עפ"י טבע, דאַרף אויך דעמאָלט זיין „לא יקוה לאיש גו": מיזאַל וויסן אַז טבע איז ניט קיין מציאות לעצמה, און אויך דאַן פאַדערט זיך דער זעלבנער בטחון אין דעם אויבערשטן, ווי ס'איז גע- ווען אין מדבר.

ט. דאָס איז אויך די הוראה אין די לעצטע טעג פון זמן הגלות, ווען מען גרייט זיך צו דער כניסה לא"י ע"י משיח צדקנו:

כאָטש מ'שטייט נאָך אין דעם חושך כפול ומכופל⁵³ פון זמן הגלות, הי"ף פון אתחלתא דגאולה⁵⁴ – און ווי מ'זעט במוחש – פונדעסטוועגן, וויבאַלד אַלע ענינים פון לעת"ל זיינען „תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות"⁵⁵

דערפירט אַז ער ווערט ר"ל מושקע אין ענינים גשמיים.

דערמיט איז אויך מובן דער מחז"ל⁴⁷ בנוגע הכפרה אויפן חטא בעל פעור, אַז „עד עכשיו לא זו אלא עומד ומכפר עד שיחיו המתים" – ווייל די טהרה וכפרה בשלימות פון דעם חטא וועט ערשט זיין לעת"ל, ווען ס'וועט זיין די שלימות הבי- רור אין טבע און מ'וועט דערקענען אַז טבע איז מיוחד בתכלית מיט אלקות, ובמילא וועט ניט זיין די אפשריות פון מאַכן אַן עיקר פון עניני גשמיים.

און דעריבער קומט די כפרה דורך דער מס"נ פון פינחס, אַזאַ מס"נ אויף וועלכער תורה אַליין זאָגט „אין מורין לו"⁴⁸, און אפילו דערפון ווערט פינחס ניט נתפעל און איז זיך מוסר נפש. וואָס דאָס איז אַ מס"נ שלמעלה מטו"ד אפילו דקדושה. און ווי גערעדט פריער, אַז דוקא דורך ביטול למעלה מטו"ד (אפילו פון קדושה) קען מען זיך באַוואַרענען כדבעי ניט מפריד זיין צווישן טבע און אלקות, כאָטש תורה זאָגט „וברכך ה"א בכל אשר תעשה".

ח. דערמיט איז אויך מובן די שייכות פון ענין הנ"ל צו דער כניסה לא"י (וואָס גאָר קרוב צו דעם זמן הכניסה זיינען געווען די מאורעות פון פ' בלק, כנ"ל ס"ב):

אין מדבר איז געווען דער מן – אַ הנהגה נסית וואו ס'איז ניט שייך געווען צו מאַכן אַ טעות אַז מעשה בני אדם קען אין דעם עפעס אויפטאָן, וכמש"נ⁴⁹, ולא

(47) ספרי פינחס שם. וראה סנהדרין פב, ב: וראוי' כפרה זו כו'. ועייג'כ תוד"ה מפני – סוטה יד, א.

(48) סנהדרין שם, א. רמב"ם הל' איסור'ב פ"ב ה"ה. טור אה"ע ט"ז. רמ"א חו"מ סת"כ"ה ס"ד.

(49) בשלח טז, יח.

(50) יל"ש בשלח רמז רנת. ועד"ז יומא עו, א. (51) ובפרט שכבר כבשו ארץ סיחון ועוג. אבל להעיר מפרש"י בשלח שם, לה. לקו"ש ח"ח ע' 189.

(52) בשלח שם.

(53) הלשון „כפול ומכופל" – כי זה גופא שישנם טועים, ר"ל, ש"שמים חושך לאור" לומר על מצב של גלות שהוא אתחלתא דגאולה, ה"ז „חושך" והסתר ב"חושך" הגלות עצמו. וע"פ פ"י הבעש"ט (הובא בתו"י ר"פ בראשית) עה"פ (וילך לא, יח) „ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", כי ההסתר עצמו הוא בהסתר, שאין מרגישים אותו – ושמים „ההסתר אסתיר" לאתחלתא דגאולה!

(54) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 149 בהערה.

(55) תניא רפ"ז.

און דורך דעם ווערט יעדערער „נגאל“ פון דאגות וענינים המבלבלים – וואָרום בשעת מען טוט אין דעם „בכל אשר תעשה“ בלויז צוליב אויספירן דעם רצון העליון, איז מען ניט טרוד אין דעם און ס'איז ניט מבלבל וכו' – אים איז נאָר נוגע אויספירן דעם רצון העליון;

און די גאולה פרטית⁵⁹ וואָס ווערט אויפגעטאָן ביי כאו"א, איז אויך די הכנה און כלי צו דער גאולה כללית ע"י משיח צדקנו, ביז צו דעם „יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים“⁶⁰.

(משיחת ש"פ בלק תשכ"ג)

(59) ראה אגה"ק ס"ד.

(60) תמיד בסופה.

– ובפרט בדורנו זה ווען מ'מאכט די לעצטע הכנות צו דער גאולה ע"י משיח צדקנו, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁶ אַז משיח איז „עומד אחר כתלנו“⁵⁷, און נאָך מער: די „כותלי“ הגלות ברענען שוין⁵⁸ –

דאָרף זיין אַ מעין (עכ"פ) פון דער עבודה פון „לא יקוה לאיש גו“ אין דער עבודה פון כאו"א, אַז דרכי הטבע דאָרפן ניט האָבן קיין חשיבות, און דער בטחון דאָרף זיין נאָר אין דעם אויבערשטן,

(56) בה"קול קורא" שנדפס ב"הקריאה והקדושה" סיון תש"א (אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ע' שסא ואילך).

(57) ל' הכתוב – שה"ש ב, ט.

(58) ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר – נדפס בהיום יום בתחילתו (ע' 12). וראה גם לקו"ד ח"ג ס"ע 794. ועוד.

בשלח ב

אָבער אין מהדורא תניינא שלוי איז ער משנה, און אַנשטאַט ברענגען דעם טעם הב"י (והלבוש) זאָגט ער: „ופ' המן לבטח בה' נתן לחם דבר יום ביומו". ד.ה. אַ שינוי אין צוויי פרטים: (א) אַנשטאַט לשון הב"י „שיאמין" זאָגט דער אַלטער רבי „לבטח". (ב) ער ברענגט ניט דעם ענין אין מן — אַז עס איז געווען (בהשגחה פרטית⁹) „עומר לגולגולת לכל נפשות ביתו", נאָר — אַז דאָס וואָס דער אויבערשטער האָט דעם מן גע- געבן נאָכאַנאַנד, „דבר יום ביומו"¹⁰, דאַרף אַרויסרופן דעם בטחון אַז דער אויבערשטער איז „נותן לחם דבר יום ביומו".

בפשטות זיינען די צוויי שינויים הנ"ל תלוי זה בזה:

(7) אר"ח שם ס"ט.
 (8) ולהעיר שבכל סעיף זה מקצר אדה"ז לגבי לשונו במהד"ק: פ' העקידה — במהד"ק שם מביא ב' הטעמים (שבכ"י שם) „כדי לזכור זכות האבות לפני הקב"ה וגם כדי להכניע יצרו כו' כמו שמסר יצחק נפשו", ובמהד"ת — „לזכור זכות אבות" (ותו לא): עשרת הדברות — השמיט (במהד"ת) הטעם, וכן כל האריכות ע"ד אמירתם (בציבור כו') שבמהד"ק שם; כפ' קרבנות (נוסף לזה שכוללה באותו הסעיף, דלא כבמהד"ק שמתלק הפרטי דינים לכמה סעיפים, הרי) השמיט במהד"ת כמה פרטי דינים שבמהד"ק (ראה מהד"ק שם סט"ו ואילך).
 — אלא מ"מ, בנדוד' (פ' המן) אי"ז רק קיצור, כ"א שינוי, כדלקמן בארוכה.

(9) כן מוסיף בלבוש שם (על ל' הב"י). וצע"ק שאדה"ז לא העתיק זה (מהלבוש) בשו"ע שלו (מהד"ק). וראה לקמן הערה 12.
 (10) פרשתנו טז, ד.

* שינויים אלו נתי בהתועדות (ע"ד החסידות).

א. עס שטייט אין טורי אַז „טוב לומר" די „פרשת המן" יעדן טאָג², און דער טעם דערויף שטייט אין בית יוסף³ — „כדי שיאמין שכל מזונותיו באין לו בהשגחה".

דער אַלטער רבי בשולחן ערוך שלו — אין מהדורא קמא⁴ — איז מעתיק דעם דין פון טור מיט'ן טעם פון בית יוסף, און איז מוסיף (דעם ביאור פון לבוש⁵): „שכן ה' במן שהשגיח הקב"ה לתת לכל אחד עומר לגולגולת לכל נפשות ביתו כמ"ש וימודו בעומר ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר".

(1) אר"ח ס"א. וכן בשו"ע שם סעיף ה.
 (2) ראה פרישה שם (מירושלמי ברכות*). כל האומר פ' המן בכל יום מובטח כו'. וכ"ה לשון אדה"ז בשו"ע הן במהד"ק (שם ס"י) והן במהד"ת (שם ס"ט). וראה ט"ז שם סק"ד. וראה לקמן בפנים והערה 32. ולהעיר מאוה"ת בשלח (ע' תרמד). וראה מאמרי אדה"ז — רזיל ע' לה: בכ"י או לפרקים.

(3) לטור שם.
 (4) אר"ח שם ס"י.
 (5) שם ס"ה.
 (6) פרשתנו טז, יח. — הבאת פסוק זה היא הוספת אדה"ז על ל' הלבוש. וראה לקמן הערה 12.

* בס' המנהיג הלי' שבת סמ"ד מביא לשון זה מ"סוף יומאי ירושלמי". ובתשב"ץ (פסקי מהר"ם מרוטונבורג) דיני תפלה אות רנו „מירושלמי". — וכבר העירו שבירושלמי לפנינו ליתא. ובבחי' פרשתנו טז, טז: וקבלה ביד חכמים.

* כ"ה לפי נוסח אי' מהכת"י (ראה ס' המנהיג הוצאת ירושלים תשל"ח בשינויי נוסחאות). (בסוף יומא) דירושלמי. אבל להנוסח שלפנינו אפ"ל שהתיבות, בסוף יומא" נמשכות אדלעיל „וכר למן . . . שמונח בקופסא" (יומא עה, ב). וכן מוכרח לנוסח הכת"י (ראה הוצאה הנ"ל שם), בקופסא כדאמרי' בסוף יומא" (והתיבות „ירושלמי כל האומר ושאינו מזונותיו נחסרין" — חסרות שם).

תמיד, אזוי אז מען האט זיך אינגאנצן פאַרלאָזט אויפן אויבערשטן, אז קיין דאגה וכו'.

עס איז אַבער דורש הסברה: מאי טעמא, וואָס איז ב"י (ולבוש) — ועד"ז אין מהדורא קמא פון אַלטן רבי'נס שו"ע — ברענגט זיך דער ענין פון „כדי שיאמין כו'"; און (דוקא) אין מהדורא תניינא איז דער אַלטער רבי משנה און זאגט דעם טעם „לבטח בה' נותן לחם דבר יום ביומו"?

ב. לכאורה דאַרף אויסקומען, אז עס איז אויך דאָ אַ נפק"מ להלכה צווישן די צוויי טעמים, ובהקדים:

איינער פון די חילוקים צווישן אמונה און בטחון איז:

אמונה איז אַן ענין תמיד — ס'איז די אַפגעלייגטקייט און געוויסקייט ביים מאמין, אז די זאך איז אזוי (ווי ער גלויבט), ובמילא איז עס דאָ ביי אים שטענדיק, אויך ווען די אמונה איז ניט נוגע לפועל¹¹. לדוגמא, בנדו"ד: די אמונה אז „כל מזונותי באין לו בהשגחה" — איז דאָך ניט מתאים צו זאָגן, אז ער גלויבט דערין נאָר בעת ער איז זיך עוסק בפרנסתו — נאָר די אמונה איז תמיד בנפשו.

משא"כ בטחון, די זיכערקייט און פאַרלאָזן זיך אויף דעם אויבערשטן בפרנסתו, איז אַ הרגש וואָס ווערט נתעורר ביים אדם בעת הצורך¹²: בשעת

13) וכן לאידך: אמונה היא כח מקיף, שלכן גם כשנוגע לפועל אפשר להיות גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא (ברכות סג, א כגירסת הע"י), משא"כ בנוגע לבטחון.

14) היינו, דאף שענין הבטחון ישנו תמיד אצל הבוטה — מ"מ, ההתעוררות וגילוי מדת הבטחון (בפועל) היא דוקא כאשר נוגע לפועל. ולהעיר מנתיבות עולם (להמהר"ל) נתיב הבטחון כתחילתו.

דער ענין איז מן וואָס „השגיח הקב"ה לתת לכל אחד עומר לגולגולת לכל נפשות ביתו . . ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר", איז מחזק די אמונה פון אַ אידן, אז זיינע מזונות (קומען ניט פון „כחי ועוצם ידי"י, נאָר) „באין לו בהשגחה" פון אויבערשטן; ווי מ'האט געזען במוחש ביים מן, אז די פעולות פון אדם האָבן ניט משנה גע-ווען¹² אין דער כמות המן וואָס דער אויבערשטער האָט (באשטימט און) גע-געבן „לכל אחד".

דער ענין פון בטחון אַבער איז (ניט נאָר אז מען גלויבט אז מזונותי של אדם קומען פון אויבערשטן, נאָר) אז מען פאַרלאָזט זיך אויפן אויבערשטן, אז ער וועט אים זיכער צושטעלן מזונותי — און דעם ענין הבטחון לערנט מען אַפ פון דעם וואָס דער אויבערשטער האָט דעם מן געגעבן „דבר יום ביומו", באופן

11) עקב ת, יז. — ובא בהמשך למ"ש לפניו (שם,

טז) המאכילך מן גר.

12) עפ"י תומתק הוספת אדה"ז (ראה הערה 6)

„כמ"ש וימודו בעומר ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר". ובפרט דמה שה"י עומר לגולגולת לכל נפשות ביתו מפורש בפסוק שלפניו „עומר לגולגולת מספר נפשותיכם" — כי בזה מודגש איך שמעשה בנ"א אינו משנה כו'.

יש לומר, שמטעם זה לא העתיק אדה"ז (מהלבוש) תיבת „בהשגחה פרטית" (ראה הערה 9) — כי ההדגשה לפי אדה"ז היא (לא בזה שהמן ניתן בהשגחה פרטית) („עומר לגולגולת בדיוק"), כי אם) בזה שהמן ניתן באופן שה"י ניכר בגלוי שכא מלמעלה ומעשה בנ"א אינו משנה וכו'.

* משא"כ לפי הלבוש שההדגשה היא בזה שמזונות באין „בהשגחה פרטית". ועפ"י מובן ג"כ השינוי בין ל' הלבוש ול' אדה"ז: בלבוש — עומר למספר גולגולת בני ביתו (וזהו גם ע"ד ל' הכתוב, כפונים ההערה), ובשו"ע אדה"ז — עומר לגולגולת לכל נפשות ביתו.

ולכאורה: דאָס גופא וואָס דער מענטש געפינט זיך ר"ל אין אַ צרה קען דאָך זיין ווייל זיין הנהגה איז ניט כדבעי און דערפאַר קומט אים דער עונש. איז וואָס איז דער יסוד פון זיין בטחון²⁰ — ובטחון גמור ואמיתי וואָס מיינט אַז ביי אים איז אין דעם גאַר קיין ספק ניטאָ ביז אַז ער איז אינגאַנצן רואיק²¹ — אַז דער אויבערשטער וועט אים זיכער (ניט מעניש זיין, כאַטש אַז אויך דאָס איז פאַר אים אַ טובה, נאָר) מטיב זיין בטוב הנראה והנגלה דוקא?

וײַל די הסברה בזה: בשעת אַ איד ווייזט אַרויס זיין בטחון גמור אין אוי-בערשטן און ביי אים איז בפשיטות אַז דער אויבערשטער וועט אים מטיב זיין בטוב הנראה והנגלה, טראַץ דעם וואָס עס איז ניט מתאים צו די טבע־דיקע חשבונות און אויסזיכטן — איז דאָס גופא ממשיך מלמעלה, אַז דער אוי-בערשטער זאָל זיך מיט אים פירן מדה כנגד מדה, וואָס תורה איז מודיעה און פסק־ענט אַז דאָס איז מדתו של הקב"ה²² און השם איז אים מטיב בטוב הנראה והנגלה²³, ניט קוקנדיק כלל אויף די חשבונות צי ער איז דאָס ווערט²⁴.

דער אדם איז זיך עוסק במלאכתו צו פאַרדינען פרנסתו, איז ער בוטח בה' אַז „וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה“¹⁵ — דער אויבערשטער וועט זיכער בענטשן זיין עשי' (עסק) אין אַז אופן אַז עס וועט אים ברענגען פרנסה;

אַדער ווען איינער געפינט זיך ר"ל אין אַז עת צרה און ער זעט ניט קיין אויסזיכט אין טבע ווי אַזוי ער וועט דערפון ניצל ווערן — פאַלט ער ניט אַריין ח"ו אין יאוש „מאיז יבוא עזרי“¹⁶, נאָר ער איז זיכער (בוטח בה', אַז דער אויבערשטער, וועלכער איז בעה"ב אויף טבע ובידו לשנות הטבע¹⁷, וועט אים זיכער העלפן) — אַז „עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ“¹⁸.

נאָך מער: דער בטחון גופא איז (די „כלי" וואָס איז) ממשיך די ישועה פון אויבערשטן ומילוי צרכיו.

[דאָס איז איינער פון די ביאורים אין דעם ענין פון מדת הבטחון. וואָרום לכאורה איז ניט פאַרשטאַנדיק:

בטחון מיינט דאָך¹⁹, אַז אַ איד איז בוטח אַז דער אויבערשטער וועט אים מטיב זיין בטוב הנראה והנגלה דוקא. ד.ה. נוסף ע"ז אַז דער אויבערשטער ווייס אַז דאָס איז גוט פאַרן מענטשן, איז עס באופן אַז אויך דער מענטש וועט זען אַז עס איז גוט פאַר עס.

20 וראה כד הקמח שם ד, כל הבוטח הוא מאמין . . והמאמין יתכן שלא יהי' בוטח כי לפעמים ירא שמא יגרום החטא כו". עיי"ש. וראה ביאורי הזהר להצ"צ ע' קפט. שם ע' קצב.

21 ראה חובת הלבבות בפתיחתו לשער הבטחון בארוכה שזהו"ע הבטחון.

22 משנה סוטה (ח, ב). וש"נ.

23 ראה בארוכה נתיבות עולם שם. ולהעיר מאגה"ק סו"ט יא: ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב גם בגלוי כו' (הובא גם בביאורו"ז שם (ע' קצד), ושם: שע"י האמונה והבטחון כו').

24 ומכיון שהנהגת הקב"ה היא מדה כנגד מדה הרי האדם בוטח מלכתחלה שיהי' כן. ולהעיר מכד הקמח שם: ענין הבטחון . . לבו חזק בבטחונו כאילו הבטיחו ה' יתברך. וראה גם חובת הלבבות שם (פ"א ב).

15 ראה טו, יח.

16 תהלים קכא, א.

17 ראה רבינו יונה — הובא בכד הקמח ערך בטחון. וראה לקו"ש ח"ג ע' 883 ובהנעתק בשוה"ג שם (נדפס באגרות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו ע' שצח ואילך). וראה לקמן סעיף ד ובהנסמן בהערה 42.

18 תהלים שם, ב.

19 ראה בארוכה לקו"ש ח"ג שם ואילך.

(בקשת צרכיו). און ווי מען געפינט טאקע אין כמה סידורים³⁰, אז מ'האט געשטעלט פרשת המן לאחר התפלה (און — צוזאמען מיט א תפלה ובקשה אויף פרנסה).

משא"כ לויטן טעם „כדי שיאמין כו", קען מען דאס זאגן אפילו בשבת²⁶, און אויך לפני התפלה (אין וועלכער ס'איז — סידור שבחיו של מקום) — ווייל³¹ די אמונה אין אויבערשטן (אויך — בשייכות צו מזונותיו) איז אן ענין וואס דארף זיין שטענדיק.

אבער צ"ע בזה, ווייל אויך אין מהדור-רא תניינא (וואו עס שטייט דער טעם פון „לבטח בה' כו") שרייבט דער אלטער רבי בפירוש „טוב לומר בכל יום . . . ופ' המן", וואס פון דעם לשון איז משמע אז דאס מיינט „בכל יום", כולל שבת³².

אויך בנוגע דעם פרט פון מקום אמירתה בימות החול, איז פון סתימת הלשון אין מהדורא תניינא משמע אז דער איינציקער חילוק (לגבי זיין פסק אין מהדורא קמא) איז בנוגע דעם טעם האמירה, אבער ניט אז מצד דעם ווערט א שינוי — הגבלה ווען מען קען דאס

ג. מהנ"ל איז מובן, אז דער ענין פון מדת הבטחון — ד.ה. די התעוררות המדה בפועל — איז פארבונדן מיט בקשת צרכיו: ווען דער מענטש איז פארנומען מיט באקומען די זאכן אין וועלכע ער נויטיקט זיך, איז ער בוטח בה, אז ער ב"ה וועט זיי ממלא זיין.

ועפ"ז, לויטן טעם אז אמירת פ' המן איז כדי דורכדעם זאל דער אדם נתעורר ווערן „לבטח בה" — איז יש מקום לומר²⁵, אז די פרשת המן זאל גע-זאגט ווערן —

(א) נאך בימות החול, אבער ניט ביום השבת²⁶ ווען עס דארף ניט זיין דער ענין פון בקשת צרכיו²⁷ [וע"ד ווי דער מן עצמו, וואס איז ניט אראפגעקומען ביום השבת²⁸, אע"פ אז ער איז געווען „דבר יום ביומו"].

(ב) אויך בימי החול, דארף מען עס ניט זאגן בתחילת התפלה. וע"ד ווי בקשת צרכיו, וואס עס דארף זיין „יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל"²⁹

(25) וכן להטעם שבפרישה (שהובא לעיל בהערה 2) שאמירתו היא כדי „שלא יחמטו מזונותיו".

(26) ובבאר היטב א"ח שם סק"ט מביא שיכול לאמרו גם בשבת. וכן משמע לכאורה מס' המנהיג (שהובא לעיל בשה"ג להערה 2) שמביא הא דכל האומר פרשת המן בכל יום כו' בהל' שבת. וראה לקמן בפנים.

(27) וי"ל שאי"ז דומה לפ' קרבנות יחיד ש, אין הפסד לאומרו כקורא בתורה (שו"ע אדה"ז מהדו"ק שם סט"ז, ממג"א שם סוסק"א) — כי שם ה"ז רק כדי שיהי' כאילו הקריב כו', אבל בנו"ד שאומרה כדי להתעורר (בפועל), „לבטח בה' כו" י"ל שאין לאומרה בשבת. ועצ"ע.

(28) אם ירד המן ביו"ט — ראה מכילתא, מכילתא דרשב"י, פרש"י (ועוד) — פרשתנו טז, כו. תודה ויהי' — ביצה ב, ב. וראה תו"ש פרשתנו שם. וש"נ.

(29) ברכות לב, סע"א. טור ושו"ע אדה"ז או"ח ר"ס נא.

(30) סי' יעב"ז, עבודת ישראל, ועוד. וראה מה שהובא בארחות חיים (החדש) או"ח ס"א שם, דמאן דמצלי על פרנסה אחר פרשה זו ככתוב בסידורים ניח עד לאחרי שמרע משום שכתוב בוהר פנחס שלא להתפלל על פרנסה קודם תפלת שחרית. וכ"כ גם בס' מקור חיים על שו"ע או"ח (לבעהמח"ס שו"ת חות יאיר. נדפס ירושלים תשמ"ב) שם.

(31) ראה גם עולת תמיד (או"ח שם) שזכר בכאר היטב שם.

(32) ובפשטות זוהי כוונת אדה"ז בהוספת התיבות „בכל יום" (שאינם בטושו"ע) — לכלול גם שבת (וכן בנוגע לפ' העקידה), וכמסקנת הס' שהובאו בכאר היטב שם.

פירוש³⁸ אז ער בעט ביים אויבערשטן אז
ער זאל אים געבן דעם אוכל?
וי"ל דעם ביאור אין דעם:

עס איז ידוע דער ביאור פון בחיי³⁹
אויפן מחז"ל⁴⁰ אז יוסף איז נענש גע-
ווארן דערפאר וואס ער האט געבעטן
ביים שר המשקים „והזכרתני אל פר-
עה"י⁴¹ — אז „ח"ו שיתלה יוסף הצדיק
בטחוננו בשר המשקים רק בה' לבדו,
אבל היתה כוונתו שהשם ית' הזמין אליו
שר המשקים זה כדי שיעשה לו נס על
ידו": און דאס וואס יוסף איז דערויף
נענש געווארן, איז עס „לפי שבקש סבה
בשר המשקים (דורך וועלכער דער אוי-
בערשטער זאל שיקן זיין הצלה) . . ואין
ראוי לצדיקים כיוצא בו לבקש סבה,
לכך נענש בזה כי ה' לו לבטוח בהקב"ה
לבדו שהוא בעל הסבות כולן שהוא
יזמין אליו הסבה מבלתי שיבקש הוא
אותה".

פרעגט מען אויף דעם⁴²: עס איז דאך
מבואר (אין חובת הלבבות⁴³) בנוגע צו
בטחון, אז עס איז א חיוב לעסוק בסבות
(און ער ברענגט אויף דעם כמה ראיות)
— איז פארוואס איז יוסף נענש גע-
ווארן „לפי שבקש סבה"?

און מ'איז מבאר⁴⁴, אז עס זיינען

זאגן. ובפרט אז אויך אין מהדורא תניינא
איז דער אלטער רבי כולל דעם דין פון
אמירת פ' המן מיט אמירת פ' העקידה
(ועשרת הדברות) און אויך מיט פ' הקר-
בנות³³ (וועלכע מען זאגט קודם התפ-
לה³⁴).

— בלייבט די שאלה (הנ"ל): וואס איז
דער טעם השינוי אין מהדור"ת לגבי
מהדור"ק (והב"י כו')?

ד. וועט מען דאס פארשטיין בהק-
דים הביאור אין הנהגת ר' ייסא³⁵ סבא
(וואס ווערט דערציילט אין זהר פון
היינטיקער סדרה³⁶, בהמשך צום ענין
המז) —

אז ער פלעגט צוגרייטן זיין סעודה
בכל יום נאר נאכדעם ווי ער האט
פריער געבעטן מזוני ביים אויבערשטן,
זאגנדיק: לא נתקין סעודתא עד
דתהיב מבי מלכא (ער וועט ניט צו-
גרייטן זיין סעודה ביז דאס וועט אים
געגעבן ווערן פון דעם אויבערשטן).

איז צריך הסברה: וויבאלד אז דער
אוכל (פון וועלכן ער האט צוגעגרייט
זיין סעודה) איז שוין געווען ברשותו און
עס האט געפעלט נאר דער תיקון
המאכל לסעודה („הוה לי" מיכלא
דהווא יומא למיכל"י³⁷) — וואס איז דער

(38) להעיר ממרו"ל כל האומר הלל בכל יום כו'
(שבת ק"ח, ב).

(39) ס"פ וישב.

(40) ב"ר ר"פ מקץ. פרש"י ס"פ וישב.

(41) וישב מ, יד.

(42) אוה"ת (יהל אור) לתהלים מ, ה. ד"ה ולא

זכר תרע"ז, תרפ"ח. וראה גם מאמרי אדה"ז —
תקס"ה ח"א ע' ר. ת"ח ויחי ד"ה בן פורת יוסף פי"ג.

(43) שער הבטחון פי"ג הקדמה החמשית. שם

פ"ד. וכ"ה בכ"מ. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 486
ואילך.

(44) ראה סד"ה ולא זכר הנ"ל.

(33) ובמהד"ק הובא ע"ד פ' הקרבנות בסעיף
בפ"ע (ס"י ואילך).

(34) ולהעיר שיש נוהגין (הובא במאסף לכל
המחנות או"ה שם סק"ט) שגם פרשת העקידה
אומרים לאחרי התפלה (כמו פ' המן).

(35) בכ"מ (מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תרמח,
תרנב). סידור קיב, ד. ספה"צ להצ"צ מצות תגלחת
מצורע פי"ב. ועוד) — רב המנוח סבא. ובקונטרס
ומעין (מ"ז פ"א ועוד) ד' י"בא סבא.

(36) סב, ב. ועד"ז בזח"א קצט, ב.

(37) זח"א שם. וראה גם זח"ב שם ע"א.

דאָס וואָס עס פאָדערט זיך (באופן הא') אַז דער אדם זאָל מאַכן אַ כלי, איז עס ווייל מצד דער הנהגה מלמעלה, ווען „נמשכים הדברים . . ע"פ הטבע" — האָט דער טבע און די דרכי הטבע אַ תפיסת מקום, און דעריבער דאָרף דער אדם זוכן אַ כלי וסיבה דורך וועלכער עס וועט צו אים נמשך ווערן די ברכת ה'.

משא"כ דער וואָס האָלט ביי דעם העכערן אופן אין בטחון, וואָס ער דאָרף ניט טאָן „שום דבר כ"א לבטוח בה", האָבן די דרכי הטבע ביי אים כלל ניט קיין תפיסת מקום (וואָס דערפאַר דאָרף ער ניט זוכן אַ סיבה וכלי). און דעריבער, אפילו ווען עס איז דאָ אַ סיבה וכלי אין טבע אויף פרנסתו, איז זיין פרנסה דורכדעם ניט „נעענטער" גע- וואָרן צו אים לגבי ווי ער וואָלט ניט גע- האָט אַ סיבה וכלי. ווייל די סיבה וכלי איז ביי אים ניט תופס מקום אַלס אַ זאָך פאַר זיך, ער זעט נאָר ווי ער באַקומט אַלץ גלייך פון אויבערשטן; איז אויך די סיבה וכלי אַ זאָך וואָס דער אוי- בערשטער מאַכט פאַר אים" צוזאַמען מיט זיין פרנסה.

און דאָס איז אויך די הסברה אין הנהגת ר' ייסא סבא"ו וואָס ער האָט גע- זאָגט „לא נתקין סעודתא עד דתתייב מבי מלכא" (כאַטש אַז „הוה לי מיכלא דההוא יומא"):

ביי ר' ייסא סבא איז געווען דער אופן פון בטחון אַז ער האָט געווען אין יעדער עשי' (כפ"ע) אַז דאָס איז (ניט זיינע אַז

פאַראַן צוויי אופנים (מדריגות) אין בטחון:

(א) בשעת די הנהגה מלמעלה איז אין אַן אופן אַז „נמשכין הדברים שהולכין כסדרן שע"פ הטבע" (בלשון החסי- דות: ווי דאָס איז מצד ממלא כל עלמין) איז דעמאָלט דאָרף מען זוכן אַ סיבה און מאַכן אַ כלי אין טבע, ווייל די השפעה מלמעלה קומט דורך די לבושי הטבע דוקא.

(ב) בשעת מיזעט אַז די הנהגה מלמע- לה איז אין אַן אופן וואָס „נמשכים הדברים . . שלא עפ"י הטבע" (בלשון החסידות: מצד טובב כל עלמין), פאָ- דערט זיך אַ העכערער אופן אין מדת הבטחון — פאַרלאָזן זיך אינגאַנצן „על" הנהגת ה' לבדו ושלא לעשות שום דבר כ"א לבטוח בה" שכטח יעזור השי"ת בדרך סיבה"46.

[און יוסף הצדיק, וועלכער איז (שטענדיק) געווען פאַרבונדן בעבודתו מיט דער מדריגה וואָס איז העכער פון טבע", האָט געדאַרפט פירן זיך, האַלטן ביי דעם העכערן אופן אין בטחון].

ה' דער חילוק צווישן די צוויי אופנים אין בטחון איז דאָ אויך בשעת מען מאַכט יא אַ „כלי"46:

45) ל' המשך תעריב ח"א פפ"ב (בנוגע לב' האופנים בבטחון — טוב לחסות בה מבטוח באדם — שהובאו בד"ה ולא זכר שם).

46) ראה המשך תעריב שם: וכאשר רואין שהנהגה צ"ל באופן כזה אין זה בכלל אין סומכין על הנס.

47) ראה במקומות שנשמנו בהערה 42 החילוק בין יוסף ליעקב. עיי"ש.

48) בהבא לקמן ראה גם לקו"ש חט"ז ס"ע 174 ואילך (וראה הערה 51). לקו"ש ח"ח ע' 295 ואילך.

49) וכידוע פירוש רז"ל בזהוה יכלכלך (סדי"ה ולא זכר הנ"ל).

50) ראה גם במקומות שנשמנו בהערה 35. וראה לקו"ש ח"א ע' 6 ואילך (באוי"א).

איז אָפהענגיק פון אויבערשטן. און ווי דער זער איז דאַרטן⁵³ מבאר, אַז אויף אַזאַ הנהגה שטייט⁵⁴ „את המיחלים לחסדו“ — „דמצפּאן ומחכאן בכל יומא ויומא למבעי מזונייהו מן קב״ה“. ד.ה. אַז דער תוכן התפלה איז בלויז צו אויס־דריקן דעם „המיחלים לחסדו“⁵⁵, וואָס זיי פילן ווי אַלץ איז נאָר חסדו של הקב״ה.

— און אַזאַ אופן איז תפלה (אויף מזוני) קען זיין אפילו בשבת.

ז. אע״פּ אַז אַט די הנהגה פון ר' ייסא סבא איז ניט אַ דבר השווה לכל נפש, אעפ״כ איז „אפס קצהו ושמץ מנהו“⁵⁶ שײך צו יעדן איינעם⁵⁷, ועל כל פנים — אין עתים מזומנים.

ויש לומר, אַז דאָס איז דער חילוק צווישן ימות החול און יום השבת: במשך די ששת ימי החול ווען אַ איד איז כפי ובאופן המבואר בשו״ע⁵⁸ — ילך לעסקיו כו' וישא ויתן באמונה פאַרנומען בעניני פרנסה, איז ביי אים דער בטחון איז אַן אופן אַז ער זוכט אַ סיבה וכלי, ווייל מען

עשי, נאָר) אַ נתינה מה'י⁵¹. ובמילא, אפילו ווען ער האָט דעם אוכל ביי זיך אין שטוב און דאַרף עס נאָר נעמען און צוגרייטן, פילט ער אַז דאָס איז ניט זיין אוכל וואָס ער נעמט (משלו) און גרייט אים צו, נאָר אַז — „תתייב מבי מלכא“: דאָס גיט אים איצט דער אויבערשטער. ובמילא דאַרף ער אויך אויף דעם שואל זיין קמי קוב״ה (פונקט ווי ער בעט פאַר זיינע מזונות ווען ער האָט נאָר ניט אוכל אין שטוב).

ו. דערמיט קען מען אויך פאַר־ענטפערן נאָך אַן ענין אין הנהגת ר' ייסא סבא הנ״ל:

פון סתימת לשון הזהר — „לא אתקין סעודתא בכל יומא עד דבעא בעותי כו״ — איז משמע, אַז ער האָט זיך אַזוי גע־פירט אויך אפילו בשבת⁵². איז ניט גלאַטיק: שבת איז דאָך ניט אַ זמן פון בקשת צרכיו, איז ווי קומט עס אַז ר' ייסא „בעא בעותי קמי קב״ה על מזוני“ (אפילו) בשבת?

וע״פּ הנ״ל איז דאָס פאַרשטאַנדיק: די בקשת צרכיו וואָס דאַרף ניט זיין ביום השבת איז דוקא ווען דער אדם איז אויסן דערביי זיך, זיין מציאות, אַז אים זאָל נתמלא ווערן צרכיו וחסרונו.

משא״כ ר' ייסא סבא, איז זיין תפלה געקומען דוקא דערפאַר וואָס זיין מציאות האָט ביי אים אינגאַנצן ניט תופס מקום געווען, ביז אַז ער האָט גע־פילט אויף יעדן טראַט און שריט אַז אַלץ

(53) ח״ב שם. וראה אוה״ת פרשתנו ע' תרמד (נעתק בלקו״ש חט״ז שם ע' 177 הערה 35).

(54) תהלים קמו, יא.

(55) להעיר מתורת ההי״מ (א״ת ר״פ ויגש. ועוד. וראה תקי״ז תי״ (כב, א)) באין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ש״הי' כוונתו שלא יחסר הדבר לעילא חו״י. כן להעיר ממשנת (הגש״פ עם ביאורים תשמ״ז) ע' תרלג ואילך) אופן האכילה לש״ש, שהאכילה נעשה טפל לגבי אמירת הברכה, שהנאחו מעוה״ז היא רק כדי שיוכל לברך. עיי״ש.

(56) ל' אדה״ז — תניא רפמ״ד (לגבי משה. — וראה זוהר (ח״א בהקדמה ז, ב ובמק״מ שם. ש' הגלגולים הקדמה לו) שייכות רהמ״ס למשה).

(57) ראה סוטה מח, סע״ב. יומא עו, א. מכילתא ותנחומא פרשתנו עה״פ דבר יום ביומו. זהר שם (סב, א. סג, רע״א). אוה״ת שבהערה 53.

(58) או״ח ר״ס קנו.

(51) והשייכות לענין המן מוכנת עפמשינת בלקו״ש חט״ז שם (ע' 176) בענין „הנני ממטיר לכם לחם מן השמים“, ושגם המן ה״י קשור עם איוו טירחא מצד האדם. עיי״ש.

(52) ולהעיר מזהר שם ע״א: יום ביומו דוקא בר מערב שבת לשבת.

רת פ' המן (בכל יום) איז „כדי שיאמין שכל מזונותיו באין לו בהשגחה“.

משא"כ אין מהדורא תניינא האט דער אלטער רבי מכריע געווען „כהמקור בלים“⁶², ובמילא איז דאס כולל אויך הנהגות וועלכע זיינען פארבונדן מיט העכערע מדריגות אין עבודת ה'.

און דערפאר⁶³ זאגט ער דעם טעם פון „לבטח בה' נותן לחם דבר יום ביומו“, ווייל מצד דעם העכערן אופן אין בטחון — „המיחלים לחסדו“ — קען זיין אמירת פרשת המן „בכל יום“, אויך בשבת (און — לפני התפלה).

(משיחת ש"פ בשלח תשכ"ג)

קען פון אים ניט מאנען אז ער זאל זיך דעמאלט אויפהויבן אינגאנצן העכער פון טבע און האלטן ביי דעם העכערן אופן הנ"ל אין בטחון; משא"כ ביום השבת, וועלכער איז ניט א יום המעשה⁶⁴, ווען א איד איז העכער פון מלאכה — דארף ביי אים זיין (עכ"פ א מעין) פון דעם העכערן אופן אין בטחון, „המיחלים לחסדו“.

ועפ"ז יש לומר, אז דאס איז ההסברה פון דעם חילוק צווישן דער מהדורא קמא און מהדורא תניינא פון אלטן רבי'נס שו"ע בנוגע לאמירת פרשת המן:

די מהדורא קמא האט דער אלטער רבי געשריבן לויט דער הכרעה פון „גמרא“ און „פוסקים“⁶⁵. און וויבאלד אז דער ענין הבטחון ווי ער איז בפשטות (בנגלה) איז אין אן אופן אז מ'מוז מאכן א כלי, איז אויב מען זאל ברענגען אלס טעם לאמירת פרשת המן „לבטח בה' כו“, וואלט אמירתה געווען נאר בימות החול און דוקא לאחרי התפלה (כנ"ל סעיף ג).

דערפאר זאגט דער אלטער רבי במהדור"ק שלו⁶⁶, אז דער טעם פון אמי-

62) ראה שער הכולל בתחלתו (נדפס גם בהוספות לשו"ע אדה"ז (קה"ת) או"ח לא, א [קפג, א]. לב, ב [קפד, ב]). — ולהעיר שבנדוד, האריז"ל לא הי' אומר פרשת המן (סידור האריז"ל (רש"ר) לאחרי אב"י הי' מסדר. וראה ש' הכוונות ענין ברכת השחר. פע"ח ש' עולם העשי' ספ"ג). וכן נשמט בסידור אדה"ז. ולהעיר מאוה"ת שם: והעצה לזה הוא שיאמר האדם בכל יום או לפרקים פ' המן בכוונה.

63) ועצ"ע שהרי סוג זה מיעוט הוא (והרבה עשו כו' ישמעאל דוקא — ברכות לה, ב).

59) יחזקאל מו, א.

60) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סכ"ה סכ"ח.

61) וכן בב"י כו' — אף שהובא בכ"כ מקומות (בנגלה) שהמן הי' בשביל ענין הבטחון — ראה הנסמן בהערה 57. ועוד.

תבא

ולכאורה נראה, שר' יוחנן מדבר ב- כללות, ובאופן כללי, "גשמים נמי היינו פרנסה", וכפרש"י, "שזרעים ופירות גדי- לים מהם (מגשמים) לפרנסת העולם", וב- מערבא מפרטים יותר, ולכן מנו "פר- נסה" כמפתח בפ"ע, דאף שבכללות הרי גשמים הם המקור לפרנסת העולם, מ"מ כיון שבפרטיות יש פרנסה שאינה ע"י גשמים (וכן לאידך, יש גשמים כאלו שאינם נוגעים לפרנסה באופן ישיר, שאינם יורדין במדה ראוי¹ שיהיו זרעים ופירות גדילים מהם²), לכן חשבי "פר- נסה" בפ"ע.

אבל לא משמע כן מסגנון דברי הגמ' "ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא אמר לך כו", דפשטות הלשון מורה שיש כאן פלוגתא והן שתי דיעות בענין זה.

ב. וי"ל בביאור סכרת הפלוגתא, ב- הקדים תירוץ קושיית המפרשים³ על דברי ר"י, "אמר לך גשמים נמי היינו פרנסה", דר"י גופי' אמר לקמזי⁴, "מטר בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים, מטר בשביל יחיד דכתיב יפתח ה' לך את

א. "אמרי רבי יוחנן ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן מפתח של גשמים ומפתח של חי' ומפתח של תחיית המתים מפתח של גשמים ד- כתיב יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו כו' במע- רבא אמרי אף מפתח של פרנסה דכתיב פותח את ידיך וגו' ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא אמר לך גשמים נמי היינו פרנסה".

(1) תענית ב, סע"א ואילך. ובשינויים — בדב"ר פרשתנו פ"ז, ו. ב"ר פע"ג, ד. מדרש תהלים עח (קרוב לתחלתו). תרגום ירושלמי ויצא ל, כב.

(2) בדב"ר ובמדרש תהלים בשם (ר' נחמי' או) ר' יונתן (ובב"ר "ר' תנחומא בשם ר' ביבי"). וראה לקמן בפנים סעיף ו ובהערה 36.

(3) כ"ה סדרן בגמרא לפנינו. אבל בע"י (ובג"י הב"ה בגמ'), חי' גשמים ותחיית המתים (וכ"ה בסנ- הדרין קיג, סע"א), כסדרן ב(הראיות מ)הכתובים (ראה דק"ס תענית שם). בדב"ר פרשתנו: תחה"מ עקרות וגשמים. במדרש תהלים: רחם (חי') תחה"מ וגשמים. בב"ר: קבורה (תחה"מ) גשמים ורחם. וב- תרגום ירושלמי שם מטרא פרנסה קבריא עקרתא. וראה יפ"ת השלם לב"ר שם ד"ה מפתח של קבורה. ואכ"מ.

(4) פרשתנו כח, יב.

(5) בשאר מדרשים הג"ל הערה 1 ליתא, מלבד בב"ר שם שאי' "וי"א אף מפתח של פרנסה שנא' פותח כו", ועד"ז בתרגום ירושלמי שם (ראה הערה 17).

(6) תהלים קמה, טז.

(7) כ"ה גי' הע"י, והגי' בפרש"י וב"ח כאן.

(8) תענית שם ד"ה גשמים — בע"י ובגירסת הב"ח.

(9) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 169. ושם שוהו חילוק כללי בין שיטת הירושלמי והבבלי. ואכ"מ.

(10) ראה תענית יח, ב ואילך (במשנה). יט, ב. כג, א. ועוד.

(11) ואפשר להיות גם, פעמים שאינו מתבקש (שם ד, א. וראה שם יט, א (במשנה). ועוד).

(12) פרשת דרכים דרוש כא. גבורת ארי לחע- נית כאן.

(13) תענית ט, א.

(*) ראה מהר"ץ חיות סוף מס' תענית, שם הגדולים להחיד"א מערכת גדולים ערך רש"י קרוב לסופו — אם הפירוש לתענית הוא לרש"י.

במערבא דחשבי פרנסה בפ"ע, קאי בפר-
נסה שהיא השפעה מיוחדת מאת הקב"ה
שאינה באה אלא בשביל רבים.

אבל לפי זה עדיין קשה קושיית הגמ'
„ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא",
היינו מדוע חשב ר"י רק פרנסה הנכללת
בגשמים (ואין כאן אלא ג' מפתחות), ולא
חשיב גם מפתח זה של פרנסה שאינה
נכללת ב„גשמים", והוא מפתח בפ"ע
שבא מה' ולא נמסר ביד שליח?

ג. ולכן נ"ל דר"י ובני מערבא מדב-
רים שניהם אודות אותו סוג „פרנסה",
אלא דפליגי בסברא אם „פרנסה" צריכה
„מפתח" מיוחד, או נכללת בה „מפתח"
דגשמים.

וביאור הדברים:

„גשמים" ו„פרנסה" בדרך כלל, הם
תוארים להשפעת מזון וצרכי האדם, וה-
חילוק ביניהם הוא, ד„גשמים" מורה על
השפעת הפרנסה מלמעלה, „ונתתי גש-
מיכם בעתם", ואילו התואר „פרנסה"
בדרך כלל בא לתאר את קבלת ההשפעה,
שהאדם מתפרנס וניזון מהשפעה זו. וכן
הוא גם בפשטות, שה„גשמים" באים מל-
מעלה ופועלים צמיחה וכו', משא"כ
„פרנסה" באה ע"י עבודת ופעולת האדם,
חרישה זריעה וקצירה כו'.

ולפי זה, החילוק בין ר"י ובני מערבא
הוא, דר"י מדבר ע"ד ה„מפתחות" של
הדברים כפי שהם באים מאת הקב"ה,
הנותן, ולכן חשיב רק „גשמים" ולא פר-
נסה (שאינן פרנסה השפעת הקב"ה מצ"ע,
אלא זוהי עבודת האדם שהשפעת הקב"ה
תתקבל אצלו); ואילו במערבא מדברים
גם כפי שהוא מצד המקבל, כפי שהש-

אוצרו הטוב לתת מטר ארצך, פרנסה
בשביל רבים דכתיבי¹⁴ הנני ממטיר לכם
לחם, הרי דגם לר"י מטר ופרנסה תרי
מילי נינהו.

ויש לומר, ע"פ מ"ש רש"י בפ"י דברי
הגמ' שם¹⁵, „מטר בשביל יחיד, שאם א"צ
מטר אלא לאדם אחד כגון שזרע אחר זמן
זריעת בני אדם או שדר בעיר שכולה
נכרים וצריך למטר בא בזכותו, ופרנסה
שפט טובה ומחי' לכל העולם אינו בא
לעולם בזכות אחד אלא בשביל רבים,
שאם רבים צריכין שובע שתשלח ברכה
כתבואה הקב"ה עושה אם זכו, אבל יחיד
הצריך שיתברכו תבואות שלו אין הקב"ה
משנה בעבורו דין השנה אלא כפי בר-
כותי, ואע"פ שמוריד בשביל יחיד מטר
זה להשביח תבואותיו שלא יהו גרועות
משל אחרים אבל לעשות שדהו כשדה שו-
בע לא".

ולפ"ז מובן דהכוונה ב„פרנסה" שם
היא לשפע מיוחד שהוא באופן דשובע,
וא"כ מובן דרק באופן זה פרנסה ומטר ב'
מילי נינהו.

ובחדא"ג מהרש"א שם מפרש „מטר
שהוא אינו אלא צורך הפרנסה והוא ניתן
בטבע מן השמים אם יש בה צורך ליחיד
ניתן לו בזכותו, אבל פרנסה גופי' בענין
שתבא מן השמים כגון המן והבאר הוא
דבר ניסי ולא בא רק בשביל רבים".

ועפ"ז הי' אפשר לבאר החילוק בין
דעת ר"י ובני מערבא, דר"י דקאמר „גש-
מים נמי היינו פרנסה" מדבר בפרנסה
רגילה, לא באופן של שובע מיוחד, ולא
פרנסה הבאה באופן גלוי מלמעלה, ואילו

(14) בשלח טו, ד.

(15) תענית שם ד"ה מטר.

מעלה, שא' מהטעמים לכך הוא בכדי „שיהו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה“. כלומר, זה שפרנסתם של הבריות תלוי בגשמים הבאים מלמעלה ולא בדבר שיש בידי האדם עצמו לעשות (כמו בארץ מצרים, שהשקאת השדות היא „ברג-לך“²¹), פועל בהם הכרה כדבעי שכל פרנסתם וחיותם (ולא רק הגשמים) היא ע"י הקב"ה עצמו.

[וזוהי גם מעלת ארץ ישראל על שאר הארצות, ש"א"י משקה אותה הקב"ה בעצמו, וכל העולם כולו ע"י שליח²², שבארץ ישראל ניכר בגלוי שכל השפעת החיות מלמעלה היא אך ורק ע"י הקב"ה, משא"כ בחו"ל אפשר לטעות²³ שיש תפיסת מקום גם ל"שליח", וגם לכשרונות ומעלות האדם כו].²⁴

ומזה מובן גם לעניננו, דזה שמפתח גשמים לא נמסר ליד שליח (ו,גשמים נמי היינו פרנסה), פירושו, שבאמת כל פרנסת האדם היא אך ורק מהקב"ה, באופן שאין תפיסת מקום לשום דבר שחוץ ממנו, וגם לא ללבושי הטבע שהאדם עושה כדי שעל ידם יוכל לקבל את פרנסתו מהקב"ה. וזה ש"יצא אדם לפעול

פעת המזון נעשית „פרנסה“, ולכן חשבו גם „פרנסה“.

[ולפי ביאור זה, מובנת גם ההתאמה למספר המפתחות, דלר"י יש ג' מפתחות, ולמערכבא יש ד'¹⁷: החילוק בין אות ג' לאות ד' הוא (כדאיתא בגמ'¹⁸) – „גמול דלים“, היינו שאות ג' מורה על הגורם ההשפעה ה„גומל חסדים“¹⁸, ואות ד' מורה על ה„דלים“, מקבלי ההשפעה. ומזה מובן גם בנוגע להגימטריא של אותיות אלו – מספר ג' ומספר ד', דמספר ג' מורה על הנתינה, כמו שהוא מצד הנותן („גומל“), ואילו ד' מורה כפי שהוא מצד המקבל (ה„דלים“)¹⁹].

ד. אך עדיין צריך ביאור, שהרי תוכן המבואר בסוגיא זו הוא ע"ד „מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח“, היינו, שגדר „מפתחות“ אלה הוא שכולם באים מאת הקב"ה, ואין יד „ממוצע“ באמצע, וא"כ מהו הפירוש ש„במערכבא אמרי אף מפתח של פרנסה“, שחשבו „פרנסה“ למפתח בפ"ע כיון שפרנסה הוא דבר התלוי ושייך לעבודת האדם (ולכן אינו פרט במפתח ד„גשמים“) – דלפ"ז איך אפשר לומר שזהו „מפתח“ שהוא רק בידו של הקב"ה?

ויש לבאר זה בהקדם מה שביארו חז"ל²⁰ לענין ירידת גשמים שבאים מל-

(21) עקב יא, יא.

(22) תענית י, א.

(23) וכידוע פ"י מרז"ל (ע"ז ה, סע"א) ישראל שבחור"ל עובדי ע"ז בטהרה הם – ראה ד"ה וידעת מוסקווא תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' נח ואילך). ועוד. וראה לקו"ש ח"ו ע' 30 ואילך. וש"נ.

(24) להעיר מצפ"ענ' הל' תרומות בהשמטות (סא, ריש ע"ד): וזהו כוונת הגמ' בתענית דף י' דבתו"ל ע"י שליח ר"ל גדר הטבע אף בהני שלא נמסרו לשליח ע"ש דף ב'. וראה צפ"ע עה"ת שם. ובפ' עקב יא, י. וראה ע"ד החסידות (בביאור הגמ' בריש תענית ושם) אוה"ת עקב ס"ע תריג ואילך. בחקותי ס"ע קצד ואילך. ובכ"מ.

(17) כתרגום ירושלמי ויצא שם: ארבעה מפתחין כו' מפתח מטרא מפתח פרנסה כו'.

(18) שבת קד, א.

(19) ראה מו"נ (ח"ב פ"י) בענין מספר ארבעה. צפ"ע עה"ת ר"פ ויצא. וע"ד החסידות ראה תו"א וארא נט, א. ביאור"ז בלק קז, ד ואילך. לקו"ש ח"ו ע' 202.

(20) ב"ר פ"ג, ט. ועד"ז בירושלמי תענית פ"ג ה"ג.

מן השמים³³;

(ב) אף שמעשי האדם והכלי שעושה אין להם תפיסת מקום מצד עצמם ועושה זאת רק מפני ציווי ה', הרי מחמת ציווי ה' גופא יש להם חשיבות, שעל ידם מתקיים רצונו יתברך.

בסגנון אחר: האמונה שלו היא בוד-אות גמורה שהכל בא רק מהקב"ה, ובמילא הרי הוא בבטחון גמור בהקב"ה שהוא יתן לו הכל מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, אבל גם ענין זה ש-הקב"ה ציוה שיעשה מעשה בזה בטבע, הוא יודע שגם זה בכוונה מכוונת, והיינו לידע ולהכיר שגם הטבע עצמו ועשיית האדם בזה, באים מאתו ית', מלבד עצם ההשפעה שבאה מהקב"ה.

וי"ל שהם ב' האופנים אם המפתח של פרנסה נחשב למפתח בפ"ע, או שהוא בכלל מפתח גשמים:

לר"י „גשמים (נמי) היינו פרנסה“, כי כל לבושי הטבע וכן מעשי האדם שבוה, אין להם תפיסת מקום כלל — והא קמ"ל, שביחס לענין הפרנסה כל מעשיו בזה הם פרט בהשפעת הקב"ה להאדם:

ו„מערכא אמרי אף פרנסה דכתיב פותח את ידיך וגו'“, והיינו שגם מעשי האדם בזה באים מהקב"ה והוא ענין בפ"ע. וגם זה נוגע לידיעת והכרת האדם, שלבושי הטבע ועשיית האדם אינם רק דבר שאין לו מציאות בפ"ע, כ"א זה גופא בא מהקב"ה.

מה' שישלח חסדו כו' ב' בעסקו במו"מ יכוין שמאמין שהשפע ברכת ה' היא כשאר הנסים הגלויים כמו שהוריד המן וכיוצא (ומה שממשיך „אלא שהוא עושה לבוש כו' כי כך הוא רצון העליון ב"ה“, י"ל שהוא ע"ד ב' האופנים שבפנים).
(33) ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 176 ואילך.

ולעבודתו עדי ערב²⁵ בעסק הפרנסה, הוא אך כדי לקיים ציווי הקב"ה „וברכך²⁶ ה' אלקיך בכל אשר תעשה“, „ששת²⁷ ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך“.

ועוד זאת: לא זו בלבד שהאדם יודע שעצם ההשפעה באה רק מלמעלה, „בר-כת²⁸ ה' היא תעשיר“, וכל מעשיו אינם אלא²⁹ „כלי קבלה“ לברכת השם (ע"ד כלי השמן דנס אלישע³⁰, שכל ענינם הי' רק להכיל השמן הנסי), אלא יתר על כן, שגם ה„כלים“ אין להם חשיבות אפי' בתור „כלים“ (ולבושים) להכיל ברכת ה', ואינו עושה אותם אלא מחמת ציווי הקב"ה, וא"כ הרי הם טפלים לגמרי לברכת השם, שהיא ברכה שלמעלה מדרך הטבע לגמרי.

ה. אמנם הכרה זו גופא אפ"ל בב' אופנים³¹:

(א) מעשי האדם ולבושי הטבע אין להם חשיבות כלל. דכשם שבהנהגה נסית נראה ונגלה בפועל שחוקי הטבע אין להם מציאות כלל — הרי באותו האופן ממש הוא גם כאשר ההשפעה מהקב"ה באה ע"י לבושי הטבע, וכמו המן שירד³²

(25) תהלים קד, כא.

(26) פ' ראה טו, יח. ונספרי עה"פ יכול יהא יושב ובטל ת"ל בכל אשר תעשה.

(27) יתרו כ, ט. וראה מכילתא הובאה בדרשות ר"י אבן שועיב פ' וישב — שהוא מ"ע. וראה מכיל-תא דרשב"י יתרו כ, ט. לקו"ש ח"א ע' 71 בהערה.

(28) משלי י, כב.

(29) ראה הקדמה לדרך חיים (ג, א). סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע ספ"ב ואילך. קונטרס ומעין מ"ז ואילך. מכ"ה ובכ"מ.

(30) מ"ב ד, ב ואילך.

(31) להעיר מלקו"ש ח"ח ע' 295 ואילך.

(32) ראה דרמ"צ שם (קז, סע"א ואילך): וזהו ב' הכוונות טובות שיכוין האדם במו"מ לבקש רחמים

ז. ח"י אלול — יום הולדת שני המ-
אורות הגדולים, הבעש"ט ואדה"ז⁴² — חל
ברוב השנים בשבוע (או בש"ק) דפ'
תבא⁴³. וענינם של שני בעלי יום ההולדת,
מתאים לב' אופני עבודת ה' הנ"ל: ע"י
הבעש"ט בתורת החסידות הכללית; וע"י
אדמו"ר הזקן בתורת חסידות חב"ד⁴⁴:

החידוש שנתגלה ע"י הבעש"ט בתורת
החסידות הכללית הוא — תוספת חיות
כללית בקיום התומ"צ. ולכן א' מהענינים
שהודגשו בתורת החסידות הכללית הוא

— ה' אחד מלמטה למעלה וה' אחד מלמעלה למטה
(ראה המשך תרס"ז ע' רכת. רמב. תורת שלום ע'
49 ואילך. 184 ואילך. ועוד): דמצד הענין דהוי'
אחד מלמטה למעלה הרי לאחר התהוותם, העו-
למות בטלים במציאות בתכלית כמו שהם קודם
התהוותם, והיינו שהנבראים אינם שום מציאות,
ואמיתית מציאותם הוא כמו שהם מצד למעלה;
והוי' אחד מלמעלה למטה, פי' כפי שאלקות
מתפשט בכל דבר, והיינו שישנה מציאות, אלא
שמציאות העולם גופא הוא אלקות (ראה המשך
תרס"ז שם (ע' רמב). דאופן זה הוא במדרגה
נעלית יותר מאופן הא'). ודרגא זו של יחוד מביאה
להעבודה שיש לו עסקים בעניני העולם, ועד
שנהנה מדברים שבעולם, אבל זה גופא הוא (הנאה)
אלקות.

(42 שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר (סה"ש תש"ג ע'
141 ואילך. ועוד). ולהעיר דח"י אלול תק"ה, יום
הולדת רבינו הזקן, חל כקביעות שנה זו*, ביום ד'
תבא.

(43 ולפעמים — ביום ב' אחרי פ' תבוא —
שמתברך ממנו בתוך ג' ימים.

(44 בהבא לקמן ראה בארוכה בלקו"ש לח"י
אלול (לקו"ש ח"ט, חכ"ד, ועוד). וראה במקומות
הנ"ל בשייכות חי אלול ל"אני לדודי ודודי לי" וב'
הפתגמים שבזה, והשייכות לתורת הבעש"ט בענין
הביכורים. ועוד.

ו. ולפי זה מבואר גם הקשר לבעלי
הפלוגתא:

אמרו חז"ל³⁴, "הרואה יוחנן בחלום נסי
נסים נעשו לו" (דשם שיש בו נו"ן א' הרי
זה מורה על נס, ושם שיש בו יותר מנו"ן
א' הרי זה מורה על הרבה נסים³⁵). ולכן
ס"ל לר"י³⁶, דפרנסה נכללת בגשמים, כי
מצד דרגתו, "נסי נסים", ה"ה רואה בכל
ענין שבעולם רק את הנס שכזה. וזהו
ענין "נסי נסים", שהנס אינו רק בדבר
שנראה בו בגלוי שידוד מערכות הטבע,
אלא שגם בהנהגת הטבע, הרי מצד דרגת
ר' יוחנן הרי הוא בפנימיות רק נס הבא
מלמעלה.

אמנם, במערבא אמרי" דמפתח של
גשמים הוא מפתח בפ"ע, ד"מערבא",
פירושו מקום מסויים בעולם, וארז"ל³⁷
שכינה במערב. והיינו שאף ש"מלא כל
הארץ כבודו"³⁸ וארז"ל³⁹ לית אתר פנוי
מיני', שכל מציאות המקום בטל אליו ית',
מ"מ "שכינה במערב", ש"מקום" זה יש בו
השראה מיוחדת, עד שמציאות המקום
גופא הוא אלקות⁴⁰. ולכן בני "מערבא"
ס"ל שגם לבושי הטבע, "פרנסה", הם
ענין בפ"ע שהוא בידו של הקב"ה⁴¹.

(34 ברכות נז, רע"א.

(35 ראה פרש"י שם ד"ה חנינא.

(36 ומתאים גם להגירסא בדב"ר פרשתנו ו'
מדרש תהלים, "יונתן", שגם בו ב' נונין (משא"כ
בהשם נחמי' (ל' הא' במד"ת) שיש בו רק נ' א').

(37 ראה ב"ב כה, א. במדב"ר פ"ב, י. שו"ע
אדה"ז אר"ח (מהדו"ת) ס"ג ס"ו. מהדו"ק שם ס"ו.
ס"ד ס"ג.

(38 ישע"י ו, ג.

(39 תקו"ז תנ"ז.

(40 ראה סה"מ תקס"ב ח"ב ע' שצד. אה"ת

מסעי ע' א"שס.

(41 להעיר מב' האופנים ודרגות באחדות ה'

ענין האמונה, „וצדיק באמונתו יחיי“⁴⁵. הרי אמונה זו היא כללית ובבחי' מקיף, והיינו דגם כשהאמונה היא באופן כזה שאינה בבחי' מקיף ממש (שאינן לה פעולה על האדם – וגנבא אפום מח-תרתא רחמנא קריא⁴⁶), אלא פועלת חיות בכל עניניו, ועד להנהגה בפועל, הרי כל הכחות שלו אינם ענין בפ"ע אלא פרט בגילוי האמונה.

ואדמו"ר הזקן בגילוי תורת חסידות חב"ד חידש (בהמשך לגילוי תורת ה-חסידות הכללית של הבעש"ט), שלא רק שנקודת האמונה תורגש גם בחב"ד וכו', אלא שזה נעשה גם ענין בפ"ע, שכל מציאות חב"ד (שכל) שבנפשו הוא שמשיג אלקות, ועד"ז במדות שבלב שמציאותם היא לא רק מקום גילוי נקודת האמונה (פרט בגילוי האמונה), אלא שזהו מציאותם גופא, אהבת ה' ויראת ה'.

וגם זה הוא כהתאם לגילוי אחדות ה"י כפי שנתגלה ע"י הבעש"ט וכפי ש-נמשך ונתגלה ע"י אדמו"ר הזקן:

ע"י הבעש"ט נתגלה הענין ד„אין עוד מלבדו“⁴⁸ שאין שום מציאות זולתו ית', וכן נרגש גם בעבודת ה', שאין תפיסת מקום לעבודתו, אלא כל כולו הוא גילוי נקודת האמונה שבנפשו שישנו בכ"א מ-ישראל מצד נשמתו, שלמעלה ממציאות האדם:

(45) חבוקק ב, ד. וראה מכות בסופה (כד, א). תניא פל"ג (מב, ב). וראה לקו"ד ח"א קמא, ב.

(46) ברכות סג, א (בג"י הע"י). וראה כד הקמח מערכת בטחון (ע' עד). לקו"ת ואתחנן ז, א. פרש-תנו מב, ד. ועוד. וראה גם בהנסמן במ"מ ללקו"ת דברים א, א.

(47) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 157 ואילך.

(48) ואתחנן ד, לה.

וע"י אדמו"ר הזקן נתגלה הענין ד-אחדות ה' גם כמו שהוא מצד העולם, שלא רק שמציאות העולם אינה בסתירה לאחדותו ית', אלא שע"י העולם מתגלה העומק דה' אחד, שמציאות העולם מיו-חדת בו ית', וכמבואר בארוכה בשער היחוד והאמונה לאדמו"ר הזקן.

וכן הוא גם בעבודת האדם, שלא רק שכל כחות שלו הם כהתאם לנקודת האמונה בה' אחד, אלא דזהו כל מציאות השכל שבו, שהשכל עצמו מצד ענינו מכיר ומרגיש אחדות ה' מצד מציאותו גופא, כי מציאות השכל גופא אינו דבר הנפרד ממנו ית'. וכן הוא בכל כחות נפשו.

ודבר זה בא דוקא ע"י יגיעת ועבודת האדם, עבודה בכח עצמו דוקא, להבין ול-השיג אחדות ה' גם בשכלו ועד לשכל שבנפשו הבהמית, וע"י התכוננות הרי זה נמשך גם במדותיו, אהבת ה' ויראת ה', באופן שהאהבה והיראה שייכות למצי-אות המדות שבלב, וכן הוא בכל כחות נפשו, שנראה וניכר שאמיתית המציאות של כל כח שבנפש מהותו הוא אלקות.

וע"י יפוצו מעינותיך (של הבעש"ט) חוצה"י, שנעשה (בעיקר) ע"י המשכתו בחב"ד שבנפש בתורת חסידות חב"ד, ו-ממנה למדות ולבא פליג לכולא שייפין⁵⁰, קאתי מר דא מלכא משיחא"י, ותיכף ומיד ממש.

(משיחת ש"פ בלק תשמ"א)

(49) דברי המלך המשיח להבעש"ט – אגה"ק הידועה של הבעש"ט (נדפסה בסו"ס בן פורת יוסף. בריש ספר כש"ט. ובכ"מ).

(50) ראה זח"ג שלח קסא, א"ב. רכא, ב. אגה"ק סל"א. תו"א בראשית ז, ד. ועוד.